

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**EĞİTİMDE PSİKOLOJİK HİZMETLER ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK PROGRAMI**

**ORTAÖĞRETİM KURUMLARINDA YÜRÜTÜLEN PSİKOLOJİK DANIŞMA VE
REHBERLİK HİZMETLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Emrah İÇTÜZER

Ankara, Haziran, 2017

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**EĞİTİMDE PSİKOLOJİK HİZMETLER ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK PROGRAMI**

**ORTAÖĞRETİM KURUMLARINDA YÜRÜTÜLEN PSİKOLOJİK DANIŞMA VE
REHBERLİK HİZMETLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

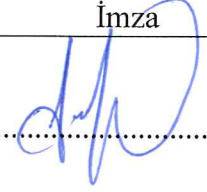
Emrah İÇTÜZER

Prof. Dr. Serap NAZLI

Ankara, Haziran, 2017

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Emrah İÇTÜZER'in hazırladığı "Ortaöğretim Kurumlarında Yürütülen Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinin Değerlendirilmesi" başlıklı bu çalışma jürimiz tarafından Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı/ Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

		İmza
Başkan	Prof. Dr. Serap NAZU	
Üye	Yrd. Doç. Dr. Gökhan Atik	
Üye	Yrd. Doç. Dr. Leyla Erman	

ONAY

Bu tez Ankara Üniversitesi Lisansüstü Eğitim- Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri üyeleri tarafından .../..../20.... tarihinde uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulunca/..../20.... tarihinde kabul edilmiştir.

Prof. Dr. İsmail GÜVEN
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

ETİK BİLDİRİM

Tezde yer alan tüm bilgilerin etik davranış ve akademik kurallara göre elde edilerek sunulduğunu ve tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Emrah İÇTÜZER

ÖNSÖZ

Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri dünyada gittikçe önem kazanan insanlara yönelik yardım hizmetlerinin başında gelmekle birlikte ülkemizde de ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretimde her geçen gün daha çok önem kazanmaktadır. Ancak bu hizmetlerin farklı eğitim kademelerinde yürütülmesi kadar yürütülen bu hizmetlerin değerlendirilmesi de önemli görülmektedir. Bu kapsamda ortaöğretimde yürütülen PDR hizmetlerinin yükseköğretime yeni geçiş yapan üniversite öğrencileri tarafından değerlendirilmesine ilişkin yapılan herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu açıdan yapılan bu çalışmanın hem bu konudaki açığı dolduracağı hem de ortaöğretimde yürütülmekte olan PDR hizmetleri ile ilgili yapılacak düzenlemelere yarar sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu araştırma birçok kişinin katkı ve desteğiyle yürütülmüştür. Bu çalışmada her türlü desteği veren, kısıtlı zamanlarında bile desteğini esirgemeyen, tecrübelerinden ve özgün fikirlerinden yararlanmaktan mutluluk duyduğum tez danışmanım ve hocam Prof. Dr. Serap Nazlı'ya özellikle teşekkür ederim.

Bütün eğitim hayatım boyunca hiçbir şekilde benden desteklerini esirgemeyen ve daima yanımda olan anneme, babama, kardeşlerime ve biricik yeğenlerime, bana her zaman değerli olma duygusunu hissettirmiş olan akrabalarım, yaşamıma renk katan, hepsine burada tek tek yer verilmesi mümkün olmayan tüm arkadaşlarıma en samimi duygularla teşekkürlerimi ve sevgilerimi sunarım.

Emrah İÇTÜZER

ÖZET

ORTAÖĞRETİM KURUMLARINDA YÜRÜTÜLEN PSİKOLOJİK DANIŞMA VE REHBERLİK HİZMETLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

İÇTÜZER, Emrah

Yüksek Lisans, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Serap Nazlı

Haziran 2017, xi + 94 sayfa

Bu araştırma, ortaöğretim kurumlarından mezun olup yükseköğretime yeni geçiş yapan öğrencilerin psikolojik danışma ve rehberlik (PDR) hizmetlerine ilişkin değerlendirmelerini ortaya koymayı amaçlayan bir çalışma olup tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, 2014-2015 eğitim-öğretim yılında Gazi Üniversitesi, Ankara Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi ve Yıldırım Beyazıt Üniversitesi'nde öğrenim görmekte olan 357 kadın ve 166 erkek olmak üzere toplam 523 hazırlık sınıfı ve birinci sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırma verileri, 2014-2015 eğitim öğretim yılı güz döneminde, araştırmacı tarafından hazırlanan anket aracılığıyla toplanmış ve elde edilen veriler, bilgisayar ortamına aktarılarak “SPSS 20” paket programı kullanılarak analiz edilmiştir.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre, öğrencilerin okullarındaki PDR servisinin yerini bildiği, PDR servisinde görevli psikolojik danışmanı tanıdığı, PDR servisinin çalışmalarından haberdar olduğu; PDR servisini öğrencilerin kişisel sorunlarını çözebilmelerine yardımcı olan bir birim olarak gördüğü; PDR servisine ihtiyaç duydukları zaman rahatlıkla gidebildiği, en fazla üniversite tercihi ile ilgili yardım almak için gittiği, PDR hizmetlerini gelişimleri ve gelecek yaşamları açısından yararlı bulduğu ve liselerinde görevli psikolojik danışmanın yürüttüğü çalışmaları çeşitli yollar ile öğrencilere tanıttığı belirlenmiştir. Ayrıca sınıf rehber öğretmenlerinin rehberlik saatlerini, öğrencilere faydalı olacak şekilde yeterince dolduramadığı, rehberlik saatlerinde çoğunlukla öğrencilerin serbest çalışması için izin verildiği belirlenmiştir. Ancak rehberlik saatlerinden yararlanmada sıkıntı yaşamalarına rağmen, öğrenciler ders programında rehberlik etkinlikleri için haftalık 2 ders saati ayrılmasını

önermişlerdir. Diğer yandan liselerde PDR hizmetlerinin en fazla ortaöğretim sonrası üniversite gibi önemli tercihler yapmaya yardımcı olacak akademik hazırlıkları tamamlamaya yardımcı bilgi ve beceriler kazandırması gerektiği, PDR servislerinin en fazla ihtiyacı olan öğrenciler ile bire bir görüşme yapmasının istendiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Gelişimsel rehberlik modeli, Kanıta dayalı psikolojik danışma ve rehberlik, Okul psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri, Ortaöğretim.

ABSTRACT

EVALUATION OF PSYCHOLOGICAL COUNSELING AND GUIDANCE SERVICES IN SECONDARY EDUCATION INSTITUTIONS

İÇTÜZER, Emrah

Master Thesis, Program of Guidance and Psychological Counseling

Supervisor: Serap Nazlı, Professor Doctor

June 2017, xi + 94 pages

This research is a study aiming to reveal the evaluations of psychological counseling and guidance services (PCG) of students who have graduated from secondary education institutions and recently enrolled students in higher education and survey model was used in the research. The study group of the research constitutes 523 preparatory class and first class students, including 357 female and 166 male students who are studying in Gazi University, Ankara University, Hacettepe University and Yıldırım Beyazıt University in the academic year. Research data were collected through a questionnaire prepared by the researcher in the fall semester of 2014-2015 academic year and the data were transferred to computer environment and analyzed using "SPSS 20" package program.

According to the findings of the research; Students know the location of PCG service in their schools, know the psychological counselor in the PCG service. They are aware of the studies of the PCG service. They think about PCG service as a unit to help students solve their personal problems. They can easily go to the PCG service when they need to it. They go to the PCG service for help about university preference. According to the students psychological counseling and guidance service which conducted during high school education is useful for their development and future lives and they express that, psychological counselor in their schools, introduces the studies to the students in various ways. Also, class guidance teachers; can not conduct guideline hours sufficiently to be useful for students. During guidance hours, students are usually allowed to study freely. Although The students have difficulty in using the guideline hours, according to them it was revealed that 2 lesson hours should be reserved for the

guidance activities in the weekly course schedule; On the other hand, according to the students; PCG services should get skills which acquire the attitudes, knowledge and skills that contribute to effective learning in school and across the life span. Student offer that PCG service should have an interview with the students who most-need it.

Keywords: Developmental guidance model, Evidence based psychological counseling and guidance, School psychological counseling and guidance services, Secondary education.

İÇİNDEKİLER

ONAY.....	ii
ETİK BİLDİRİM.....	iii
ÖNSÖZ.....	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
ÇİZELGELER DİZİNİ.....	xi
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Problem.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	4
1.3. Araştırmanın Önemi.....	6
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	7
1.5. Tanımlar.....	7
1.6. Kısaltmalar.....	8
BÖLÜM II.....	9
KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	9
2.1. Okul PDR Hizmetleri.....	9
2.2. Psikolojik Danışma ve Rehberlikte İki Model.....	10
2.3. Kapsamlı Gelişimsel Rehberlik ve Psikolojik Danışma Programı (KGRP)....	13
2.4. Ülkemizde KGRP'nin Gelişimi.....	15
2.5. KGRP'nin Bileşenleri ve Öğeleri.....	15
2.6. KGRP Sınıf Rehberlik Programının Yapısı.....	17
2.7. Okullarda Yürütülen PDR Hizmetleri.....	19
2.7.1. Eğitsel Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri.....	19
2.7.2. Mesleki Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri.....	20
2.7.3. Kişisel-Sosyal Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri.....	21
2.8. Ortaöğretimde PDR Hizmetleri.....	22
2.9. Okul PDR Hizmetlerinin Yürütülmesinde Müdür, Psikolojik Danışman ve Sınıf Rehber Öğretmeninin Görevleri.....	25
2.10. Okullarda Yürütülen Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinin Değerlendirilmesi.....	27
2.11. İlgili Araştırmalar.....	29
2.11.1. Yurtdışında Yapılan İlgili Araştırmalar.....	29
2.11.2. Yurt İçinde Yapılan İlgili Araştırmalar.....	34

BÖLÜM III.....	41
YÖNTEM.....	41
3.1. Araştırmanın Modeli.....	41
3.2. Çalışma Grubu.....	41
3.3. Veri Toplama Aracı.....	44
3.4. Verilerin Toplanması.....	45
3.5. Verilerin Analizi.....	46
BÖLÜM IV	47
BULGULAR.....	47
4.1. Okul PDR Servisiyle İlgili Algılara İlişkin Bulgular.....	47
4.2. Okul PDR Servisinin Sunduğu Hizmetlerin Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular.....	50
4.3. Rehberlik Saatlerinin Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular.....	53
4.4. Akademik, Mesleki ve Kişisel-Sosyal Gelişim Alanlarına Yönelik Çalışmaların Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular.....	56
4.5. Okul PDR Hizmetleri İle İlgili Beklenti ve Önerilere İlişkin Bulgular.....	62
BÖLÜM V	66
TARTIŞMA ve YORUM.....	66
5.1. Okul PDR Servisiyle İlgili Algılara İlişkin Bulguların Tartışılması.....	66
5.2. Okul PDR Servisinin Sunduğu Hizmetlerin Değerlendirilmesine İlişkin Bulguların Tartışılması.....	67
5.3. Rehberlik Saatlerinin Değerlendirilmesine İlişkin Bulguların Tartışılması....	68
5.4. Akademik, Mesleki ve Kişisel-Sosyal Gelişim Alanlarına Yönelik Çalışmaların Değerlendirilmesine İlişkin Bulguların Tartışılması.....	70
5.5. Okul PDR Hizmetleri İle İlgili Beklenti ve Önerilere İlişkin Bulguların Tartışılması.....	72
BÖLÜM VI	76
SONUÇ ve ÖNERİLER.....	76
6.1. Sonuçlar.....	76
6.2. Öneriler.....	77
KAYNAKÇA	80
EKLER	88

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 1 : Çalışma Grubunun Özelliklerine İlişkin Dağılım	42
Çizelge 2: Psikolojik Danışman Sayısının Öğrenci Mevcudu Oranına İlişkin Dağılımı.....	43
Çizelge 3: Okul PDR Servisinin Yerini Bilme Durumuna İlişkin Görüşler	47
Çizelge 4: PDR Servisi Denilince İlk Akla Gelen Düşüncelere İlişkin Görüşler	48
Çizelge 5: PDR Servisinde Çalışan Psikolojik Danışmanı Tanıma Durumuna İlişkin Görüşler	49
Çizelge 6 : PDR Servisinin Çalışmalarından Haberdar Olma Durumuna İlişkin Görüşler	49
Çizelge 7: PDR Servisinden Yararlanmış Olma Durumuna İlişkin Görüşler	50
Çizelge 8: PDR Servisine İhtiyaç Duyulduğu Zaman Gitme Durumuna İlişkin Görüşler	51
Çizelge 9: PDR Hizmetlerinin Tanıtılma Durumuna İlişkin Görüşler	51
Çizelge 10: Öğrencilere Sunulan Okul PDR Hizmetlerine İlişkin Görüşler	52
Çizelge 11: Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Rehberlik Saatlerini, Öğrencilere Faydalı Olacak Şekilde Doldurma Durumuna İlişkin Görüşler	53
Çizelge 12: Rehberlik Saatlerinde Hangi Yeterlik Alanlarında Etkinliklerin Yürütüldüğüne İlişkin Görüşler	54
Çizelge 13: Liselerde Rehberlik Saatlerinde Yürütülen Çalışmalara İlişkin Görüşler...	55
Çizelge 14: Haftalık Ders Programında Rehberlik Etkinlikleri İçin Kaç Ders Saati Ayrılması Gerektiğine İlişkin Görüşler	56
Çizelge 15: Öğrencilerin Akademik Gelişimlerini Desteklemek Amacıyla Yürütülen Rehberlik Çalışmalarına İlişkin Görüşler	57
Çizelge 16: Öğrencilerin Kişisel Gelişimlerini Desteklemek Amacıyla Yürütülen Rehberlik Çalışmalarına İlişkin Görüşler	58
Çizelge 17: Öğrencilerin Kariyer Gelişimlerini Desteklemek Amacıyla Yürütülen Rehberlik Çalışmalarına İlişkin Görüşler	59
Çizelge 18: Öğrencilere Okul PDR Hizmetleri ile Kazandırılan Bilgi ve Becerilere İlişkin Görüşler	61
Çizelge 19: Okul PDR Hizmetlerini Gelişim ve Gelecek Yaşam Açısından Yararlı Bulma Durumuna İlişkin Görüşler	62
Çizelge 20: Okul PDR Hizmetleri ile Kazandırılması İstenen Bilgi ve Becerilere İlişkin Görüşler	63
Çizelge 21: Okul PDR Hizmetleriyle İlgili Önerilere İlişkin Görüşler	64

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problemi tartışılarak ortaya konulmuş ve araştırmanın amacı, önemi, sınırlılıkları, araştırma ile ilgili tanımlar ve kısaltmalar yer almaktadır.

1.1. Problem

Günümüzde toplumsal yaşam içerdiği yaşantılar açısından giderek çeşitlenmekte ve bu toplumsal yaşam içerisinde yer alan bireyin de çözümlemesi gereken problemler her geçen gün artmaktadır. İçinde bulunduğumuz bu yaşam koşulları karşısında eğitim anlayışının da bu koşulların dikkate alınarak bireyleri yetiştirmeye yönelik olması beklenmektedir. Yeşilyaprak'a (2010) göre eğitimin işlevi; öğrencilerin bedensel, psikolojik ve toplumsal yönlerden bir bütün olarak devamlı bir şekilde gelişmelerine, topluma aktif uyum sağlayabilecek mutlu ve üretken kişiler olarak yetişmelerine ortam sağlayarak yardım etmektir. Tan'a (2000) göre ise eğitimin amacı; bedence, ruhça sağlıklı, topluma etkin şekilde uyabilen bireyler yetiştirmektir. Toplumun ihtiyaç duyduğu bireylerin yetiştirilmesi, beraberinde eğitimde değişiklikleri zorunlu hale getirmiş; eğitim alanındaki değişiklikler ise Psikolojik Danışma ve Rehberlik (PDR) hizmetlerinin hem önemini arttırmış hem de PDR hizmetlerinin revize edilmesini ve yeni modeller ile yapılanmasını sağlamıştır.

Eğitimde önemli bir yeri olan okul PDR hizmetlerinin geçmişine baktığımızda, 20. yüzyıl başlarında Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) ortaya çıkmış ve en çok da bu ülkede gelişim göstermiştir (Girgin, 2006). O yıllarda okullarda ufak çaplı ve sistemsiz yürütülen PDR hizmetleri, bir mühendis olan Frank Parsons'un ilk "meslek bürosu"nu açması ile hız kazanmıştır. PDR hizmetlerinin, ABD'de 1908 yılında Boston'da Frank Parsons tarafından ilk meslek bürosunu açmasıyla başladığı kabul edilmektedir. Bu nedenle Frank Parsons rehberliğin "babası", 1908 yılı da PDR hizmetlerinin resmi başlangıç yılı olarak kabul edilir (Nazlı, 2016).

Frank Parsons öncülüğünde başlayan PDR hizmetlerinde daha sonraki süreçlerde önemli değişiklikler görülmüş ve farklı rehberlik modelleri ortaya konulmuştur. 1900-1920 yılları arasında PDR hizmetlerinden beklenen işlev, meslek seçme ve işe yerleştirme iken 1930-1950 yılları arasında okula uyum ve eğitsel başarı önem kazanmıştır. Kriz ya da problem durumlarına çare bulma işlevi nedeniyle sınırlı sayıda öğrenciye PDR hizmetlerinin sunulması ve bu nedenle öğrencilerin gelişimsel ihtiyaçlarının yeterince karşılanmaması üzerine 1960'lı yılların sonuna doğru gelişimsel rehberlik modeli ortaya çıkmıştır (Gysbers, 2001). Geleneksel rehberlik yaklaşımında PDR hizmetlerinin nihai amacı olan bireyin kendini gerçekleştirmesine yardım etme süreci, gelişimsel rehberlik yaklaşımıyla birlikte bireyin yaşam kariyeri gelişimini destekleme amacına dönüşmüştür (Nazlı, 2016).

Yüz yılı aşkın tarihsel gelişimi olan PDR hizmetleri, eğitim sistemi içinde önemli bir yere sahiptir ve eğitimin ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. İlgar'a (2008) göre okul PDR hizmetleri, öğrencilerin gelişim dönemlerini dikkate alarak bedensel, zihinsel, duygusal ve psikososyal yönlerden sağlıklı bir biçimde gelişimlerine yardımcı olmayı amaçlar. Günümüzde anaokulundan üniversiteye değin bütün eğitim kademelerinde PDR hizmetleri verilmektedir. Ancak, her eğitim kademesinde, bireylerin problemleri ve rehberlik gereksinimleri birbirinden farklıdır. Bu nedenle temel ilke ve anlayışlar aynı olmak kaydıyla bulunan eğitim kademesine göre öğrencilere sunulacak okul PDR hizmetleri farklılık gösterebilir (Yeşilyaprak, 2010).

Okul öncesi dönemden yükseköğretime kadar her eğitim kademesinde okul PDR hizmetleri önemli görülmekle birlikte ortaöğretim kurumlarında bu hizmetlerin ayrı bir önemi vardır. Yeşilyaprak'a (2007) göre ülkemizde bireyin eğitiminde önemli bir yere sahip olan ortaöğretim kurumları, öğrencilerin bireysel, toplumsal, ekonomik gelişimine destek olmayı amaçlamasının yanı sıra, aynı zamanda onların ülkesine yararlı ve üretken birey olarak da toplumda yerlerini almaları için faaliyet göstermektedir. Ayrıca bu eğitim kurumlarında öğrenim gören öğrenciler, kimlik arayışında kararsızlıkların yaşandığı, kendi bedenindeki değişimleri, değerlerinde ve tutumlarındaki farklılaşmayı hissettiği, yardıma gereksinim duydukları önemli bir gelişim döneminde yer almaktadır. Ancak bireyin ihtiyaçlarına yönelik yardım hizmetlerinin sunulduğu bir eğitim ve öğretim ortamı, bu dönemin başarılı bir biçimde aşılabilesine olanak sağlar.

Erden'e 2011 göre ise ortaöğretim kurumları aynı zamanda bürokrasinin, sanayi kuruluşlarının, hizmet ve tarım sektörünün ihtiyacı olan orta düzeydeki memur, sekreter, usta, teknisyen, sağlık memuru, din adamı gibi ara insan gücü yetiştirmede

önemli rol oynar. Ortaöğretimin diğer bir işlevi de mezun olan öğrencileri akademik başarı ve tercihlerine göre yükseköğretime geçiş yapmalarına yardımcı olmaktır. Bütün bu açıklamalar birey için kişisel, eğitsel ve mesleki gelişim açısından ortaöğretim yıllarının yaşamın devamını derinden etkileyen bir dönem olduğunu ortaya çıkarmaktadır.

Öğrencilerin bulunduğu eğitim kademesinin dikkate alınarak okul PDR hizmetlerinin yürütülmesi kadar yürütülen hizmetlerin değerlendirilmesi de bir o kadar önem arz etmektedir. Okul PDR hizmetlerinin değerlendirilmesinin gereği, diğer bir ifade ile kanıtlama ihtiyacı, Kapsamlı Gelişimsel Rehberlik Programı (KGRP) ile başlamıştır. Okul PDR hizmetlerinin öğrencilere katkısını belirleme, psikolojik danışmanların ne yaptıklarını ortaya koyma ihtiyacı, PDR hizmetlerinin değerlendirilmesini gerektirmiştir (MacDonald ve Sink 1998). Nazlı'ya (2016) göre bu durum bir bakıma okul içinde PDR hizmetlerinin gerekliliğini ortaya koyma, odasında boş oturan kişi imajından kurtulma çabasıdır. Değerlendirme sonuçları ile PDR hizmetlerinin okul atmosferinde ne tür katkısı olduğunu, öğrencilerde neler kazandırdığını da belgelendirmiş, gerekli bir hizmet olduğunu kanıtlamış olacaktır.

Gelişimsel rehberlik programının en belirgin özelliklerinden birisi, değerlendirmeye gösterdiği önemdir. Gelişimsel rehberliği geleneksel rehberlikten ayıran en önemli fark ölçülebilir, somut yeterlikleri-kazanımları belirlemesi ve bunların değerlendirilmesine önem vermesidir (Nazlı, 2016). Gybers ve Henderson'a (2006) göre değerlendirme; psikolojik danışmanın performansının değerlendirilmesi, PDR programının değerlendirilmesi ve öğrencilerin gelişiminin değerlendirilmesi olmak üzere üç boyutta yapılmaktadır. Bu üç değerlendirme boyutundan öğrencilerin gelişiminin (sonuçların/çıktıların) değerlendirilmesi, öğrencilerin ne oranda gelişimsel rehberlik programının yeterliklerine ulaştığını belirlemeyi ifade etmektedir. Bu değerlendirme yaklaşımı sayesinde öğrencilere kazandırılmak istenilen yeterliklere ne düzeyde erişildiği kontrol edilmektedir.

Alan yazın incelendiğinde, ortaöğretimde okul PDR hizmetlerinin öğrenciler (Göller, 2004; Soykatırcı, 2004; Yüksel, 2008 ve Doğan 2013), yöneticiler (Poyraz, 2007; Özdemir, 2008; Özkaya, 2012), öğretmenler (Şahin, 2006; Peker, 2008 ve Yılmaz, 2008) ve psikolojik danışmanlar (Ayhan, 2004; Kızıl, 2007; Selen, 2008 ve Hıdır, 2010) tarafından ayrı ayrı değerlendirilmesine ilişkin araştırmaların yapıldığı göze çarpmaktadır. Yurt dışında yapılmış olan çalışmalar incelendiğinde de PDR hizmetlerine yönelik öğrencilerin (Gysbers, Lapan ve Sun, 1997; Stower, 2003; Khun,

2004; Butler ve Fox, 2007; Sculli, 2011 ve Babayev, 2016), yöneticilerin (Zalaquett, 2005; Amatea ve Clark, 2005; Beesley ve Frey, 2006), öğretmenlerin (Beesley, 2004; Cooper, Hough ve Loynd, 2005; Lepak, 2008; Aluede ve Egbochuku, 2009 ve Perkins, 2012) ve psikolojik danışmanların (Vail, 2005; Cheah, Lee, Low ve Kok, 2012) değerlendirmelerinin ülkemizde yapılmış olan çalışmalarla benzerlik taşıdığı görülmektedir.

Bu konuda yurt içi ve yurt dışında yapılan çalışmaların belli bir örneklem veya sınıf düzeyi üzerinde sınırlı tutulduğu anlaşılmaktadır. Bu çalışmanın; ortaöğretimin herhangi bir basamağında öğrenim gören öğrenciler veya her sınıf düzeyinden belli oranlardaki öğrenciler üzerinde yürütüldüğünde daha önce yapılmış araştırmalardan çok farklı olmayacağı düşünülmüştür. Bu sebeple ortaöğretimden yeni mezun olup yükseköğretime yeni geçiş yapmış öğrenciler üzerinde bu çalışmanın yapılması ile hem daha önceden yapılmış çalışmalardan farklı olacağı hem de ortaöğretim süreci boyunca yürütülmüş PDR hizmetlerinin değerlendirilmesi amaçlandığından bu sayede sürecin tamamını değerlendirecek nitelikte öğrenci görüşlerine ulaşmanın bu şekilde mümkün olacağı kanaati oluşmuştur.

Ayrıca ülkemizde gelişimsel rehberlik yaklaşımına dayalı okul PDR hizmetlerine 10-15 yıl gibi çok yakın bir zamanda geçilmiş olması uygulamada geleneksel rehberlik yaklaşımı temelli PDR hizmetlerinin terk edilip edilmediğini ortaya konulmasını önemli hale getirmektedir. Pek çok araştırmanın konusu olan PDR alanı ile ilgili olarak yapılmış araştırmalarda okul PDR hizmetlerinin gelişimsel rehberlik yaklaşımına dayalı olarak değerlendirilmesi şimdiye kadar çok az araştırmanın konusu olduğu anlaşılmaktadır. Bu sebeple bu araştırma ile ortaöğretim kurumlarından mezun olup yükseköğretime yeni geçiş yapan öğrencilerin bakış açısıyla, ortaöğretim kurumlarında yürütülen okul PDR hizmetlerinin, ağırlıklı olarak hangi rehberlik yaklaşımıyla yürütüldüğü, çalışmaların ne ölçüde gerçekleştirildiği, PDR hizmetlerine dair beklenti, görüş ve öneriler ile ilgili çıkan sonuçların alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; ortaöğretimden mezun olup yükseköğretime yeni geçiş yapan üniversite öğrencilerinin ortaöğretim kurumlarında yürütülen PDR hizmetlerine ilişkin değerlendirmelerini ortaya koymaktır.

Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- 1) Okul PDR servisiyle ilgili algılara ilişkin öğrencilerin görüşleri nelerdir?
 - a. Okul PDR servisinin yerini bilme durumuna ilişkin öğrencilerin görüşleri nelerdir?
 - b. PDR servisi denilince ilk akla gelen düşüncelere ilişkin öğrencilerin görüşleri nelerdir?
 - c. PDR servisinde çalışan psikolojik danışmanı tanıma durumuna ilişkin öğrencilerin görüşleri nelerdir?
 - d. PDR servisinin çalışmalarından haberdar olma durumuna ilişkin öğrencilerin görüşleri nelerdir?
- 2) Okul PDR servisinin sunduğu hizmetlerin değerlendirilmesine ilişkin öğrencilerin görüşleri nelerdir?
 - a. PDR servisinden yararlanmış olma durumuna ilişkin öğrencilerin görüşleri nelerdir?
 - b. PDR servisine ihtiyaç duyulduğu zaman gitme durumuna ilişkin öğrencilerin görüşleri nelerdir?
 - c. PDR hizmetlerinin tanıtılma durumuna ilişkin öğrencilerin görüşleri nelerdir?
 - d. Öğrencilere sunulan okul PDR hizmetlerine ilişkin öğrencilerin görüşleri nelerdir?
- 3) Rehberlik saatlerinin değerlendirilmesine ilişkin öğrencilerin görüşleri nelerdir?
 - a. Sınıf rehber öğretmenlerinin rehberlik saatlerini öğrencilere faydalı olacak şekilde doldurma durumuna ilişkin öğrencilerin görüşleri nelerdir?
 - b. Rehberlik saatlerinde hangi yeterlik alanlarında etkinliklerin yürütüldüğüne ilişkin öğrencilerin görüşleri nelerdir?
 - c. Rehberlik saatlerinde yürütülen çalışmalara ilişkin öğrencilerin görüşleri nelerdir?
 - d. Haftalık ders programında rehberlik etkinlikleri için kaç ders saati ayrılması gerektiğine ilişkin öğrencilerin görüşleri nelerdir?
- 4) Akademik, mesleki ve kişisel-sosyal gelişim alanlarına yönelik çalışmaların değerlendirilmesine ilişkin öğrencilerin görüşleri nelerdir?
 - a. Öğrencilerin akademik gelişimlerini desteklemek amacıyla yürütülen rehberlik çalışmalarına ilişkin öğrencilerin görüşleri nelerdir?

- b. Öğrencilerin kişisel gelişimlerini desteklemek amacıyla yürütülen rehberlik çalışmalarına ilişkin öğrencilerin görüşleri nelerdir?
 - c. Öğrencilerin kariyer(mesleki) gelişimlerini desteklemek amacıyla yürütülen rehberlik çalışmalarına ilişkin öğrencilerin görüşleri nelerdir?
 - d. Öğrencilere okul PDR hizmetleri ile kazandırılan bilgi ve becerilere ilişkin öğrencilerin görüşleri nelerdir?
- 5) Okul PDR hizmetleri ile ilgili beklenti ve önerilere ilişkin öğrencilerin görüşleri nelerdir?
- a. PDR hizmetlerini gelişim ve gelecek yaşam açısından yararlı bulma durumuna ilişkin öğrencilerin görüşleri nelerdir?
 - b. PDR hizmetlerinin hangi bilgi ve becerileri kazandırması gerektiğine ilişkin öğrencilerin görüşleri nelerdir?
 - c. Okul PDR hizmetleriyle ilgili önerilere ilişkin öğrencilerin görüşleri nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Ortaöğretimde PDR hizmetleri ergenlik döneminde olan bireyin kişisel, sosyal, eğitsel ve mesleki sorunları daha fazla yaşaması nedeniyle, öğrencilerin gelişimleri, gereksinimleri ve sorunlarının dikkate alınarak; eğitsel, mesleki, kişisel-sosyal gelişimi alanlarında daha fazla ilgilenmeyi gerekli kıldığı için bu dönemde PDR hizmetlerinin ayrı bir önemi vardır.

Öğrencilerin bulunduğu eğitim kademesinin dikkate alınarak okul PDR hizmetlerinin yürütülmesi kadar bu hizmetlerin, amacına ulaşp ulaşmadığının değerlendirilmesi, diğer bir ifade ile kanıtlanması önemli görülmektedir (Gysbers ve Henderson 2006). Okul PDR hizmetlerinin ne derece amacına ulaştığının ve belirlenen amaçların yerine getirilip getirilmediğinin tespit edilmesi hem PDR hizmetleri kapsamında yapılan çalışmaların değerlendirilmesi için hem de bundan sonra yapılacak olan çalışmalar için önem taşımaktadır.

Bu araştırma, mevcut durumun saptanması ve çıkan sonuçlardan yararlanılması açısından önemli olabilir. Bu durum ise, PDR hizmetlerinin gelişimi açısından yarar sağlayabilir. Bu araştırmanın önemi, ortaöğretim düzeyinde öğrencilerin PDR

hizmetlerinden ne derece yararlandığına ve ortaöğretimde yürütülen PDR hizmetlerinin ağırlıklı olarak hangi yaklaşımla yürütüldüğünün ortaya konulmasına yardımcı olma amacı taşımaktadır. Eğitimde önemli bir yer tutan ve öğrencilerin kişisel gelişim ihtiyaçlarını karşılamaya çalışan PDR servisini iyi ve doğru tanımaları, sadece sorunlu ve problemlili öğrencilerin yararlanabileceği bir hizmet olmayıp, tüm öğrencilerin yararlanabileceği bir hizmet olduğunu bilmeleri önemlidir. Bu araştırmanın, öğrencilerin okul PDR hizmetlerinden yararlanma düzeylerini ortaya koyması ve geleneksel rehberlik anlayışının terk edilip edilmediği konusunda bilgi vermesi açısından önemli sonuçlar ortaya koyacağı düşünülmektedir. Bu araştırma ile ortaöğretim rehberlik programlarının yeniden gözden geçirilerek iyileştirilmesi ve okul PDR hizmetlerinin kalitesinin artırılması yönünde bir yarar sağlayacağı böylece öğrencilerimizin gelişimleri doğrultusunda onlara daha uygun PDR hizmetlerinin sunulmasına katkı sağlayacağı umulmaktadır. Aynı zamanda bu araştırma ile elde edilecek sonuçların ortaöğretim kurumlarındaki psikolojik danışmanlara yarar sağlayacağı, psikolojik danışma ve rehberlik lisans programlarının geliştirilmesine katkı sağlayacağı ve bu alanda araştırma yapmak isteyen araştırmacılara kaynaklık yapacağı düşünüldüğünden önemli sayılmaktadır.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

- Araştırma veri toplama aracı olarak geliştirilen anket maddeleri ile sınırlıdır.
- Araştırma katılımcıların veri toplama aracına verdikleri cevaplarla sınırlıdır.
- Araştırma üniversiteye yeni geçiş yapan hazırlık veya birinci sınıf üniversite öğrencileri ile sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

Okul psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri: Öğrencilerin gelişim dönemlerini dikkate alarak bedensel, zihinsel, duygusal ve psikososyal yönlerden sağlıklı bir biçimde gelişebilmelerini amaçlar (İlgar, 2008).

Ortaöğretim: İlköğretimden sonra öğrenimini sürdürmek isteyen öğrencileri teknik ve meslek alanları da dâhil olmak üzere üniversiteye hazırlamak için planlanan öğretim dönemi, lise, orta tedrisat (Türk Dil Kurumu, 2011).

Ortaöğretim kurumları: Ortaokul veya imam-hatip ortaokulu üzerine öğrenim süresi dört yıl olan yatılı ve/veya gündüzlü olarak eğitim ve öğretim veren kurumlardır. Bu kurumlar; fen liseleri, sosyal bilimler liseleri, Anadolu liseleri, Anadolu öğretmen liseleri, güzel sanatlar liseleri ve spor liseleri, Anadolu imam-hatip liseleri ve imam-hatip liseleri, meslek liseleri, teknik liseler, Anadolu meslek liseleri, Anadolu sağlık meslek liseleri, Anadolu teknik liseleri mesleki ve teknik eğitim merkezleri ile ortaöğretimin genel lise, imam hatip lisesi ve mesleki ve teknik ortaöğretim programlarını tek yönetim altında uygulayan çok programlı liselerden oluşur (MEB, 2013: madde 6).

1.6. Kısaltmalar

KGRP: Kapsamlı Gelişimsel Rehberlik Programı

PDR: Psikolojik Danışma ve Rehberlik

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde kuramsal çerçeve kapsamında okul PDR hizmetleri, ortaöğretimde PDR hizmetleri, gelişimsel rehberlik modeli, kapsamlı gelişimsel rehberlik ve psikolojik danışma programı başlıkları altında kuramsal bilgilere yer verilmiştir. Ayrıca alan yazında araştırma konusuyla ilgili yurt dışında ve ülkemizde yapılmış olan araştırmalar ele alınmıştır.

2.1. Okul PDR Hizmetleri

Bilgi ve teknolojinin çok hızlı geliştiği ve değiştiği 21. yüzyılın karmaşık dünyası, bireyleri bir yandan bu değişime ayak uydurmaya, diğer yandan da değişimin gerektirdiği karmaşık sorunlara çözüm bulmaya zorlamaktadır. Değişim ve getirdiği sorunlar şüphesiz her yaş grubundan bireyleri etkilemektedir. Ancak gelişimsel olarak olumsuzluklara daha açık ve baş etme becerileri henüz yeterince gelişmemiş olan çocuklar ve gençler bu sorunlar karşısında daha çok zorlanmakta ve daha fazla yardıma gereksinim duymaktadırlar (Korkut-Owen, 2007).

Hızla yaşanan bu değişiklikler karşısında, bireylerin topluma uyum sağlamalarının güçleşmesi artık insanların, giderek karmaşık bir hale gelen toplumsal sorunlarla başa çıkabilecek bir biçimde yetişmeleri için eğitimlerinin de bu gelişmelere bağlı olarak geliştirilmesi gerektiği bilincini ortaya çıkarmıştır. Bu bağlamda Özgüven'e (2001) göre eğitimin amacı, bireyi sadece zihinsel yönden bilgi ve becerilerle donatmak değildir. Eğitim anlayışında öne çıkan nokta bireyin yeterince karmaşık ve problemlerle dolu dünyaya uyum sağlaması, etkili bir birey olarak yaşaması, kişisel, sosyal, duyuşsal ve bedensel yönden bir "bütün" olarak gelişmesidir. Eğitimin bireyin zihinsel, kişisel ve sosyal bütün yönleri ile ilgilenmek durumunda olması gerekliliği okul PDR hizmetlerine verilen önemin giderek artmasına katkıda bulunmuştur. Eğitimin bireyin zihinsel, kişisel ve sosyal bütün yönleri ile ilgilenmek durumunda olması gerekliliği okul PDR hizmetlerine verilen önemin giderek daha da artmasına katkıda bulunmuştur.

Okul PDR hizmetlerinin amacı ve önemi düşünüldüğünde bireye kendisi ve çevresi hakkında mümkün olduğunca zengin ve doğru bilgi sağlayarak, bireyin bu bilgiyi özümleyerek davranışına yansıtmasına ve sorunlarını çözebilen bir birey olmasına yardımcı olmaya yönelik işlevi sebebiyle eğitim sisteminin ayrılmaz bir parçasıdır. Ayrıca okul PDR hizmetlerinin, eğitimde amaçlara ulaşmada yardımcı olmakla birlikte, amaçlara ulaşmayı engelleyen faktörlere karşı da koruyucu bir işlevi vardır (Yılmaz, Kurt ve Üre, 2002).

2.2. Psikolojik Danışma ve Rehberlikte İki Model

Okullarda psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin başlangıcından bu yana, bu hizmetlerin nasıl ve hangi içerikte verileceği, psikolojik danışmanların rollerinin neler olacağı gibi konularda, bir başka deyişle okul PDR hizmetlerinin nasıl örgütleneceği konusunda çeşitli modeller uygulanmıştır (Erkan, 2014). Nazlı'ya (2016) okullarda PDR hizmetlerinin örgütlenmesi ile ilgili iki ana model geliştirilmiştir. Bunlar geleneksel rehberlik modeli(diğer adları ile servis modeli/hizmet modeli/süreç modeli/görev modeli) ve gelişimsel rehberlik modelidir.

Geleneksel rehberlik modeli 1920-1960 yılları arasında okul rehberlik örgütlenmesinde kullanılmıştır, bu model, sanayi toplumunun ihtiyaç duyduğu “vasıflı işgücü” talebine katkıda bulunmak üzere eğitim sisteminde yer almıştır. Servis-hizmet modeli uygulamada tedavi edici ve kriz yaklaşımlarını da bünyesinde toplamaktadır. Bireyi tanıma servisi, bilgi toplama ve yayma servisi, yerleştirme ve izleme servisi, psikolojik danışma servisi vb. gibi servisler aracılığı ile öğrencilere hizmet götürmektedir. Bu model 1920- 1950 yılları arasındaki 1. ve 2. Dünya Savaşı ve sonrası depresyon salgınları, psikolojik ölçme araçlarının popülerliği, toplumsal sorunlar, boşanma oranlarının yüksekliği, lise öğrencilerinde problemli davranışların artması vb. gibi olaylardan önemli oranda etkilenmiştir. Gelişimsel rehberlik modeli 1950'li yıllarda alt yapısı oluşmaya başlamış, 1960'lı yıllarda teorik temelleri güçlenmiş, 1970'li yıllarda pilot çalışmalar yapılmış, 1980'li yıllarda ağırlıklı olarak okul rehberlik örgütlenmesinde yerini almaya başlamıştır. Gelişimsel rehberlik modeli, bilgi toplumunun yeni değerlerine cevap verebilmek için geliştirilmiş bir modeldir (Nazlı, 2016).

Gelişimsel rehberlik modeli, bireyin sürekli kendini geliştirme ve ilerleme çabası içinde olan bir varlık olduğu anlayışına dayanmakta ve insan gelişiminin aşamalı olarak birbirini izleyen dönemlerini temel almaktadır. Bu modelden hareketle öğrenciye gerek okulda gerekse yetişkin yaşamında başarılı olması için ihtiyaç duyduğu beceri ve yaşantıların kazandırılması hedeflenmektedir. Gelişimsel rehberlik modelinin temel işlevi, içinde bulunduğu gelişim dönemlerinin görevlerini başarılı bir şekilde tamamlamaları için öğrenciye yardımcı olmaktır (Erkan ve Güven, 2006).

Yukarıda da bahsedildiği üzere PDR hizmetlerinin ortaya çıkışından bu zamana kadar geçen süreçte geleneksel ve gelişimsel model olmak üzere iki ana model ortaya konulmuştur. Bu iki model arasında görüldüğü üzere birçok açıdan farklılıklar bulunmaktadır. Nazlı'ya (2016) göre bu farklılıklar aşağıda sıralanmıştır:

- Geleneksel rehberlik modelinin amacı kendini gerçekleştirmedir. Gelişimsel rehberlik modelinin amacı ise öğrencilere şimdi ve gelecekte daha fonksiyonel olmaları için yaşam kariyeri gelişimini desteklemeye odaklanmaktadır.
- Geleneksel rehberlik modeli birçok psikolojik danışma kuramını temel almıştır. Gelişimsel rehberlik modeli ise Erikson'un Psikososyal Gelişim Kuramı, Piaget'in Bilişsel Gelişim Kuramı, Kohlberg'in Ahlaki Gelişim Kuramı gibi çeşitli gelişim kuramlarını temel almıştır.
- Geleneksel rehberlik modelinin odak noktası psikolojik danışman ve onun çeşitli servisler içinde yürüttüğü görevlerdir. Bu nedenle pozisyon yönelim olduğu söylenebilir. Gelişimsel rehberlik modelinin odağında ise program vardır. Program o kadar çok önemsenmiştir ki, gelişimsel rehberlik modelinin ilkelerinin çoğu program üzerinedir.
- Geleneksel rehberlik modeli tepkisel tarzda yani problemlili, uyumsuz davranışların sağaltımı üzerinde durulmaktadır. Gelişimsel rehberlik modeli bir problem, uyumsuz bir davranış vb. daha meydana gelmeden önce çalıştığı için öngörüselli, önleyici tarzda çalışmaktadır.
- Geleneksel rehberlik modeli tedavi, sağaltım odaklı: gelişimsel rehberlik öğrenme odaklı uygulama yapar.
- Geleneksel rehberlik modeli öğrenci kişilik hizmetleri içinde örgütlenmiştir. _Gelişimsel rehberlik üç ana ögesi (içerik; örgütsel yapı, kaynaklar) ile eğitimin bağımsız, tamamlayıcı bir parçasıdır.
- Geleneksel rehberlik modeli mesleki rehberlik, eğitsel rehberlik ve kişisel-sosyal rehberlik olarak üç boyuta ayrılır. Gelişimsel rehberlik modelinde bu üç boyut kariyer gelişimi, eğitsel gelişim, kişisel-sosyal gelişim olarak adlandırılmış ve bu üç boyut birer gelişim alanı olarak görülür ve öğrencilerin bu alanlardaki gelişimlerini desteklemeye dönük çalışılır.

- Geleneksel rehberlik modeli yalnızca eğitim kurumlarında değil sağlık, sosyal yardım, endüstri gibi alanlarda da hizmet verir. Gelişimsel rehberlik yalnızca eğitim kurumları için tasarlanmıştır.
- Geleneksel rehberlik modeli liseler için uygun iken, gelişimsel rehberlik ana sınıfından lise son sınıfa kadar bütün öğretim kademeleri için uygundur.
- Geleneksel rehberlik modelinin ana müdahalesi psikolojik danışmadır. Gelişimsel rehberlik modeli okuldaki tüm öğrencilere çeşitli bilgi, beceri ve yeterlikler kazandırmayı hedeflediği için ana müdahale sınıf rehberliği etkinlikleridir.
- Geleneksel rehberlik modelinin esas uygulayıcısı psikolojik danışmanlardır. Gelişimsel rehberlik modeli tedavi, sağaltım esaslı olmadığı için okulda daha geniş bir katılımı uygulanılmasına özen gösterilmektedir. Ancak gelişimsel rehberliğin, herkes tarafından çok kolay uygulanabileceği düşünülmemelidir. KGRP, bu konuda eğitim almış psikolojik danışmanlar, öğretmenler, öğrenciler ve diğer ilgililer tarafından yürütülür.
- Geleneksel rehberlik modeli tüm öğrencilere dönük olduğunu belirtse de, okul uygulamalarında daha çok problemlili öğrenciler ile ilgilenmek durumunda kalmıştır. Gelişimsel rehberlik anasınıfından lise son sınıfa kadar problemlili-problemsiz, başarılı-başarısız vb. ayrımı yapmadan tüm öğrencilerin gelişimlerini desteklemeye ve onlara çeşitli yaşam becerileri kazandırmaya çalışmaktadır.
- Geleneksel rehberlik modeli bireyi tanıma tekniklerine çok önem verir. Bu model uygulamada iken test yapma, bireyi ölçme araçları ile tanımaya çalışma oldukça popülerdi. Gelişimsel rehberlikte, bireyi tanıma teknikleri kullanılsa bile, bunlar çok fazla önemsenmez. Gelişimsel rehberlikte daha çok rehberlik programı değerlendirilmesine dönük ölçme araçları kullanılır.
- Geleneksel rehberlik modelinde yapılan çalışmalar çok fazla değerlendirilmez. Gelişimsel rehberlik ise değerlendirmeyi çok fazla önemser. Çünkü gelişimsel rehberlik program mantığı ile çalışır ve bir programın en önemli öğelerinden birisi değerlendirmedir.
- Geleneksel rehberlik modelinde PDR hizmetleri eğitimin bütünleyici, tamamlayıcı bir parçası olarak ifade edilse de ve eğitimin öğrenci kişilik hizmetleri boyutunda yer alsaydı uygulamada PDR hizmeti eğitimin öğretim ve yönetim boyutları ile tam bir bütünleşme sağlayamamıştır. Gelişimsel rehberlik modeli, okuldaki iki ana programın (öğretim programı ve rehberlik programı) var olduğunu ve bu iki ana programın birbirini tamamladığı sayılına dayanır.

Genel olarak bakarsak; geleneksel rehberlik modeli çalışma tarzı ile dışarıya verdiği imajı şu şekilde özetleyebiliriz: Öğrenciler hakkında çeşitli bireyi tanıma

teknikleri ile bilgiler toplanır, bu bilgiler tasnif edilerek öğrenci dosyalarında arşivlenir; öğrencilerin ihtiyaç duyduğu bilgiler toplanarak çeşitli yollarla (panolar, sınıfta duyurular) öğrencilere iletilir; ihtiyacı olan öğrencilere rehberlik merkezlerinde bire-bir hizmet verilir, gerekli ise öğrenci ilgili kuruma havale edilir. Gelişimsel rehberlikte ise, öncelikle bir program hazırlanır. Programın hedefleri, kaynakları, etkinlikleri belirlenerek rehberlik personelinin görev dağılımı yapılır. Tüm rehberlik personeli (psikolojik danışman, öğretmen, öğrenci, veli, okul dışı uzmanlar vb.) bire-bir, sınıflarda ve daha kalabalık öğrenci grupları ile çalışarak onlara çeşitli yeterlikler kazandırmaya çalışır. Son olarak yapılan çalışmaların ne kadar etkili olduğu değerlendirilerek bir sonraki öğretim yılının programı geliştirilir. Geleneksel rehberlik odasında problemli öğrencilerle çalışan psikolojik danışman imajı verirken; gelişimsel rehberlik okulun içinde öğretmenlerle birlikte bütün öğrencilere ulaşabilen psikolojik danışman imajını vermektedir (Nazlı, 2016).

2.3. Kapsamlı Gelişimsel Rehberlik ve Psikolojik Danışma Programı (KGRP)

Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerini meslek ya da program seçimi, kriz durumlarına müdahale ile sınırlayan geleneksel modellere bir tepki olarak ortaya çıkan Kapsamlı Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programı kuramsal temelini gelişimsel rehberlik yaklaşımından almıştır (Erkan, 2014). Okul PDR programları kapsamlı olarak karakterize edilmiştir. Çünkü programlar öğrencilerin gelişimlerinin bütün yönlerine (kişisel/sosyal, eğitsel, mesleki) yönelik olarak tasarlanmıştır. KGRP'nin temel ilkesi, bütün öğrencilerin gelişimsel görevlerini güçlendirmelerine yönelik olarak önleyici etkinlikleri sunmaktır (Terzi, 2006).

KGRP'nin hazırlanıp uygulanmasında birtakım temel ilkeler dikkate alınmaktadır. Myrick'e (1997) göre bu ilkeler şu şekilde sıralanabilir (Akt. Nazlı, 2016):

1. Gelişimsel rehberlik tüm öğrenciler içindir: Bazı öğrencilerin diğerlerine göre daha fazla sıkıntısı, problemi olabilir ve özel dikkati gerektirebilir. Ancak gelişimsel rehberlik tüm öğrencilere yöneliktir. Etkili bir rehberlik programı bütün öğrencilere ulaşır, yardımcı olur, destekler ve gelişim yaşantıları aktarmaya özen gösterir.

2. Gelişimsel rehberlik, organize edilmiş ve planlanmış bir programa sahiptir: Program öğrencilerin bilişsel, duygusal-sosyal ve fiziksel gelişimlerine

yardımcı olacak şekilde hazırlanır. Ayrıca bireysel değerlendirmeye, motivasyon ve başarıya özel bir önem verilir.

3. Gelişimsel rehberlik programı ardışık (taksonomik) ve esnektir:

Rehberlik programının devamlılığı önemsenir. Yani anasınıfından lise son sınıfa kadar uzanan bir program vardır. Bu süreçte yeterlikler öğrencilere ardışık olarak kazandırılır. Rehberlik programı esnektir. Her okulun ve öğrencilerin ihtiyaçlarına, öğrencilerin ve öğretmenlerin hazır oluşluk derecesine göre programlar düzenlenebilir. Ayrıca öğretim yılı içinde ortaya çıkan bir ihtiyaç veya sorun nedeniyle, öğretim yılı başlangıcında hazırlanmış olan rehberlik programının içine yeni bir ünite ilave edilebilir.

4. Gelişimsel rehberlik tüm eğitim sistemin tamamlayıcı bir parçasıdır:

Öğretim programından ayrı bir rehberlik programı var olsa da, gelişimsel rehberlik öğrenme çevresinin içindedir. Rehberlik programı ile öğretim programı birbirini tamamlar. Öğretim, etkili rehberlik programlarının bir parçasıdır. Akademik bir derste öğretilen bir konuyu, psikolojik danışmanlar sınıf rehberliği etkinliklerinde kişiselleştirebilir.

5. Gelişimsel rehberlik bütün okul personelinin katılımını gerektirir:

Öğretmenler, danışmanlar, yöneticiler ve bütün destek personeli okul PDR hizmetinden sorumludur. Rehberlik programı bütün herkesin desteği olmadan yürütülemez. Rehberlik programı bir uzmanın tek başına yürütebileceği bir program değildir. Öğrenciyle çalışan bütün yetişkinlerin işbirliği yapmasını gerektirir.

6. Gelişimsel rehberlik, öğrencilerin daha etkili ve yeterli öğrenmelerine yardımcı olur: Rehberlik programının öğrencilerin kişisel gelişimi ve bireysel potansiyellerini önemsemiş olması, akademik başarıyı önemsemediği anlamına gelmez. Aksine, rehberlik programı öğrencilerin daha etkili ve yeterli öğrenmeleri için çabalar. Bütün rehberlik amaçlarının eğitsel bir temeli vardır.

7. Gelişimsel rehberlik, özel rehberlik servislerini ve müdahalesini sunan psikolojik danışmanları kapsar: Rehberlik programının amaçlarının birçoğu öğretim programının içinde yer alsa da; programda özel hizmet, psikolojik danışma gibi gerekli hizmetlerde vardır. Psikolojik danışma müdahalesi, ancak bu alanda eğitim almış sertifikalı danışmanlar tarafından yapılır. Birçok öğrencinin ciddi kişisel problemleri olabilir. Bu öğrencilere danışma müdahalesini verebilmek için psikolojik danışmanlara ihtiyaç vardır.

2.4. Ülkemizde KGRP'nin Gelişimi

ABD'de 1960'lı yıllarda geleneksel rehberlik yaklaşımına tepki olarak doğan gelişimsel rehberlik yaklaşımının ülkemizde benimsenmeye başlaması son 10-15 yılı bulmaktadır (Yeşilyaprak, 2007). Gelişimsel rehberlik yaklaşımın temel alınarak hazırlandığı KGRP ile K-12 düzeyinde (yani anasınıfından 12. sınıfa kadar) okuldaki bütün öğrencilere ulaşılmaya çalışılmış ve programlı rehberlik etkinlikleri ile çeşitli bilgi, beceri ve yeterlikler kazandırma önem kazanmaya başlamıştır. Bunun sonucu olarak KGRP'nin, okul öncesinden lise son sınıfa kadar bütün eğitim kademelerinde verilmesi gerektiği anlayışı yaygınlaşmaya başlamıştır (Nazlı, 2016).

KGRP'nin uygulanması, 16.05.2000 tarih ve 87 numaralı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı kararında yer alan “Ortaöğretim Kurumları Sınıf Öğretmenleri için 9, 10 ve 11. Sınıf Rehberlik Programı” ile resmîyet kazanmıştır (Saldıroğlu, 2002). Program, 2000–2001 eğitim-öğretim yılından itibaren uygulanmaktayken 192 Sayılı Kararla ilköğretimde de bir program hazırlama ve ortaöğretimdeki programın da bu programa uyumunu sağlama gereği ortaya çıkmıştır. Bu durumdan yola çıkarak 1-8. sınıflar düzeyinde “İlköğretim Sınıf Rehberlik Programı”, ortaöğretim düzeyinde ise tanıtım ve yönlendirmeyi de içerecek şekilde “Ortaöğretim Kurumları Rehberlik ve Yönlendirme Dersi Programı” olarak yeniden düzenlenmiştir. “İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programı” 02.08.2006 tarih ve 329 sayılı Talim Terbiye Kurul Kararı ile 2006–2007 Öğretim Yılı'ndan itibaren uygulanmak üzere yürürlüğe girmiştir. Bu programın yürürlüğe girmesiyle rehberlik saatlerinde programda yer olan sınıf rehberlik etkinlikleri uygulanmaya başlanmıştır (Altun, Erkan ve Kaya, 2006).

2.5. KGRP'nin Bileşenleri ve Öğeleri

Gysbers ve Henderson'a (2006) göre KGRP'nin yapısında üç temel bileşen vardır. Bunlar “içerik”, “örgütsel yapı” ve “kaynaklar”dır. “İçerik” ögesi rehberlik programı ile öğrencilere hangi bilgi, beceri ve tutumların kazandırılacağını gösterir. Gelişimsel rehberlik çalışmalarının odağında program vardır ve bu programla öğrencilere neler kazandırılacağı üzerinde durulur. “Örgütsel yapı” olarak adlandırılan ikinci temel bileşen ile rehberlik çalışmalarının okulda nasıl yapılandırılacağı, hangi etkinliklere yer verileceği ve bunlara ne kadar süre ayrılacağı gösterilir. Programın üçüncü ögesi olan “kaynaklar” ögesi ile rehberlik çalışmalarının gerçekleştirilmesi için

gerekli olan insani, maddi ve politik kaynaklar belirtilmektedir.

KGRP'nin, sınıf rehberliği programı başta olmak üzere, okulda PDR hizmetleri anlamındaki her türlü uygulamayı kapsadığı görülmektedir. Gybers ve Henderson'a (2006) göre, PDR programı öğeleri aşağıdaki gibi açıklanabilir (Akt. Nazlı, 2016):

a) Rehberlik müfredatı: Kapsamlı gelişimsel psikolojik danışma ve rehberlik programının en önemli parçasıdır. Programın merkezidir. Okuldaki tüm öğrencilere yöneliktir. Öğrencilere kazandırılmak istenen yeterliklerden oluşur. Genellikle sınıflarda grup rehberliği yöntemi ile uygulanır. Sınıf rehberliği etkinlikleri ve okul kapsamlı etkinlikler olmak üzere iki bölümden oluşur. Sınıf rehberliği etkinlikleri, okuldaki bütün öğrenciler için tasarlanır. Bu nedenle bütün sınıflarda haftada 1 saat “ sınıf rehberliği saati” bulunur. Sınıf rehberliği saati yeni değildir. Geleneksel rehberlik programında da uygulanmıştır. Ancak gelişimsel rehberlik programında her sınıf seviyesine uygun olarak düzenlenmiş yeterlikler, konular, yöntem, araç gereç ve kaynaklar ile değerlendirme sürecinden oluşan bir öğretim süreci söz konusudur. Sınıf rehberliği etkinliklerinde yer alan genel amaçlar ve içerik her sınıf seviyesine göre hazırlanan hedefler ve kritik davranışlardan oluşur. Bu biçimde hazırlanan üniteler bir öğretim yılına dağıtılır. Hedef davranışları kazandıracak eğitim durumları belirlenir. Öğrencinin hedef davranışları ne ölçüde kazandığını belirlemek amacıyla sınav durumları saptanır. Bütün bu bileşenlerden oluşan bir “sınıf rehberliği öğretim programı” vardır. Okul kapsamlı etkinlikler ise daha kalabalık öğrenci gruplarına hazırlanmaktadır. Örneğin meslek seçimi, üst öğrenim kurumlarına geziler ve çeşitli konferanslar vb. gibi.

b) Bireysel planlama: Rehberlik programının bu parçasında öğrencilerin kişisel, eğitsel, sosyal ve kariyer gelişimi planlarına yardımcı olmak üzere hazırlanmış çalışmalar yer alır. Bu çalışmalar öğrenci ve ailelerine bireysel veya küçük gruplar halinde sunulur. Bireysel planlama çalışmaları kapsamında Bireyi tanıma ve değerlendirme, çeşitli eğitsel, sosyal, mesleki konularda bilgilendirme, yerleştirme ve izleme etkinlikleri yer alır.

c) Müdahale Servisleri: Kişisel- sosyal, eğitsel ve kariyer gelişimi gibi çeşitli sorunları olan öğrencilere yönelik bir hizmettir. Bu kapsamda; akademik başarısızlık, kariyer kararsızlığı, devamsızlık, okuldan ayrılma, ailevi sorunlar, yakını kaybetme, kişiler arası ilişkilerde sorunlar, kaygı, stres, madde bağımlılığı vb. öğrenci sorunları ile ilgilenilir. Bu süreçte öğrencilere bireysel ya da 5–6 kişilik küçük gruplar halinde bireysel planlamalarına danışmanlık edilir.

d) Sistem desteği: Sistem desteği; PDR programının hazırlanması, sürdürülmesi

ve geliştirilmesi için gerekli yönetsel ve eğitimsel etkinliklerden oluşur. Bu süreçte, PDR programının değerlendirilmesi, izlenmesi, geliştirilmesi ve güncelleştirmesine dayalı araştırmalar yapılır. Psikolojik danışmanların mesleki yeterliklerinin, güncel gelişmeleri de dikkate alarak, sürekli geliştirilmesi için hizmet içi eğitim, mesleki kongre, seminer, konferans ve toplantılara katılım, lisansüstü eğitim vb. olanakları sistemce sağlanabilir. Yine bu kapsamda bültenler, broşürler, yerel medya ya da okul toplantıları ile PDR programı personele ve topluma tanıtılır. Psikolojik danışmanların öğretmen ve diğer personellere alanı ile ilgili konularda öğrencilerin gereksinimlerini de dikkate alarak düzenli bilgiler verilmesi söz konusudur. Okul içindeki ya da eğitim bölgesindeki çeşitli kurullara (öğretmenler kurulu, okul-aile birliği vb.) katılma, bu kurullara destek verme ve destek alma çalışmaları da bu çerçevede yapılır.

2.6. KGRP Sınıf Rehberlik Programının Yapısı

Sınıf rehberlik programı hazırlanırken kişisel – sosyal, eğitsel ve mesleki rehberlik alanları temel alınmıştır. Kişisel-sosyal rehberlik; bireyin “kişisel-sosyal” gelişim ihtiyaçlarını karşılamak ve böylece bireyin kişisel gelişim ve uyumuna yardımcı olmak amacıyla yürütülen PDR hizmetleridir. Eğitsel rehberlik, bireyin öğrenmesini kolaylaştırmak, eğitsel başarısını artırmak, yetenek ve ilgilerine uygun bir eğitim dalı seçmesine katkı sağlamak, eğitim yaşamıyla ilgili karşılaştığı sorunlarının çözümüne yardımcı olmak, birey için uygun ve etkin bir öğrenme ortamı oluşturmak amacıyla yürütülen PDR hizmetleridir. Mesleki rehberlik ise bireyin çeşitli meslekleri tanıması, kendi özelliklerine uygun meslekleri seçmesi, seçtiği mesleğe hazırlanması ve mesleki yönden gelişmesi amacıyla yürütülen PDR hizmetleridir (Yeşilyaprak, 2010). Programda yer alan bu üç gelişim alanı ile ilgili olarak 7 yeterlik alanı belirlenmiştir.

Bunlar:

1. Okula ve Çevreye Uyum
2. Eğitsel Başarı
3. Kendini Kabul
4. Kişiler Arası İlişkiler
5. Aile ve Toplum
6. Güvenli ve Sağlıklı Hayat
7. Eğitsel ve Mesleki Gelişim (MEB, 2006).

Bu yeterlik alanlarına göre hazırlanan İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programı'nı tamamlayan öğrencilerin;

- Okula ve çevreye etkin olarak uyum sağlamaları,
- Potansiyellerini tam olarak kullanıp eğitsel başarılarını artırmaları,
- Kendilerini tanımaları, kabul etmeleri ve geliştirmeleri,
- Başkalarını anlamaları, kabul etmeleri ve kişiler arası etkileşim becerilerini geliştirmeleri,
- Topluma karşı olumlu anlayış ve tutum geliştirmeleri,
- Hayatını güvenli ve sağlıklı sürdürmek için olumlu tutum ve davranışlar geliştirmeleri,
- Eğitsel ve mesleki kararları için gerekli olgunluğa ulaşmaları amaçlanmaktadır (MEB, 2006).

02.08.2006 tarih ve 329 sayılı Talim Terbiye Kurul Kararı ile 2006–2007 Öğretim Yılı'ndan itibaren uygulanmak üzere yürürlüğe giren İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programı'nda 120 ilköğretime ve 120 ortaöğretime yönelik olmak üzere toplam 240 kazanım yer almaktadır. Bu kazanımların gerçekleştirilmesi için rehberlik saatinde sınıf rehber öğretmenleri tarafından uygulanmak üzere etkinlik örnekleri hazırlanmasına karar verilmiştir.

Nazlı (2006), KGRP'nin sınıf rehberlik etkinlikleri sayesinde okuldaki akademik sürecin içine daha fazla girdiğini belirtmektedir. Diğer tekniklere nazaran, okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin sınıf rehberliği uygulamalarını görmeleri, onların okul PDR programına ve psikolojik danışmanlara karşı olumlu tutum geliştirmelerine yardımcı olmaktadır. Sınıf rehberlik etkinlikleri KGRP'nin en çok görülebilir müdahalesi olarak kabul edilebilmektedir. KGRP ile birlikte psikolojik danışmanların rollerinin de değiştiği söylenebilir. Psikolojik danışma, koordinasyon ve konsültasyon ile ilgili rollerinin yanına, program yönetme, sınıf rehberliği gibi roller de eklenmiştir. Gysbers ve Henderson (2006) KGRP ile birlikte, okulda psikolojik danışmanların daha aktif rol almaya başladıklarını belirtmektedir. Geleneksel rehberlik modelinde destekleyici ve pasif rolde olan psikolojik danışmanlar, gelişimsel rehberlik modeli ile öğrencilere çeşitli yeterlikler kazandırmak için aktif rol üstlenen kişiler haline gelmişlerdir.

17.04.2001 tarihinde kabul edilen 24376 Sayılı “Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği”nde, sınıf rehberliği etkinliklerinin sorumluluğu psikolojik danışman ile öğretmenlere verilmiştir. Doğan'a

(2000) göre söz konusu program sınıf öğretmeni ile psikolojik danışmanın işbirliğini gerektirmektedir. Sınıf rehberlik etkinliklerin öğretmenler tarafından uygulanmasında konsültasyonun yanı sıra, özel bilgi ve beceri gerektiren rehberlik etkinliklerinin uygulamasını psikolojik danışman yerine getirmektedir.

2.7. Okullarda Yürütülen PDR Hizmetleri

Geleneksel rehberlik anlayışı problem odaklı çalıştığı için PDR hizmetlerinin öğrencilerin üç alanındaki problemlerini çözmelerine yardımcı olması istenilmiştir. Bu üç problem alanı: Kişisel-sosyal rehberlik, eğitsel rehberlik ve mesleki rehberlik. Gelişimsel rehberlik anlayışında ise bu üç alan problem olarak değil, üç gelişim alanı olarak kabul edilmiştir. Öğrencilerin üç gelişim alanında gelişimlerinin desteklenmesi ve bu alanlarda bilgi, beceri ve yeterliklerin kazandırılması, gelişimsel rehberlik programlarının amacı haline getirilmiştir. Bu gelişim alanları kişisel-sosyal gelişim, eğitsel gelişim ve kariyer gelişimi olarak adlandırılmaktadır (Nazlı, 2016).

2.7.1. Eğitsel Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri

Eğitsel rehberlik hizmeti, öğrencilerin akademik benlik kavramını geliştirmeleri, öğrenmeyi geliştirmek için beceriler kazanmaları, okul başarısını elde etmeleri, amaçlarına ulaşmak için plan yapmalarını sağlayıcı etkinlikleri içerir (ASCA, 2004). Öğrencilerin okula uyum sağlamasına; eğitim olanakları konusunda bilgilendirerek eğitsel kararlar almasına ve tercihleri yapmasına yardımcı olur. Seçmeli ders, kurs ve eğitsel çalışmalardan kendi ilgi ve yeteneklerine en uygun olanını seçmesine; verimli ders çalışma yollarını tanıtarak daha etkili öğrenmelerine yardımcı olur (Canel, 2007).

Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Yönetmeliği'nin 7. Maddesinde okullarda eğitsel rehberlik hizmetleri şu şekilde ele alınmaktadır:

“Her öğrenciye, kendine özgü yetenek, ilgi, meslekî değer, başarı ve motivasyonu oranında eğitim-öğretim uygulamalarıyla uyum sağlaması, özelliklerine ve gelişimine uygun programlara yönelmesi için gerekli hizmetler verilir.”

Bu hizmetler;

- a) Öğrencileri okula, okuldaki alanlara, çeşitli etkinliklere, yeni durumlara alıştırma ve yönlendirme,

- b) Öğrencilerin etkili öğrenme ve çalışma becerileri geliştirmelerine yardım etme,
- c) Öğrencilerin motivasyonlarını destekleme ve artırma,
- d) Özelliklerine uygun üst öğrenim kurumlarına yönlendirme olarak ele alınır.” şeklinde belirtilmektedir (MEB, 2001: madde 7).

2.7.2. Mesleki Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri

Mesleki rehberlik hizmetleri, mesleki gelişim süreci dikkate alınarak eğitim öğretim hizmetlerinin her kademesinde uygulanması gereken hizmetlerdendir. Ancak mesleki rehberlik hizmetlerini sadece eğitim-öğretim kurumlarıyla sınırlandırmak doğru olmaz. Hayatın her döneminde bireyler, mesleki gelişim görevlerini yerine getirmede mesleki rehberlik hizmetlerine ihtiyaç duyabilirler.

Mesleki rehberlik hizmetleri, bireyin mesleki farkındalık geliştirmesi, çalışmaya hazır olmayı geliştirmesi, mesleklerle ilgili bilgi sahibi olması, mesleki hedefleri belirlemesi, mesleki hedeflere ulaşmak için bilgi edinmesi, mesleki hedeflere ulaşmak için becerileri kullanmayı sağlayıcı etkinlikleri içerir (ASCA, 2004). Ayrıca, ilköğretimi ya da orta öğretimi bitirdikten sonra çalışma yaşamına atılma durumunda olan öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine uygun olan bir işe yönlendirilmesinde ve yerleştirilmesine de yardımcı olacak nitelikte çalışmaları kapsar (Baysal, 2006).

Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Yönetmeliği'nin 8. Maddesinde okullarda mesleki rehberlik hizmetleri şu şekilde ele alınmaktadır:

“Eğitim sürecinde her öğrenciye; meslekî tercih yapması, kendine uygun mesleğe yönelmesi, iş yaşamına ve mesleğe hazırlanması için gerekli rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri verilir.” Bu hizmetlerde aşağıdaki hususlar temel alınır:

- a) Hizmetler bir süreç olarak ele alınır, okul öncesi eğitim ve ilköğretimin başlaması ile birlikte bu hizmetler verilir.
- b) Hizmetlerde öğrencinin içinde bulunduğu gelişim dönemi ve bireysel özellikleri dikkate alınır.
- c) Öğrenciye ve velisine; öğrencinin özellikleri, iş dünyası, meslekler ve bunları edinme yollarına ilişkin güncel bilgiler sistemli olarak aktarılır.
- d) Öğrenci, bir meslek alanı veya mesleği seçme baskısı altında bırakılmaz (MEB, 2001: madde 8).

2.7.3. Kişisel-Sosyal Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri

Kişisel-sosyal rehberlik, bireyin kendini tanıması ve anlaması, üstün ve sınırlı yönleri ile kendisini kabul etmesi ve geliştirmesi; kendisine güvenmesi, etkili kişilerarası ilişkiler kurabilmesi; kişisel ve sosyal yönden dengeli ve uyumlu bir birey olarak yetişmesine yardımcı olur (Yeşilyaprak, 2010). Böylece, devamlı bir gelişim içinde olan bireyin, farklı gelişim aşamalarındaki gelişim görevlerini başarmasına olanak sağlar. Ayrıca, kişinin uyum, gelişim ve diğer kişisel sorunlarının eğitim ortamında ya da dışarıda önlenmesini, düzeltilmesini ve iyileştirilmesini amaçlar (Özbay, 2008).

Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Yönetmeliği'nin 9. Maddesinde okullarda kişisel-sosyal rehberlik hizmetleri şu şekilde ele alınmaktadır: “Öğrencinin bireysel ve sosyal gelişimini desteklemek, duygusal sorunlarında yardımcı olmak üzere gerekli rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri verilir.” Bu hizmetlerde aşağıdaki hususlar temel alınır:

- a) Öğrencilerin davranış, duygu, düşünce ve tutumlarına karşı duyarlık gösterilerek gizlilik ilkesine özellikle dikkat edilir.
- b) Bireysel rehberlik etkinliklerinde öğrencilerin kendilerine ilişkin farkındalık düzeyini yükseltmelerine yardım edilir.
- c) Öğrenci herhangi bir sorun ifade ettiğinde, bu alanda psikolojik danışmanın vereceği hizmet, öğrencinin sorununu onun adına çözmesi anlamına gelmez.
- d) Öğrenci, sorununu çözme sorumluluğunu üstlenmek durumundadır. Psikolojik danışman, öğrenciyi sorununu çözme çabasında, alanın bilimsel yöntemlerine göre destekler.
- e) Psikolojik danışma uygulamalarında, uygulamacının psikolojik danışma formasyonuna sahip olması esastır.
- f) Bireysel rehberlik; öğrencilerin sorunlarına yardımın yanı sıra, onların kişilik ve sosyal gelişimlerine ve olgunlaşmalarına destek olmayı ve bu amaca yönelik düzenlenmiş bireysel ve grup etkinliklerini içerir (MEB, 2001: madde 9).

2.8. Ortaöğretimde PDR Hizmetleri

Eğitim sistemi öğrencilerin yaş, gelişim, bedensel ve zihinsel gelişimlerine ve ihtiyaçlarına göre farklı kademelerden oluşmaktadır. Öğrencilerin okul hayatı okul öncesi eğitimle başlamakta ve ilköğretim, ortaöğretim, yükseköğretim şeklinde devam etmektedir.

Ortaöğretim bu öğretim kademeleri içerisinde önemli bir yere sahip olan ve 15-18 yaş grubunu kapsayan, öğrencilere bir meslek kazandırmayı ve onları yükseköğretim kurumlarına hazırlamayı amaçlayan öğretim kademesidir. Ortaöğretimde öğrenciler genel liseler aracılığı ile yükseköğretime hazırlanırken, meslek liseleri aracılığı ile de mesleğe hazırlanmaktadır (Deniz, 2002). Ülkemizde Genel Lise, Anadolu Lisesi, Fen Lisesi, Öğretmen Lisesi, Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi, Akşam Lisesi ile Mesleki ve Teknik Liseler (Anadolu Teknik Liseleri, Endüstri Meslek Liseleri, Kız Meslek Liseleri gibi) bu işlevi yerine getiren ortaöğretim kurumları arasındadır.

Milli Eğitimin Temel Kanunu'nun 28. Maddesinde ortaöğretimin amaçları şu şekilde belirlenmiştir.

1. Bütün öğrencilere ortaöğretim seviyesinde asgari ortak bir genel kültür vermek suretiyle onlara kişi ve toplum sorunlarını tanımak, çözüm yolları aramak ve yurdun iktisadi sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunmak bilincini ve gücünü kazandırmak,
2. Öğrencileri, çeşitli program ve okullarla ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda yükseköğretime veya hem mesleğe hem de yükseköğretime veya hayata ve iş alanlarına hazırlamaktır. (Türk Milli Eğitim Sistemi, 2008: madde 28).

Öğretim kademelerinin bu şekilde amaç, yapı, işlev, eğitim kademesinde öğrenim gören öğrencilerin gelişim özellikleri, ihtiyaç ve sorunları açısından farklılık göstermesi buna paralel olarak da öğrencilere sunulacak PDR hizmetlerinin farklılaşmasına yol açmaktadır. Bu yüzden okul öncesi eğitimden yükseköğretim basamağına kadar olan örgün eğitim kapsamında PDR hizmetleri okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretimde rehberlik olmak üzere dört boyuta ayrılmaktadır. Öğretim kademelerine göre PDR hizmetlerinin bu şekilde ayrılmasına karşın PDR hizmetlerinin yürütülmesinde izlenen genel amaç ve ilkeler aynıdır (İlgar, 2008).

Ortaöğretim döneminde PDR hizmetlerinin gerekçesi ve önemi bu yaşlardaki

öğrencilerin gelişim ihtiyaçlarına ve bu ihtiyaçları karşılamada okuldan beklenen işleve dayanır. Bilindiği üzere ergenlik dönemi oldukça değişken, kontrolü zor, ön kestirimi güç bir dönemdir. Lise yılları gelişim dönemlerinden ergenlik dönemi kapsamındadır. Ergenler üzerinde yapılan araştırmalar ergenlerin bu dönemde çeşitli sorunlar yaşadıklarını ve yardıma ihtiyaçları olduğunu ortaya koymaktadır. Çocukluktan yetişkinliğe geçişin fiziksel, duygusal ve psikolojik değişimleri, değer ve tutumlardaki farklılaşmalar, bir meslek seçme, bir yaşam felsefesi oluşturma gibi amaçlar bu dönemde ergene belirsizliklerle ve kararsızlıklarla dolu bir süreç yaşatır (Yeşilyaprak, 2010).

Ortaöğretim kurumları aynı zamanda bürokrasinin, sanayi kuruluşlarının, hizmet ve tarım sektörünün ihtiyacı olan orta düzeydeki memur, sekreter, usta, teknisyen, sağlık memuru, din adamı gibi ara insan gücü yetiştirmede önemli rol oynar. Ortaöğretimin diğer bir işlevi de mezun olan öğrencileri akademik başarı ve tercihlerine göre yükseköğretime geçiş yapmalarına yardımcı olmaktır (Erden, 2011). Hem ergenlik döneminin ve beraberinde getirdiği sorunların sağlıklı bir biçimde atlatılabilmesi hem de meslek seçiminin önemli bir adımı olan yükseköğretime geçiş sürecinde öğrencilerin doğru kararlar verebilmesine yardımcı olmak amacıyla çeşitli yardım hizmetlerini kapsayan ve aynı zamanda olumlu davranışlar ortaya çıkarmayı hedefleyen birtakım PDR hizmetlerinin sunulması bu dönemde son derece önemlidir.

Ortaöğretim kurumlarında yürütülen PDR hizmetleri diğer öğretim kademelerine göre kendine özgü karakteristik özellikler taşımaktadır. Yeşilyaprak'a (2010) göre; bu karakteristik özellikler şu şekilde sıralanmaktadır:

- **Karmaşık Yapı:** Öğrencinin 14–18 yaşları arasındaki dönemini geçirdiği ortaöğretim kurumlarında öğrenci grubu heterojen bir yapıya sahiptir. Bu durum dikkate alınarak farklı grupların özellikleri ve ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde rehberlik programları geliştirilmelidir.
- **Alan Öğretmenleri:** Ortaöğretim kurumlarında sınıf rehber öğretmenleri genellikle özel bir alan öğretmenidir ve kendi branşları alanında uzmanlaşmışlardır. Ayrıca, öğrenciler sadece bir öğretmenle değil, farklı derslerde farklı öğretmenlerle etkileşime girer ve öğretmenlerin değişik yaklaşım tarzları, yöntem ve teknikleri ile karşılaşılırlar. Her ne kadar ortaöğretimde her sınıfın PDR hizmetlerinden sorumlu bir "sınıf rehber öğretmeni" varsa da bu hizmetlerde tüm öğretmenlerin çeşitli rol ve fonksiyonları bulunmaktadır.

- **Sınıf Rehber Öğretmeni:** PDR hizmetlerinde her sınıfın PDR hizmetlerinden sorumlu bir sınıf öğretmeni vardır. Sınıf rehber öğretmenleri sorumlu olduğu sınıftaki öğrencilerin gelişimi ve uyumuna yardımcı olmalıdır.
- **Karar Verme:** Bu dönem, ergenler için karar verme yıllarıdır. Öncelikle yükseköğrenime devam edip etmeyeceği, devam edecekse hangi mesleğe yöneleceği; devam etmeyecekse okulu tamamlayınca hangi iş ya da çalışma alanlarına gireceği, karar vereceği konulardandır. PDR hizmetleri bu kararın gencin ilgi, yetenek ve özelliklerine uygun, aynı zamanda gerçekçi yani uygulanabilir olmasına yardımcı olmalıdır.
- **Konu Ağırlıklı:** Ortaöğretim programları konu ağırlıklıdır. Öğrencinin akademik başarısına, notlarına, ödevlerine, standart testlerden aldığı puanlara önem verilir. Ancak, aynı zamanda öğrencinin gelişim ve sosyalleşmesine, uyumuna, ruh sağlığına önem verilmesi için rehberlik etkinlikleri akademik programla bütünleştirilmelidir.
- **Birlikte Olma:** Ergenlerde bir grup içinde 'birlikte' olma duygusu, diğer dönemlere kıyasla daha fazladır. Birliktelik ruhu, okul spor takımı, şampiyonluk yarışı vb. fırsatlarda en mükemmel şekilde kendini gösterir. Ayrıca birlikte çalışabilecekleri gruplar, araştırma, inceleme çalışmaları onların sosyal beceri ve tutum geliştirmelerine yardımcı olur. Bütün bu etkinlikler öğrencilerin okulu benimseme duygusunu artırır, akademik başarılarını da olumlu yönde etkiler.
- **Grup ve Bireysel Yaklaşım:** Ergenlik döneminde bir birey olarak önemsenme ve kabul edilme gereksinimi daha yoğun hissedilir. Bir yetişkinle yakınlaşma "özel bir ilişki" geliştirme ergen için önemlidir. Bu yüzden ortaöğretim kurumlarında okul psikolojik danışmanlarına daha yoğun gereksinim vardır.
- **Gelişimsel Yaklaşım:** Ortaöğretimde PDR hizmetlerinde "gelişimsel yaklaşım" esastır. Ergenin içinde bulunduğu döneme özgü kişisel, eğitsel ve mesleki gelişim görevlerini başarmasını destekleyecek fırsatların sağlanması ve sağlıklı gelişime uygun ortam yaratılması amaçlanır.
- **Aile ile İşbirliği:** Bu dönemde yapılan PDR çalışmalarında aile ile işbirliği çok önemlidir. Genç kararlarını uygulamada aile desteğine gereksinim duyar. Ayrıca çevredeki çeşitli kurum ve kuruluşlarla (eğitim, sağlık, meslek kurum ve kuruluşları ...) iletişim kurmak, çeşitli konularda buralardan yardım ve destek almak gerekebilir.

2.9. Okul PDR Hizmetlerinin Yürütülmesinde Müdür, Psikolojik Danışman ve Sınıf Rehber Öğretmeninin Görevleri

PDR hizmetleri okulda bir takım çalışmasını öngörür. PDR hizmetlerinin yürütülmesinde müdür, psikolojik danışman ve sınıf rehber öğretmenin birtakım görevleri bulunmaktadır. Özellikle okul PDR hizmetlerinin yürütülmesinden en üst derecede sorumlu kişi okul müdürüdür.

Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği'nin 47. Maddesine göre eğitim-öğretim kurumlarında okul müdürünün PDR hizmetlerine ilişkin görevlerinin bazıları aşağıda sıralanmıştır:

- Okulda PDR hizmetlerinin sağlıklı şekilde yürütülebilmesi için, hizmetin gerektirdiği fiziksel şartları ve uygun çalışma ortamını hazırlar, kullanılacak araç ve gereci sağlar.
- Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri yürütme komisyonunu kurar, bu komisyona başkanlık eder.
- Okulun PDR hizmetlerinin yürütülmesi ile ilgili yıllık program ve yürütme plânının hazırlanmasını sağlar ve uygulanmasını izler.
- Okulun psikolojik danışman ihtiyacını, öğrenci sayısını ve bu sayıdaki artışı dikkate alarak belirler ve bulunduğu il veya ilçe millî eğitim müdürlüğünün ilgili bölümüne bildirir.
- Rehberlik ve psikolojik danışma servisiyle iş birliği yaparak okuldaki öğretmenleri her sınıfa bir sınıf rehber öğretmeni olmak üzere görevlendirir.
- Okuldaki PDR hizmetlerinin ve bu konudaki programın verimli ve düzenli bir biçimde yürütülmesi için psikolojik danışman, sınıf rehber öğretmenleri, öğrenciler ve veliler arasında eş güdümü sağlamak için gerekli özeni gösterir.

Psikolojik danışman “Eğitim-öğretim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma servisleri ile rehberlik ve araştırma merkezlerinde öğrencilere rehberlik ve psikolojik danışma hizmeti veren, üniversitelerin psikolojik danışma ve rehberlik ile eğitimde psikolojik hizmetler alanında lisans eğitimi almış personeldir” (MEB, 2001: madde 4).

Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği'nin 50. Maddesine göre eğitim-öğretim kurumlarında görevli psikolojik danışmanın PDR hizmetlerine ilişkin görevlerinin bazıları aşağıda sıralanmıştır:

- İl çerçeve programını temel alarak okulunun PDR hizmetleri programını sınıf

düzeylerine, okulun türüne ve öğrencilerin ihtiyaçlarına göre hazırlar.

- Rehberlik programının ilgili kısmının uygulanmasında sınıf öğretmenlerine rehberlik eder.
- Okulunun tür ve özelliklerine göre gerekli eğitsel ve meslekî rehberlik etkinliklerini plânlar, programlaştırarak uygular veya uygulanmasına rehberlik eder.
- Bireysel rehberlik hizmetleri kapsamında formasyonu uygunsa psikolojik danışma yapar.
- Okulda özel eğitim gerektiren öğrenci varsa veya kaynaştırma eğitimi sürdürülüyorsa, bu kapsamdaki öğrencilere ve ailelerine gerekli rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerini rehberlik ve araştırma merkezinin iş birliğiyle verir.
- Okula bir alt öğrenim kademesinden veya nakil yoluyla gelen öğrencilerin gelişim dosyalarını inceler, sınıf rehber öğretmeniyle iş birliği içinde değerlendirir.
- Öğrencilerin ilgi, yetenek ve akademik başarıları doğrultusunda eğitsel kollara yönltilmesi konusunda branş ve sınıf rehber öğretmenine bilgi verir ve iş birliği yapar.
- Ailelere, öğrencilere, sınıf rehber öğretmenlerine ve gerektiğinde diğer okul personeline yönelik hizmet alanına uygun toplantı, konferans ve panel gibi etkinlikler düzenler.

İlkokullarda sınıf rehberlik programını yürütmekten sorumlu sınıf rehber öğretmeni neredeyse tüm derslere giren sınıf öğretmenidir. Ortaokullarda ise bir şubenin sınıf rehber öğretmenliği görevini üstlenecek kişi, okul yönetiminin tayin edeceği branş öğretmenidir.

Sınıf rehber öğretmenlerinin önemi gelişimsel rehberlik modeli ile tekrar artmıştır. Çünkü gelişimsel rehberlik, okuldaki tüm öğrencilere ulaşmayı hedefler. Bu hedefe ulaşmada en önemli katkı öğretmenlerden beklenilmektedir. Gelişimsel rehberlik programlarının uygulanmasında destek olma ve kendi sınıfının rehberlik çalışmalarını yürütme görevleri öğretmenlerden beklenilmektedir (Nazlı, 2016).

2001 yılında Resmi Gazetede yayınlanan ve Nisan 2009’da değişiklikler yapılan Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği’ne göre sınıf rehber öğretmeni; “Eğitim-öğretim kurumlarında bir sınıfın rehberlik hizmetlerini yürüten ve rehberlik saatlerine giren ilköğretim kurumlarında şube rehber

öğretmeni, ortaöğretim kurumlarında ise “sınıf öğretmeni” olarak tanımlanmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği’nin 51. Maddesine göre eğitim-öğretim kurumlarında görevli sınıf rehber öğretmenlerinin PDR hizmetlerine ilişkin görevlerinin bazıları aşağıda sıralanmıştır:

- Okulun rehberlik ve psikolojik danışma programı çerçevesinde sınıfın yıllık çalışmalarını plânlar ve bu plânlananın bir örneğini rehberlik ve psikolojik danışma servisine verir.
- Rehberlik için ayrılan sürede sınıfa girer. Sınıf rehberlik çalışmaları kapsamında eğitsel ve meslekî rehberlik etkinliklerini, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri servisinin organizasyonu ve rehberliğinde yürütür.
- Sınıfındaki öğrencilerin öğrenci gelişim dosyalarının tutulmasında, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri servisiyle iş birliği yapar.
- Sınıfa yeni gelen öğrencilerin gelişim dosyalarını rehberlik ve psikolojik danışma servisi ile iş birliği içinde inceler, değerlendirir.
- Sınıfıyla ilgili çalışmalarını, ihtiyaç ve önerilerini belirten bir raporu ders yılı sonunda ilk hafta içinde rehberlik ve psikolojik danışma servisine iletir.
- Öğrencilerin ilgi, yetenek ve akademik başarıları doğrultusunda eğitsel kollara yönlendirilmeleri konusunda psikolojik danışmanla işbirliği yapar.

2.10. Okullarda Yürütülen Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinin Değerlendirilmesi

PDR hizmetlerinin değerlendirilmesi, hedeflerin yeniden düzenlenmesi ve sunulan hizmetlerin geliştirilmesine yönelik geribildirim alınması açısından önemlidir. Değerlendirme çalışmasının yapılması, hedeflere ulaşma derecesini, yapılan çalışmaların güçlü ve sınırlı yönlerini, etkililiğini ve başarı düzeyini anlamayı sağlar. Hizmetlerin etkililiği ve kullanılan yöntemlerin yeterlilik derecesi hakkında fikir edinilir. Sunulan hizmetlerin hangi yönlerinde, nasıl bir değişme yapılacağına, eksiklik ve yetersizliklerin nasıl giderileceğine karar verilir. Böyle bir değerlendirmenin sağlıklı bir biçimde yapılabilmesi için, PDR hizmetleri ile ulaşılabilecek amaçların çok açık ve somut bir biçimde belirlenmiş olması gerekir (Külahoğlu, 2004).

Geleneksel rehberlik modeli ile gelişimsel rehberlik modeli arasında görülen farklılıklar okul PDR hizmetlerinin değerlendirilmesinde de görülmektedir. Geleneksel rehberlik modeline dayalı değerlendirme çalışmaları konusunda Özoğlu (1997) bazı

öneriler sunmaktadır. Örneğin; kaç öğrenciye ulaşıldığı, kaç test verildiği, kaç psikolojik danışma görüşmesi yapıldığı, kaç öğrenciye kaynak sağlandığı, kaç anne-baba ile görüşüldüğü ve kaç toplu dosya tutulduğu gibi sayısal değerlere bakılarak programın değerlendirilebileceği önerilmekte ya da sayısal değerlerden çok, programın eğitim sürecine uyumu ve öğrencilerin programdan beklenen sonuçlara ulaşmaları gibi değerlendirme biçimleri önermektedir.

Gelişimsel rehberlik modeline dayalı değerlendirme süreci ise tamamen yukarıda bahsedilen çalışmalardan farklıdır. KGRP'nin en belirgin özelliklerinden birisi, değerlendirmeye verdiği önemdir. Gelişimsel rehberlik modelini geleneksel rehberlik modelinden ayıran en önemli fark ölçülebilir, somut yeterlikleri-kazanımları belirlemesi ve bunların değerlendirilmesine önem vermesidir. Gelişimsel rehberlik modeli "program" anlayışına sahiptir ve programın en önemli boyutu değerlendirmedir (Nazlı, 2016).

KGRP için değerlendirme çalışmaları, uygulanan rehberlik programının etkililiği hakkında karar verebilme ve öğrencilere katkılarını ortaya koyma, ulaşılmak istenen amaçlara ulaşıp ulaşılmadığını belirleme ve psikolojik danışmanların faaliyetlerini görünür kılma gibi çalışmaları içermektedir. Gybers ve Henderson'a (2006) göre değerlendirme; psikolojik danışmanın performansının değerlendirilmesi, kapsamlı gelişimsel rehberlik programının değerlendirilmesi ve öğrencilerin gelişiminin değerlendirilmesi olmak üzere üç boyutta yapılmaktadır. Bu üç boyutlu değerlendirmenin her biri ayrı işlem ve süreç gerektirmektedir.

Psikolojik danışmanın performansının değerlendirilmesinde amaç, hem psikolojik danışmanın gelişimine katkı sunmak hem de psikolojik danışmanın sunduğu hizmetin kalitesini artırmaktır. Kapsamlı gelişimsel rehberlik programının değerlendirilmesi boyutunda, uygulanmakta olan KGRP değerlendirilir. Öğrencilerin gelişiminin değerlendirilmesi diğer bir ifadeyle sonuçların(çıktıların) değerlendirilmesinin amacı öğrencilerin rehberlik programının kendilerine kazandırmaya çalıştığı yeterlikleri hangi oranda edindiklerini belirlemektir. Sonuçların değerlendirilmesi öğrencilerin edindikleri öğrenmelerin düzeylerini kontrol eder. Ancak burada, öğretim programlarında olduğu gibi not verme işlemi yoktur. Sonuçların değerlendirilmesi oldukça kapsamlıdır. Sonuçların değerlendirilmesi kısa, orta ve uzun vadeli olmak üzere üç vadede yapılır (Nazlı, 2016).

2.11. İlgili Araştırmalar

Araştırmanın bu bölümünde yurt içinde ve yurt dışında okul PDR hizmetleri ile ilgili daha önceden yapılmış araştırmalar incelenmiştir. İlgili araştırmalar hangi çalışma grubuyla yürütüldüğüne göre gruplanmış ve araştırmaların önemli sayılabilecek bazı bulguları sunulmuştur.

2.11.1. Yurtdışında Yapılan İlgili Araştırmalar

Gysbers, Lapan ve Sun (1997), kapsamlı gelişimsel rehberlik ve psikolojik danışmanlık programlarının lise öğrencilerinin okul deneyimleriyle olan ilişkisini incelemek amacıyla bir araştırma yapmıştır. Araştırmasının katılımcı grubunu Missouri eyaletindeki 236 liseden 22,964 öğrenci ve 434 okul psikolojik danışmanından oluşturmuştur. Araştırma bulgularına bakıldığında; kapsamlı gelişimsel rehberlik ve psikolojik danışmanlık programını uygulayan okullardaki öğrencilerin akademik başarılarının daha yüksek olduğu görülmüştür.

Bu konuda öğrenciler ile gerçekleştirilen bir başka araştırma da Stower (2003) tarafından yapılmıştır. Stower (2003) çalışmasında 173 üniversite öğrencisinin mezun oldukları liselerde okul psikolojik danışmanlarının ASCA tarafından belirlenen okul psikolojik danışmanı rollerini ve işlevlerini nasıl algıladıkları incelenmiştir. Araştırma bulguları incelendiğinde, öğrencilerin sadece yüzde ikisinin ASCA tarafından belirlenen okul psikolojik danışmanı rollerinin tamamına uyduğunu ifade etmişlerdir. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğu (%66) ise okul psikolojik danışmanlarının bu rollerin üçte birine uyduğunu belirtmişlerdir. Öğrencilerin okul PDR hizmetlerinden hangi alanlarda faydalandığına ilişkin sonuçlara bakıldığında ise; öğrencilerin %75'inin akademik, %56'sının mesleki/kariyer ve %20'sinin ise kişisel/sosyal konularla ilgili okul PDR hizmetlerinden faydalandığını belirtmişlerdir.

Araştırmanın konusu ile ilgili olarak öğrencilerin görüşlerine başvurulduğu benzer bir çalışma da Butler ve Fox (2007) tarafından gerçekleştirilmiş olup; çalışmada öğrencilerin okul psikolojik danışmanlığı hakkındaki görüşleri incelenmiştir. Araştırma örneklemini beş farklı okuldan seçilen 415 ortaokul öğrencisinden oluşmaktadır. Öğrencilere, okulda bir PDR servisinin bulunmasının ne gibi yararları olabileceği, servisin bulunmamasının ne gibi sorunlar yaratabileceği, öğrencilerin okul psikolojik danışmanı ile konuşmayı tercih edebileceği konular, okul PDR servisine gidip

gitmedikleri ve gidip gitmeme sebepleri, okul PDR servisini geliştirilmesi için ne gibi önerilerde bulunacaklarıyla ilgili açık uçlu sorulardan oluşan anket uygulanmıştır. Araştırma bulguları incelendiğinde öğrencilerin %79'unun okullarındaki PDR servisini haberdar oldukları görülmüştür. Öğrencilerin PDR servisinin yararı ile ilgili yanıtlarının % 84'ünün olumlu bulunduğu, öğrencilerin genellikle servisi “son derece faydalı”, “çok faydalı” ve “faydalı” olarak nitelendirdikleri saptanmıştır. Toplamda 145 öğrenci problemleri olduğunda okul psikolojik danışmanını gidip görebileceklerini belirtirken, bu sayının çoğunluğunun kız öğrencilerden oluştuğu (% 68) ve kız öğrencilerin PDR servisine erkeklerden daha olumlu baktıkları sonucuna varılmıştır.

Gallant ve Zhao (2011) çalışmalarında; lise öğrencilerinin akademik, kişisel/sosyal ve kariyer alanlarında sunulan okul PDR hizmetleriyle ilgili farkındalıklarını, bu hizmetlerden memnuniyet düzeylerini ve yararlanma sıklığını incelemiştir. Bunun için liselerde öğrenim gören her sınıf düzeyinden öğrenciler seçilerek toplam 701 öğrenciden veriler toplanmıştır. Elde edilen veriler analiz edildiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunun sunulan okul PDR hizmetlerinden haberdar olduğu ve öğrencilerin okul PDR hizmetlerinden memnun kaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

ABD’de yapılmış olan bir başka çalışmayı incelediğimizde; Beesley’in (2004) Wisconsin eyaletindeki farklı liselerde görev yapan 300 öğretmenin okul PDR hizmetlerinin etkililiğine dair algılarını incelediği görülmektedir. Araştırma bulguları incelendiğinde; öğretmenler, okul psikolojik danışmanlarının en etkili ve verimli olduğu çalışmalar olarak sınıf rehberlik etkinlikleri, bireysel ya da grupla psikolojik danışma, işbirliğine dayalı çalışmalar ve özel eğitim hizmetleriyle ilgili çalışmaların olduğunu belirtmişlerdir.

Perkins (2012) ise çalışmasında, hem okul psikolojik danışmanı hem de öğretmenlerin görüşlerine yer vermiş ve katılımcıların ilköğretim PDR hizmetlerindeki kendi rollerini akademik, kariyer ve kişisel-sosyal alanlara göre nasıl değerlendirdiklerini ortaya koymaya çalışmıştır. Araştırmada ilköğretimde çalışan 124 psikolojik danışman ve 65 öğretmenin görüşlerine başvurulmuştur. Araştırma sonuçları; hem öğretmenlerin hem de okul psikolojik danışmanlarının en önemli rollerinin kişisel-sosyal gelişim alanı ile ilgili roller, daha sonra ise akademik gelişim alanı ile ilgili roller ve en son olarak da kariyer gelişim alanı ile ilgili roller olduğunu ortaya koymuştur.

Benzer konudaki bir diğer çalışmayı yapan Vail (2005), okul psikolojik danışmanlarıyla görüşmüş ve araştırmaya katılan psikolojik danışmanlara “okul

psikolojik danışmanı ne yapar ?” sorusunu sormuştur. Okul psikolojik danışmanının ne yaptığına ilişkin soruya katılımcıların çoğunluğu, öğrenmeye engel olan sosyal ve duygusal engellerini ortadan kaldırma, öğrencilerin yaşadıkları uyum problemlerine yardımcı olma, öğrencilerin ailesinde yaşadıkları sıkıntıları çözmelerine destek olma; boşanma, alkol ya da uyuşturucu problemi olan ebeveynler gibi problemleri olan öğrencilerin yardım etme gibi çalışmalarının olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Zalaquett (2005) yukarıda yer verilen araştırmalardan farklı olarak yöneticiler üzerinde bir çalışma yürütmüş ve çalışmasında Florida eyaletindeki 500 ilkokul müdürünün okul danışmanlarından memnuniyet düzeyleri, okul danışmanının öğrenci yaşamındaki etkililiği, öğrenci, öğretmen ve velilerle olan çalışmaların genel etkililiğine dair algılarını ve olumlu okul ortamının oluşmasında okul danışmanın etkisine olan algılarını incelemiştir. Verilerin analizi sonucunda, araştırmaya katılan müdürlerin %92’si okullarındaki rehberlik hizmetlerinden memnun veya çok memnun olduklarını bildirirken, % 7,7’si ise bu hizmetlerden memnun olmadıklarını bildirmişler. Diğer yandan, okul müdürlerinin %73’üne göre okullarındaki psikolojik danışman çoğu öğrenciye veya tüm öğrencilere hem davranışsal hem de ruh sağlığı konusunda etkili PDR hizmetleri sunmaktadır. Ayrıca, müdürlere göre okul psikolojik danışmanının başarısının önemli etkeni okuldaki diğer personelle olan işbirliğine bağlı olduğunu belirtmişlerdir. Araştırmada dikkat çeken sonuç ise, araştırmaya katılan müdürlerin %89’u kendi arkadaşlarına veya çocuklarına, kesinlikle veya muhtemelen okul psikolojik danışmanı olmasını önerebileceklerini belirtmeleridir.

Bu konuda okul yöneticileri ile yürütülen bir diğer çalışmayı Beesley ve Frey (2006) gerçekleştirmiştir. Çalışmada okul yöneticilerinin okul psikolojik danışmanlarının rolleri ve okul PDR hizmetleri ile ilgili memnuniyet düzeyleri araştırılmıştır. Araştırma verileri, ABD genelinde okullarda çalışan ilkokul, ortaokul ve lisede görev yapan toplam 500 okul müdüründen elde edilmiştir. Araştırma bulguları incelendiğinde; araştırmaya katılan müdürlerin %73’ü okullarındaki PDR hizmetlerinden memnun veya çok memnun olduklarını, % 27’si ise bu hizmetlerden memnun olmadıklarını belirtmişlerdir. Okul PDR hizmetlerinden memnuniyet düzeyi okul düzeylerine göre karşılaştırıldığında ilkokul müdürlerinin memnuniyet düzeyleri, ortaokul ve lise müdürlerinden daha yüksek bulunmuştur. Araştırmanın bir başka bulgusuna göre, okul müdürlerinin, okul psikolojik danışmanının okuldaki en önemli görevinin sınıf rehberliği, bireysel ve grupla psikolojik danışma, konsültasyon ve program koordinasyonu olduğunu belirtmişlerdir.

Yukarıda yer verilen ABD'nin farklı eyaletlerinde yapılmış olan araştırmalar incelendiğinde; okul PDR hizmetlerinin yönetici, öğretmen, psikolojik danışman ve öğrenciler açısından değerlendirilmesi ile ilgili farklı araştırmaların olduğu anlaşılmaktadır. ABD'de farklı çalışma gruplarıyla yürütülen araştırmalara genel olarak baktığımızda çalışma gruplarının okullardaki PDR hizmetlerinden memnun oldukları ve PDR servisinin yararlı olduğunu düşündükleri görülmektedir. Ortaya konulan bu sonuçlara göre ABD'de okul PDR hizmetlerinin başarılı ve etkili bir şekilde uygulandığını söyleyebiliriz. Ayrıca farklı çalışma gruplarından elde edilen bulgulara göre okul psikolojik danışmanının rollerinin ne olduğu veya okulda yürütmesi istenilen çalışmaların ne olması gerektiği ile ilgili olarak ise sınıf rehberliği etkinliklerini yürütme, bireysel ve grupla psikolojik danışma yapma, konsültasyon hizmetleri çalışmaların yürütülmesi gibi sonuçları ortaya konulduğu anlaşılmaktadır.

Konu ile ilgili yukarıda yer verilen araştırmalar ABD'nin farklı eyaletlerinde gerçekleştirilmiş çalışmalar olup alan yazında ABD kadar sık olmasa da farklı ülkelerde yapılan çalışmalara aşağıda yer verilmiştir.

Araştırmanın konusu ile yakından ilgili bir araştırmayı Babayev (2016) Azerbaycan'da öğrenciler ile yürütmüş ve araştırmasında Azerbaycan'daki öğrencilerin kendilerine sunulan PDR hizmetlerini nasıl değerlendirdiklerini amaçlamıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2015-2016 eğitim-öğretim yılı güz döneminde Azerbaycan'da farklı devlet okulunda öğrenim gören toplam 314 öğrenci oluşturmuştur. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre; öğrencilerin okul psikoloğunu tanıdıkları ancak okulda kendilerine hizmet sunduğu odayı/ofisi bilmedikleri ve okul psikoloğunun görevinin “sorunlu öğrencilerle ilgilenme” olarak algılandığı belirlenmiştir. Ayrıca, öğrencilerin okul psikoloğuna çok az başvurdıkları, başvuran öğrencilerin de en çok psikolojik problemlerle ilgili konularda yardım istedikleri görülmüştür. Diğer yandan, öğrencilerin terbiye saatlerine en az bir-iki kere katıldıkları ve terbiye saatlerinde daha çok uyuşturucu ve alkol gibi zararlı maddelerle başa çıkma konularının ele alındığı belirlenmiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin gelişim alanlarının desteklenmesi için okul PDR hizmetlerinden gerekli hizmetleri alamadıkları ve öğrencilerin okul PDR hizmetlerinin onlara kazandırmış olduğu bilgi ve beceri düzeylerini de yetersiz olarak değerlendirdikleri belirlenmiştir. Diğer yandan, okullarındaki PDR hizmetlerinin onlara hayatlarının her alanında yardımcı olacak bilgi ve beceriler kazandırması gerektiğini düşündükleri belirlenmiştir. Ayrıca, okul PDR hizmetlerinin yapmasını önerdikleri faaliyet olarak ise; öğrencilerin diğer öğretmen ve

idarecilerle iletişimlerini geliştirecek konularda eğitimlerin verilmesini, öğrencileri tanımaya yönelik uygulamalar yapılmasını ve yalnızca problemli öğrencilere değil, bütün öğrencilerin gelişimlerini destekleyici çalışmaların yapılmasını önerdikleri görülmektedir.

Joel ve Muango'nun (2012) yaptıkları çalışmada Masinde Muliro Bilim ve Teknoloji Üniversitesi'ndeki PDR hizmetlerinin etkililiği ve hizmet sunum durumlarının iyileştirilmesi amaçlanmıştır. Kenya'daki Masinde Muliro Bilim ve Teknoloji Üniversitesi'ndeki 204 öğrenci ile yürütülen araştırmanın sonuçlarına göre; üniversitedeki danışma servislerine başvuran öğrencilerin danışmanlık hizmetlerini yararlı bulduğu ve danışmanlık servislerinin üniversite öğrencilerine yeterli düzeyde hizmet sağladığı sonucu ortaya çıkmıştır.

ABD dışındaki bir diğer çalışma da Modo, Mogbo, Sanni ve Uwah (2013) tarafından Nijerya'da gerçekleştirilmiştir. Çalışmada PDR servislerinin ortaöğretim kurumlarında akademik başarıyı yükseltmedeki etkililiğini araştırmak amacıyla Nijerya'daki ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören 252 öğrenciye anket uygulanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre PDR servislerinden yararlanan öğrencilerinin akademik başarılarının daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Öğrencilerin öğrenme deneyimlerinin daha anlamlı olabilmesi için her okulda mutlaka en az bir okul danışmanı bulunması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca okullarda yürütülen mesleki rehberlik etkinlikleri öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini ortaya çıkarmada etkili bulunmuştur.

Nijerya'da bu konuda yapılmış bir diğer çalışma Aluede ve Egbochuku (2009) tarafından yapılmış olup; Nijerya ortaöğretim okullarında uygulanan okul danışma programları öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmeye çalışılmıştır. 20 ortaöğretim okulunda çeşitli branşlarda çalışan 216 öğretmen ile yürütülen çalışmanın sonuçlarına göre; öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu okul danışma programlarının okulu pozitif yönde etkilediğini, okul psikolojik danışmanlarının ihtiyaç duyulduğu zamanlarda öğrencilere yönlendirme yapmaları gerektiğini, kariyer gelişimi ve üniversite tanıtımları gibi özel etkinliklerin gerekli olduğunu düşünmektedirler. Ayrıca öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu psikolojik danışmanların öğrencilere ceza vermesini ve tuttukları raporlar hakkında diğer öğretmenlere bilgi vermesini doğru bulmamakta ve yürütülen en önemli hizmetlerin kariyer danışmanlığı ile bireysel ve grup rehberliği olduğunu düşünmektedirler.

Cheah, Lee, Low ve Kok (2012) ise çalışmalarını Malezya'daki ortaöğretim kurumlarında çalışan okul psikolojik danışmanları ile yürütmüştür. Malezya'nın Perak bölgesinde ortaöğretim kurumlarında çalışan 13 okul psikolojik danışman ile gerçekleştirilen görüşme sonuçlarına göre; okul PDR hizmetleri genel olarak yararlı ve gerekli bulunmuştur. Okul PDR programlarının motivasyonu artırıcı olduğu, duygu yönetimi becerileri ve ders çalışma alışkanlıkları kazandırma açısından etkili olduğu belirtilmiştir. Ayrıca Okul PDR hizmetlerinin davranış bozukluğu problemi yaşayan öğrencilere de gerekli desteği sağladığı belirtilmiştir. Ancak okul PDR servislerinden yoğun olarak problemlili öğrencilerin yararlanıyor olması diğer öğrencilerin önyargı geliştirmesine neden olduğu ifade edilmiştir.

Okullarda yürütülen PDR hizmetlerinin değerlendirilmesi ile ilgili yurt dışında başta ABD olmak üzere farklı ülkelerde yönetici, öğretmen, psikolojik danışman ve öğrenciler üzerinde yürütülmüş olan araştırmaların ortaya koyduğu sonuçları genel olarak değerlendirdiğimizde; PDR hizmetlerinin okullarda gerekli olduğuna dair yüksek bir algının olduğu, okul PDR hizmetlerinden haberdar olduğu PDR hizmetlerinin yararlı bulunduğu ve yürütülen hizmetlerden memnun olduğu, öğrenci gelişimi açısından yararlı görüldüğü ve öğrencilerin akademik başarılarının artırılmasında etkili olduğu anlaşılmaktadır. Ortaya çıkan sonuçlar ayrıca şunu da göstermektedir ki gerek okul PDR hizmetleri kapsamında ne gibi çalışmalar yürütüldüğü gerekse okul psikolojik danışmanının rollerinin ne olduğuna dair araştırma bulgularının daha çok geleneksel PDR hizmetlerine ait bulgularla paralel sonuçlar ortaya koyduğu görülmektedir.

2.11.2. Yurt İçinde Yapılan İlgili Araştırmalar

Soykatırcı'nın (2004) yaptığı çalışma ile öğrencilerin PDR hizmetlerine bakış açıları cinsiyet, ailenin gelir ve eğitim düzeyine göre farklılık gösterip göstermediği tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırmanın örneklemini 2001-2002 öğretim yılında Kayseri'de bulunan 202 birinci sınıf, 202 ikinci sınıf ve 216 üçüncü sınıf lise öğrencisi olmak üzere toplam 620 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada veriler, öğrencilerin kişisel bilgilerini tespit etmek amacıyla "Kişisel Bilgi Formu", problemlerini tespit etmek amacıyla "Problem Tarama Listesi" ve PDR hizmetlerine bakış açılarını ölçmek amacıyla "Rehberlik Çalışmalarını Değerlendirme Formu" kullanılarak elde edilmiştir. Araştırmanın okullardaki PDR hizmetlerinin değerlendirilmesine ilişkin sonuçlarına

göre okul PDR hizmetlerinin bazı yönlerden eksiklikleri olduğu görülmüştür. Rehberlik saatlerinin yeterince etkili olamadığı, sınıf öğretmenlerinin bu konuda yetersiz kaldığı gözlenmiştir. Psikolojik danışmanlar rehberlik saatlerinde sınıflara girmediği için öğrencilerle doğrudan ilgilenme imkânı bulamamaktadırlar. Bu durum öğrencilerde PDR hizmetlerinin etkili olmadığı izlenimi bırakmaktadır. Ayrıca rehberlik programları öğrenci sorunlarına yönelik olmaktan çok belli bir programa bağlı olarak yürütülmektedir. Öğrenciler PDR servislerinin sunduğu PDR hizmetlerinden çok fazla yararlanmamakta ve kendileri ile yeterince ilgilenilmediğini düşünmektedirler. Öğrencilerin PDR hizmetlerinden beklentileri üniversite, meslek ve alan seçimi hakkında daha fazla bilgilendirilmektir.

Şahin (2006) ise, ortaöğretim rehberlik çalışmalarının üniversitedeki alan seçimine etkisini incelemeye çalıştığı araştırmasında veri toplama aracı olarak geliştirdiği anketten yararlanmış ve Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi birinci sınıf öğrencileri arasından seçilen 400 öğrenciden veri toplamıştır. Araştırma sonuçlarına göre; 400 öğrenciden %76,8'i mezun olduğu lisede PDR servisinin bulunduğunu, %23,3'ü ise bulunmadığını belirtmişlerdir. Bu veriler de ankete katılanların büyük bir çoğunluğunun (307 kişi) mezun olduğu lisede PDR servisi olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin okullarındaki PDR servisinden faydalanma düzeylerine bakıldığında %52,1'lik bir oranla bu servisten faydalandığını, %47,9'luk bir oranla bu servisten faydalanmadığını ortaya koymuştur. Ayrıca kız öğrenciler erkek öğrencilere göre PDR servisinden daha fazla yararlanmaktadırlar. Fen, Anadolu, Öğretmen Liseleri ile Özel Lise mezunları PDR servisinden genel ve meslek lisesinden mezun olan öğrencilere göre daha fazla yararlanmışlardır.

Araştırmanın konusu ile yakından ilgili benzer bir araştırmayı yapan Polat (2007), ilköğretim okulları sekizinci sınıf öğrencilerinin okul PDR servisinden yararlanma düzeylerini belirlemeye, öğrencilerin hangi konularda daha çok PDR hizmetlerinden yararlandığını ortaya koymaya çalışmıştır. Bunun için 2006–2007 öğretim yılında Malatya'da 7 farklı ilköğretim okulunda 8. sınıfta okuyan toplam 566 öğrenciden veri toplanmıştır. Araştırma bulgularına göre; öğrenciler, gereksinimleri olduğunda PDR hizmetlerinden yardım istemeyi düşündüğü, PDR hizmetlerinin gerekliliğine ve önemine inandığı, bireysel ve sosyal problemlerin çözümünde PDR hizmetlerinden yardım istediği, ders çalışma ve ders başarısını artırmada PDR hizmetlerinden yardım aldığı ancak bu anlamda yapılan çalışmaları yetersiz gördüğü,

okula uyum sağlamada PDR hizmetlerinin önemli katkısının olduğunu düşünmektedirler.

Topcu'nun (2014) yaptığı diğer bir araştırmada 9. sınıf rehberlik programının etkililik düzeyine ilişkin öğrenci görüşleri belirlenmeye çalışılmış ve bu görüşler 9. sınıf öğrencilerinin cinsiyet, okul türü, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu ve okuldaki psikolojik danışman sayısına göre karşılaştırılmıştır. Araştırmada Zonguldak il merkezine bağlı ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören 488 lise öğrencisine araştırmacı tarafından geliştirilen veri toplama aracı uygulanmıştır. Araştırma bulguları incelendiğinde; 9. sınıf öğrencileri rehberlik programında yer alan eğitsel, mesleki ve kişisel rehberlik hizmetlerini kısmen etkili buldukları sonucu ortaya çıkmıştır. Bunun yanı sıra öğrencilerin 9. sınıf Rehberlik Programının uygulanması sırasında okuldaki psikolojik danışman sayısının yeterli olması, rehberlik etkinliklerinin uygulanabilmesi için haftada bir ders saatinin yeterli olması ve okul idaresinin gerektiğinde destekleyici ve yardımcı olmasını orta düzeyde yeterli bulmuşlardır.

Konu ile ilgili benzer bir çalışmayı yapan Sılacı (2010) eğitimde PDR hizmetlerinden faydalanan öğrenci, öğretmen ve velilerin PDR mesleği ile ilgili görüşleri analiz etmeye çalışmıştır. Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden derinlemesine mülakat tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini 10 öğretmen, 30 öğrenci ve 10 öğrenci velisi olmak üzere toplam 50 kişiden oluşmaktadır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre öğrencilerin büyük bir kısmının (% 87) okuldaki PDR hizmetlerinden faydalandığı gözlenmiştir. Öğrencilerin rehberlik kavramını en fazla rehber öğretmen (% 93), yardım etmek (% 53) ve yönlendirmekle (% 53) bağdaştırdıkları, eğitimde PDR'yi ise en fazla rehber öğretmen (% 93) ve ayrıca psikolojik destek (% 93) ve uzman desteği (% 77) diye tanımladıkları gözlenmiştir. Öğrencilerin % 87'si bireysel olarak psikolojik danışmanla görüştüğünü belirtmiştir. Okulda derslerle ilgili olsun olmasın, hemen her konuda psikolojik danışmanla görüşebileceklerini düşünmektedirler. Öğrencilerin okulda psikolojik danışmanın varlığından ve PDR hizmetlerinden haberdar olduğu görülmüştür. Öğrencilerin % 73'ü okul başarısı ile ilgili, % 70'i seminer, konferans ve çeşitli eğitimlerden yararlandıklarını, % 33'ü de üniversite sınavlarıyla ilgili konularda rehberlik hizmetlerinden yararlandıklarını belirtmişlerdir. Okulda öğrencilerin en çok okul başarısı ve akademik konularda psikolojik danışmandan yardım aldıkları, ancak psikolojik destek ve psikolojik danışma hizmetlerinden fazla yararlanamadıkları

anlaşılmıştır. Ayrıca öğrenciler herhangi bir disiplin suçu işlediklerinde ve bireysel özelliklerini keşfetme ile ilgili de PDR hizmetlerinden yararlandıklarını söylemişlerdir.

Kızıl (2007) tarafından yapılan benzer bir çalışmada, ortaöğretim kurumlarında görev yapan psikolojik danışmanların ve sınıf rehber öğretmenlerin görüşleriyle rehberlik etkinliklerinin ne ölçüde gerçekleştirildiğinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Veri toplama amacıyla yapılan görüşmeler, Konya ili psikolojik danışmanı bulunan ve Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi ortaöğretim kurumlarında görev yapan ve görüşmeyi kabul eden psikolojik danışmanlarla ve sınıf rehber öğretmenleriyle gerçekleştirilmiştir. Araştırma bulguları incelendiğinde; sınıf rehber öğretmenlerine göre rehberlik etkinliklerinin okullarımızda tam anlamıyla uygulanamadığı, yapılan etkinliklerin amacına ulaşmadığı, test sonuçlarının değerlendirilmemesi, öğretmenlerin ve rehberlik etkinliklerine ayrılan sürenin yetersiz olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Rehberlik etkinliklerinin öğrencilerin kendilerinin tanımalarına, okula ve derslere uyumunu sağlamada, motivasyonlarını artırmada, öğrenci ve sorunlarını ortaya çıkarmada yararları oldukları görülmüş ayrıca az da olsa rehberlik etkinlikleri uygulamanın hiçbir yararı olmadığını düşünen öğretmenlere rastlanmıştır. Tüm öğretmenler rehberliğe ayrılan sürenin yeterli olmadığı görüşündedir.

Demirel'in (2010) yaptığı bir başka çalışmada ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında uygulanan sınıf rehberlik programı 8 program geliştirmeci, 7 alan uzmanı ve 15 psikolojik danışman olmak üzere toplam 30 katılımcıya yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanarak değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bu değerlendirme sonucunda; ders saatlerini etkili kullanma, standartlaşmayı sağlama, öğrencilerin psikososyal gelişimine katkı sağlama, psikolojik danışmanların bilgi ve deneyimlerini artırma, PDR hizmetlerine olumlu etkileri ve işlevsel olması gibi güçlü yönlerinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, sınıf öğretmenlerinin uygulamalar için yeterli donanımına sahip olmamaları, okullarda psikolojik danışmanların yeterli olmaması, bazı etkinliklerin kalabalık sınıflarda uygulanmasının zorluğu ve rehberlik saatinin bir ders gibi algılanabileceği endişesinin ön plana çıkması gibi zayıf yönlerinin olduğu saptanmıştır.

Bu konuyla alakalı bir başka çalışmayı yapan Torunoğlu (2015), meslek liselerinde görev yapan okul psikolojik danışmanlarının ve sınıf rehber öğretmenlerinin rehberlik programına ilişkin görüşlerini belirlemeye çalışmıştır. Araştırma için 2013-2014 öğretim Kırşehir ili merkezinde meslek lisesinde görev yapan 123'i sınıf rehber öğretmeni ve 8'i okul psikolojik danışmanı olmak üzere toplam 131 öğretmenin

görüşlerinden yararlanılmıştır. Araştırma bulgularına göre; rehberlik programında yer alan hedeflerin açık ve net ifade edildiği, yeterlik alanlarının öğrencilerin ihtiyaçlarına uygun hazırlanmış olduğu ancak öğrencilerin eğitsel ve mesleki karar almaları için gerekli olgunluğa ulaşmalarına tam olarak yardımcı olmadıkları belirtilmiştir. Bununla birlikte etkinliklerin öğrencilerin okul sonrası yaşamlarına yön verecek şekilde olmadığı sonucuna da ulaşılmıştır.

Berber'in (2010) bu konu ile ilgili yapmış olduğu çalışmasının amacı ise; ortaöğretim kurumlarında görev yapan sınıf rehber öğretmenlerinin ve okul psikolojik danışmanlarının görüşleri doğrultusunda onuncu sınıf rehberlik programı uygulamalarının değerlendirilmesidir. Bu amaç doğrultusunda 2009-2010 eğitim-öğretim yılında Kayseri iline bağlı resmi ortaöğretim kurumlarında görev yapmakta olan 163 onuncu sınıf rehber öğretmeni ve 40 okul psikolojik danışmanının görüşü alınmıştır. Veri toplama aracı olarak kullanılan "Onuncu Sınıf Rehberlik Programı Değerlendirme Anket Formu" kullanılmıştır. Araştırma sonunda elde edilen bulgular ise şu şekildedir: Onuncu sınıf rehberlik programı amaç ve kazanımları öğrenci ve toplum ihtiyaçlarına cevap verecek nitelikte, açık anlaşılır biçimde hazırlanmış olmasına rağmen uygulamaya geçildiğinde gerçekleştirilmesinde güçlükler yaşanmaktadır. Amaç ve kazanımlara ulaşmada büyük öneme sahip olan etkinliklerin gerçekleştirilmesinde ise yaşanan en büyük problemler; etkinliklere ayrılan sürenin yetersizliği, sınıf rehber öğretmenlerinin bilgi ve becerilerinin yetersizliği, etkinliklerin öğrencilerin ilgisini çekmemesi olarak tespit edilmiştir. Bunların yanında onuncu sınıf rehberlik programının öğrencilerde olumlu tutum ve davranış geliştirme niteliklerine sahip olduğu tespit edilmiştir. Fakat sınıfların kalabalık olması, rehberlik ders saati süresinin ve etkinlik sürelerinin yetersizliği, öğretmen bilgi ve becerilerinin az olması, programın gereken esneklikten uzak olması, öğrenci ilgisinin yetersizliği, aile ve çevrenin olumsuz etkileri nedeni ile bu konuda yeterince başarı sağlanamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Ergüner, Leuwerke ve Terzi (2011) tarafından yapılan bir diğer araştırmada psikolojik danışmanların, okul PDR hizmetleri modeline dayalı olarak hazırladıkları ve uyguladıkları kapsamlı psikolojik danışma ve rehberlik programlarında hangi hizmetlere ne kadar zaman ayırdıkları ve program hazırlama, uygulama ve değerlendirme sürecinde ne gibi problemlerle karşılaştıkları incelenmiştir. Araştırmaya katılan ilköğretim okullarında görevli 113 ve ortaöğretim okullarında görevli 94, toplam 207 psikolojik danışmana "Okul Psikolojik Danışmanlarının Rol ve Sorumlulukları Anketi" uygulanmıştır. Elde edilen bulgulara göre okullarda kapsamlı psikolojik

danışma ve rehberlik programının uygulamaya konulması, özellikle uygulamalar arasında bütünlük sağlama, öğrenci gelişimsel ihtiyaçlarını karşılama ve psikolojik danışman kimliğinin ön plana çıkarılması açısından olumlu değerlendirilmektedir. Ancak programın içeriği ve personelin yeterliği kapsamında programın uygulanmasında bazı güçlükler yaşandığı ortaya çıkmıştır. Öğrenci ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik açık uçlu soruya psikolojik danışmanların verdiği yanıtlar incelendiğinde, kapsamlı psikolojik danışma ve rehberlik programı ile öğrencilerin bireysel farklılıklarının ve ihtiyaçlarının daha fazla dikkate alındığını belirtmişlerdir.

Nazlı (2003) tarafından yapılan benzer bir araştırmada, öğretmenlerin kapsamlı gelişimsel rehberlik ve psikolojik danışma programlarını nasıl algıladıkları ve değerlendirdikleri incelenmiştir. Araştırma verileri 2001-2002 öğretim yılı Balıkesir ilinde 3 müfredat laboratuvar okulunda çalışan 112 öğretmene uygulanan anket ile elde edilmiştir. Öğretmenlerin %93'ü gelişimsel rehberlik modelini geleneksel modele göre öğrenci gelişimine daha yararlı olarak değerlendirdikleri, %4'ü ise modeller arasında bir farkın olmadığını belirtmiştir. Öğretmenlerin %83'ü haftada bir ders saati yapılan sınıf rehberliği etkinliklerinin yapılmasını gerekli görürken, %17'si kısmen gerekli olduğunu belirtmektedir. Öğretmenlerin %46'sı, sınıf rehberliği etkinliklerinin çoğunlukla amacına ulaştığını, %20'si kısmen ulaştığını, %17'si öğrencilerin kendilerini daha iyi tanımaya başladığını, %6'sı arkadaşlık ilişkilerinin ve ders çalışma becerilerinin geliştiğini, %4'ü ünitelerin amacına hiç ulaşmadığını belirtmişlerdir.

Baltacı ve Karataş (2013) tarafından ise, ortaöğretim kurumlarında yürütülen PDR hizmetlerine yönelik okul müdürü, sınıf rehber öğretmeni, öğrenci ve okul psikolojik danışmanının görüşlerini belirlemek amacıyla nitel bir araştırma yapılmıştır. Çalışma 2010-2011 öğretim yılında 6 okul müdürü, 16 sınıf rehber öğretmeni, 23 öğrenci ve 7 okul psikolojik danışmanı olmak üzere toplam 52 katılımcı ile yürütülmüştür. Veriler araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla yüz yüze toplanmıştır. Araştırma sonuçları; okul müdürü, sınıf rehber öğretmeni, öğrenci ve okul psikolojik danışmanlarının, PDR hizmetlerini farklı tanımladıklarını göstermektedir. Araştırmada öğrencilerin, okul PDR servisine başvuru nedenleri ve ne şekilde başvurduklarını belirlemeye yönelik bir soruya ilişkin cevaplar incelendiğinde, öğrencilerin 18'i PDR servisine isteyerek başvurduğunu, 3 tanesi başvurmadığını ve 3 tanesinin de istemeyerek anne-babasının zorlamasıyla başvurduğunu ifade etmiştir. Öğrencilerin çoğu, ders çalışma yöntemleri, arkadaşlarla ilgili sorunlar, kişisel sorunlar ve sınıf/okul sorunları olduğunda PDR servisine

başvurduklarını belirtirken, bir kısmı da, idari sorunlar, alan/bölüm seçimi, meslek seçimi, gelecek planlaması ile ilgili konularda PDR servisine başvurduklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilere, psikolojik yardımı öncelikle kimden talep ettikleri sorulduğunda ise; birinci sırada anne-babadan, ikinci sırada arkadaşlarından, üçüncü sırada psikolojik danışmanından, dördüncü sırada ise kendilerine yakın buldukları öğretmenlerinden yardım talep ettiklerini belirtmişlerdir.

Bu konuyla alakalı Hatunoğlu ve Hatunoğlu (2006) yaptıkları çalışmalarında okullarda yürütülen PDR hizmetlerinin işleyişi ve problemleri ele almışlardır. Problemlerin belirlenme aşamasında ilköğretim ve lise düzeyindeki Antalya ili ve ilçelerinde bulunan rastgele seçilmiş 40 okul ile Ağrı ili ve ilçelerinde bulunan rastgele seçilmiş 30 okul araştırma kapsamına alınmış ve toplam 210 okul müdürü, müdür yardımcısı ve psikolojik danışmanın görüşlerine başvurulmuştur. Okullarda verilen PDR hizmetlerinin problemlerini ve kusurlarını ortaya çıkartacak soruları kapsayan bir anket formu ile mülakat uygulanmıştır. Araştırma bulgularına göre; okullardaki öğrenci sayısına göre psikolojik danışman sayısının az olması, okul yönetiminin PDR hizmetlerine olumsuz ve bilinçsiz bakış açısı, rehberlik saatinin sınıf rehber öğretmenleri tarafından sağlıklı ve amacına uygun değerlendirilmemesi ve bu saatteki rehberlik programının dışına çıkılıp farklı uğraşlarla ilgilenilmesi, rehberlik ders saatinin haftada 1 saatle sınırlandırılması ve bu saatin yeterli gelmemesi, öğrencilerin PDR hizmetleri konusunda yeterince bilgilendirilip, gerekli bilincin kazandırılmaması gibi problemler tespit edilmiştir.

Özetle Türkiye’de ve yurt dışında yapılmış araştırmalar incelendiğinde farklı amaçlar için okul PDR hizmetlerinin değerlendirilmesine başvurulduğu ve çalışma gruplarının çoğunlukla yönetici, öğretmen, psikolojik danışman ve öğrencilerden oluştuğunu göstermektedir. Ancak görüldüğü üzere okullarda yürütülen PDR hizmetleri pek çok araştırmanın konusu olmakla birlikte, PDR hizmetlerinin genellikle geleneksel rehberlik modeline dayalı değerlendirme yaklaşımıyla değerlendirilmeye çalışıldığı ve gelişimsel rehberlik yaklaşımına dayalı olarak değerlendirme çalışmalarının çok az araştırmanın konusu olduğu anlaşılmaktadır. Bu konuda yapılmış çalışmalara çok sık rastlanmaması uygulamada geleneksel rehberlik yaklaşımının esas alındığı PDR hizmetlerinden vazgeçilip geçilmediğini ortaya konulmasını gerekli kılmaktadır. Bu gereklilikten hareketle yapılmış olan bu çalışma okul PDR hizmetlerinin daha çok hangi rehberlik yaklaşımının esas alınarak yürütüldüğüne dair bulgular ortaya koyması açısından önemli görülmektedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı ve verilerin analiz edilmesi ile ilgili konularda açıklamalar yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, ortaöğretim kurumlarından mezun olup yükseköğretime yeni geçiş yapan öğrencilerin hali hazırdaki PDR hizmetlerine ilişkin değerlendirmelerini ortaya koymayı amaçlayan bir çalışma olup tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli araştırmaları, bir konuya ya da olaya ilişkin katılımcıların görüşlerinin ya da ilgi, beceri, yetenek, tutum vb. özelliklerinin belirlendiği genellikle diğer araştırmalara göre daha büyük örneklemeler üzerinde yapılan araştırmalardır (Büyüköztürk, 2011).

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2014-2015 eğitim-öğretim yılında Gazi Üniversitesi, Ankara Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi ve Yıldırım Beyazıt Üniversitesi'nde öğrenim görmekte olan basit tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılarak seçilmiş hazırlık sınıfı ve birinci sınıf öğrencisi olmak üzere toplam 523 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışma grubuna öğrenci seçilirken, araştırmanın amacına uygun olması hususu gözetilerek, çeşitliliği sağlamak amacıyla farklı yükseköğretim programlarından öğrencilere ulaşılmaya çalışılmıştır.

Ortaöğretimin herhangi bir basamağında öğrenim gören öğrenciler veya her sınıf düzeyinden belli oranlardaki öğrenciler üzerinde bu çalışma yürütüldüğü takdirde ortaöğretim süreci boyunca yürütülen PDR hizmetlerinin tam olarak ve doğru şekilde değerlendirilemeyeceği düşünülmüştür. Bu yüzden ortaöğretim sürecini tamamlamış öğrenciler üzerinde çalışmanın yürütülmesinin araştırmanın amacı için daha uygun olacağı kanaati oluşmuştur. Bu sebeple çalışma grubu belirlenirken öğrencilerin

üniversiteye yeni geçiş yapmış olma durumunu belirlemek amacıyla “Lise mezuniyet yılınız” şeklinde bir madde eklenmiş ve bu maddeye verilen yanıtlar göz önünde bulundurulmuştur.

Çalışma grubunun cinsiyete göre dağılımına baktığımızda 523 öğrencinin % 68,3’ü (357) kadın ve % 31,7’si (166) erkektir. Hazırlık sınıfı olan programlarda hazırlık sınıfı öğrencilerinden, hazırlık sınıfı olmayan programlarda ise birinci sınıf öğrencilerinden veriler toplanmış ve çalışma grubuna dair betimsel istatistikler aşağıda sunulmuştur:

Çizelge 1

Çalışma Grubunun Özelliklerine İlişkin Dağılım

Değişkenler	Kadın		Erkek		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Sınıf Düzeyi						
Hazırlık Sınıfı	26	% 5	28	% 5,3	54	% 10,3
Birinci Sınıf	331	% 63,3	138	% 26,4	469	% 89,7
Toplam	357	% 68,3	166	% 31,7	523	% 100
Üniversite						
Ankara	163	% 31,2	40	% 7,6	203	% 38,8
Gazi	108	% 20,7	64	% 12,2	172	% 32,9
Hacettepe	50	% 9,6	36	% 6,9	86	% 16,4
Yıldırım Beyazıt	36	% 6,9	26	% 5	62	% 11,9
Toplam	357	% 68,3	166	% 31,7	523	% 100
Fakülte						
Eğitim F.	242	% 46,3	82	% 15,7	324	% 62
Fen- Edebiyat F.	45	% 8,6	19	% 3,6	64	% 12,2
İletişim F.	13	% 2,5	12	% 2,3	25	% 4,8
Mühendislik-Teknoloji F.	5	% 1	14	% 2,6	19	% 3,6
Hukuk F.	3	% ,6	10	% 1,9	13	% 2,5
İktisadi ve İdari Bilimler F.	27	% 5,1	14	% 2,7	41	% 7,8
Sağlık Bilimleri F.	13	% 2,5	2	% ,4	15	% 2,9
Turizm F.	9	% 1,7	13	% 2,5	22	% 4,2
Toplam	357	% 68,3	166	% 31,7	523	% 100
Mezun Olunan Lise						
Genel Lise	64	% 12,2	32	% 6,1	96	% 18,3
Meslek Lisesi	49	% 9,3	26	% 5	75	% 14,3
Fen Lisesi	9	% 1,7	5	% 1	14	% 2,7
Anadolu Lisesi	140	% 26,8	77	% 14,7	217	% 41,5
Anadolu Öğretmen Lisesi	93	% 17,8	25	% 4,8	118	% 22,6
İmam Hatip Lisesi	2	% ,4	1	% ,2	3	% ,6
Toplam	357	% 68,3	166	% 31,7	523	% 100

Çalışma grubuna katılanların sınıf düzeyine göre dağılımları incelendiğinde, çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin çok büyük bir bölümü birinci sınıf (%89,7) öğrencilerinden, çalışma grubunun %10,3'ünün ise hazırlık sınıfı öğrencilerinden oluşmaktadır. Çalışma grubuna katılanların öğrenim gördükleri üniversiteye göre dağılımları incelendiğinde, en fazla katılım Ankara Üniversitesi'nden (% 38,8) ve en az katılım ise Yıldırım Beyazıt Üniversitesi'nden (% 11,9) olmuştur.

Çalışma grubuna katılanların fakültelere göre dağılımları incelendiğinde, katılımın en fazla Eğitim Fakültesi'nden (% 62), en az katılımın ise Hukuk Fakültesi'nden (% 2,5) olduğu görülmektedir. Çalışma grubuna katılanların mezun oldukları lise türüne göre dağılımları incelendiğinde, en büyük grubu Anadolu Lisesi mezunlarının (%41,5) oluşturduğu, en az grubu ise İmam Hatip Lisesi (%0,6) mezunlarının oluşturduğu anlaşılmaktadır.

Çizelge 2

Psikolojik Danışman Sayısının Öğrenci Mevcudu Oranına İlişkin Dağılımı

Psikolojik Danışman Sayısı/ Öğrenci Mevcudu	“Lisenizde kaç tane rehber öğretmen (psikolojik danışman) vardı?”						Toplam
	1	2	3	4	5	Bilmiyorum	
1-250 öğrenci	47	0	0	0	0	2	49
251-500 öğrenci	133	46	3	1	0	7	190
501-750 öğrenci	52	51	2	0	0	1	106
751-1000 öğrenci	29	39	8	0	0	4	80
1001-üzeri öğrenci	14	20	15	8	0	1	58
Bilmiyorum	20	15	2	0	0	3	40
Toplam	295	171	30	9	0	18	523

Amerikan Okul Psikolojik Danışmanları Derneği (ASCA) PDR hizmetlerinin verilmesinde her 250 öğrenciye 1 psikolojik danışman düşmesi gerektiğini kabul etmektedir (ASCA 2012). Aynı zamanda, Milli Eğitim Bakanlığı'nda da bu standart kabul edilmiştir. Bu nedenle araştırma grubunda yer alan okullardaki psikolojik danışman-öğrenci oranının sağlanıp sağlanmadığını belirlemek amacıyla psikolojik danışman sayısını belirlemek için “Lisenizde kaç tane rehber öğretmen (psikolojik danışman) vardı?” ve öğrenci sayısını belirlemek için ise “Mezun olduğunuz lisede yaklaşık olarak toplamda kaç öğrenci vardı?” soruları sorulmuş. Öğrencilerin liselerinde bulunan öğrenci mevcudu ile ilgili açık uçlu soruya verdikleri cevaplar 1-250

öğrenci, 251-500 öğrenci, 501-750 öğrenci, 751-1000 öğrenci ve 1001-üzeri öğrenci şeklinde gruplara ayrılarak analiz işlemi gerçekleştirilmiştir. Analiz sonucunda elde edilen bulgulara göre psikolojik danışman-öğrenci oranının sağlanıp sağlanmadığına bakıldığında; 1-250 arası öğrencisi bulunan okullarda en az 1 psikolojik danışman bulunması gerekirken 47 okulda bu oran sağlandığı, 251-500 öğrencisi bulunan okullarda en az 2 psikolojik danışman bulunması gerekirken sadece 46 okulda bu oran sağlandığı ancak 133 okulda ise bu oran sağlanmadığı, 501-750 öğrencisi bulunan okullarda en az 3 psikolojik danışman bulunması gerekirken sadece 2 okulda bu oran sağlandığı ancak 103 (52+51) okulda bu oran sağlanmadığı, 751-1000 öğrencisi bulunan okullarda en az 4 psikolojik danışman bulunması gerekirken 76 (29+39+8) okulda bu oran sağlanmadığı, 1001-üzeri öğrencisi bulunan okullarda en az 5 psikolojik danışman bulunması gerekirken 57 (14+20+15+8) okulda bu oran sağlanmadığı sonucuna ulaşılmıştır. PDR hizmetlerinin verilmesinde her 250 öğrenciye 1 psikolojik danışman oranının birçok lisede hala sağlanmadığı görülmektedir.

3.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmanın veri kaynağını, araştırmacı tarafından hazırlanan anketlerle toplanan veriler oluşturmaktadır. Araştırmacı tarafından hazırlanan anket, araştırmaya katılan öğrencilerin kişisel bilgilerine ilişkin sorular içermesinin yanı sıra öğrencilerin PDR hizmetlerine ilişkin görüş, öneri ve değerlendirmeleri hakkında sorular içermektedir. Anketin hazırlanmasında öncelikle ilgili alan yazın taraması (ASCA, 2004, ASCA 2012, MEB, 2001, MEB, 2006, MEB, 2013 ve Nazlı, 2016) yapıp, gerekli bilgiler edinilerek soru havuzu oluşturulmuş ve daha sonra konu ile ilgili uzmanların görüşlerine başvurulmuştur. Bunun için Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Ölçme ve Değerlendirme ile Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı'nda görev yapan 2 profesör ve 2 doçent düzeyinde olmak üzere toplam 4 öğretim üyesinden anketin geliştirilmesi amacıyla destek alınmıştır.

Uzmanlardan gelen dönütler neticesinde; yönerge kısmındaki ifade hatalarının düzeltilmesi, anlaşılabilirliği kolaylaştırıcı ifadelerin eklenmesi, öğrencilerin üniversiteye yeni geçiş yapıp yapmadığını belirlemek amacıyla lise mezuniyet yılının sorulması, aynı niteliği ölçtüğü düşünülen maddelerin çıkartılması, öğrencilerin PDR servisine gitme sebebiyle ilgili seçeneklere yenilerinin eklenmesi ("Psikolojik problemlerim için

gittim.” ve “Üniversite tercihi ile ilgili yardım almak için gittim.” gibi), anketin okunmasını ve doldurulmasını kolaylaştıracak nitelikte biçimsel olarak düzenleme yapılması, amacın dışında farklı anlamlar çağrıştıracak madde köklerinin değiştirilmesi, “Evet” ve “Hayır” seçeneklerinin olduğu maddelere “Kısmen” seçeneğinin de eklenmesi, birden fazla seçeneğin işaretlenebileceği maddelerde madde kökünden sonra “Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz” şeklinde bunun bilgisinin verilmesi gibi uzman görüşleri dikkate alınarak birinci kısımda yer alan soru sayısı 6’dan 8’e çıkartılmış ve ikinci kısımda yer alan soru sayısı ise 25’ten 20’ye düşürülmüştür. Anket üzerinde yapılan düzenlemeler sonrasında akademik danışmanın da onayı alınarak anket araştırmanın amacına uygun hale getirilip son hali verilmiştir. İki bölümden oluşan anketin birinci bölümünde kişisel bilgileri (cinsiyet, lise türü, üniversite, fakülte vs.) içeren ve 8 sorudan oluşan “Kişisel Bilgi Formu” yer almaktadır. İkinci bölümde ise öğrencilerin liselerindeki psikolojik danışmanı tanıma durumu, PDR servisine ilişkin algı, PDR servisinden yararlanma durumu, rehberlik saatlerinin nasıl doldurulduğu, PDR servisinde kendilerine akademik, kişisel ve kariyer gelişimin desteklenmesi konusunda ne tür çalışmalar yürütüldüğü, PDR servislerinden beklenti ve öneriler gibi konularda kısacası PDR hizmetlerine ilişkin öğrencilerin değerlendirmelerini ortaya koymaya yönelik toplam 20 soru yer almaktadır.

3.4. Verilerin Toplanması

Veriler, Ankara Üniversitesi Etik Kurulu’ndan gerekli izinlerin alınmasıyla birlikte 2014-2015 eğitim öğretim yılı güz döneminde, araştırmacı tarafından hazırlanan anket aracılığıyla toplanmıştır. Anket uygulaması hem sınıf ortamında hem de sınıf dışında (kantin, kafeterya, dinlenme alanları vb.) yapılmıştır. Anketler sınıf ortamında doldurtulacaksa, dersin öncesinde sınıfta dersi olan öğretim elemanından izin alınarak sınıflara girilerek veya yönerge ve araştırmanın amacı hakkında bilgilendirilerek dersin öğretim elemanı tarafından gerçekleştirilmiştir. Üniversite kampüsü içerisinde yer alan kantin, kafeterya, dinlenme alanları gibi ortamlarda yapılan anket uygulamalarında ise gönüllü olan katılımcılarla doğrudan iletişime geçilerek uygulama ile ilgili gerekli bilgilendirme yapıldıktan sonra uygulama gerçekleştirilmiştir. Anketlerin doldurtulması sürecinde tüm katılımcılara; uygulamanın amacı, katılımda gönüllülüğün esas olduğu, ankette yer alan sorulara doğru bilgi vermenin önemli olduğu, bilgilerin gizli tutulacağı

gibi konularda açıklamalar yapıldıktan sonra dağıtılan anketleri doldurmaları istenmiştir. Hem sınıf ortamında hem de sınıf dışında yapılan anket uygulamalarında anketlere gizlilik ilkesi gereği isim yazılması istenmemiş, gönüllülük ilkesi gereği de katılmak istemeyenler uygulamaya dahil edilmemiştir. Anketlerin doldurulması yaklaşık 10-15 dakika kadar sürmüştür. Veriler toplandıktan sonra öğrencilerin yanıtladığı 584 ankete ait verilen yanıtların uygunluğu kontrol edilmiş; kontrol sonucunda 523 öğrencinin yanıtladığı anketler değerlendirmeye alınmıştır. “Lise mezuniyet yılınız” maddesine verilen yanıt kontrol edildiğinde liseden yeni mezun olmadığı belirlenen, “Lisenizde kaç tane rehber öğretmen (psikolojik danışman) vardı?” maddesine verilen yanıt kontrol edildiğinde “yoktu” şeklinde yanıt verilen veya bu maddenin boş bırakıldığı anketler ile eksik veya yanlış doldurulan toplam 61 anket değerlendirmeye alınmamıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmada veri toplama aracıyla elde edilen veriler, bilgisayar ortamına aktarılarak “SPSS 20” paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Anketten elde edilen verilerin frekans ve yüzdelik değerleri hesaplanmıştır. Anketteki bazı sorularda seçenek olarak yer alan “Diğer (Lütfen yazınız)” seçeneğine yazılmış olan yanıtlar içerik olarak analiz edilip gruplandırıldıktan sonra sonuçları sunulmuştur.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde ele alınan problemin çözümü için toplanan verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgular araştırma soruları dikkate alınarak beş başlık altında sunulmuştur.

4.1. Okul PDR Servisiyle İlgili Algılara İlişkin Bulgular

4.1.1. Okul PDR Servisinin Yerini Bilme Durumuna İlişkin Bulgular

Çizelge 3

Okul PDR Servisinin Yerini Bilme Durumuna İlişkin Görüşler

“Lisenizdeki PDR servisinin yerini biliyor muydunuz?”	n	%
Evet	482	92,2
Hayır	41	7,8
Toplam	523	100

Araştırmaya katılan öğrencilerin okullarındaki PDR servisinin yerini bilip bilmediklerine ilişkin görüşlerini belirlemek için “Lisenizdeki PDR servisinin yerini biliyor muydunuz?” sorusuna Çizelge 3'te görüldüğü üzere, öğrencilerin % 92,2'si “Evet”, % 7,8'i “Hayır” cevabını vermişlerdir. Öğrencilerin çoğunluğunun liselerindeki PDR servisinin yerini bildiği görülmektedir.

4.1.2. PDR Servisi Denilince İlk Akla Gelen Düşüncelere İlişkin Bulgular

Çizelge 4

PDR Servisi Denilince İlk Akla Gelen Düşüncelere İlişkin Görüşler

“Lise yıllarınızda öğrenim görürken, PDR servisi denilince aklınıza ilk ne geliyordu?”	n	%
Sorunlu öğrencilerle ilgilenen bir birim	181	34,6
Disiplin problemi olan öğrenciler ile görüşen bir birim	121	23,1
Öğrencilerin kişisel sorunlarını çözebilmelerine yardımcı olan bir birim	299	57,2
Öğrencilere test, anket vb. ölçekler uygulayan bir birim	182	34,8
Öğrencilere çeşitli konularda bilgilendirmeye yönelik eğitimler veren bir birim	214	40,9
Çeşitli konularda dokümanlar hazırlayarak öğrencileri bilgilendiren bir birim	115	22
Rehberlik saatlerinde öğrencilere uygulanacak etkinlikleri planlayan ve hazırlayan bir birim	114	21,8
Öğrencilere alan, meslek, vb. tercih sürecinde yardımcı olan bir birim	236	45,1
Diğer	25	4,8

Araştırmaya katılan öğrencilerin PDR servisi denilince akıllarına gelen düşüncelerine ilişkin görüşlerini belirlemek için “Lise yıllarınızda öğrenim görürken, PDR servisi denilince aklınıza ilk ne geliyordu?” sorusuna Çizelge 4’te görüldüğü üzere; en fazla öğrencilerin % 57,2’si “Öğrencilerin kişisel sorunlarını çözebilmelerine yardımcı olan bir birim”, % 45,1’i “Öğrencilere alan, meslek, vb. tercih sürecinde yardımcı olan bir birim”, % 40,9’u “Öğrencilere çeşitli konularda bilgilendirmeye yönelik eğitimler veren bir birim”; en az ise öğrencilerin % 21,8’i “Rehberlik saatlerinde öğrencilere uygulanacak etkinlikleri planlayan ve hazırlayan bir birim”, % 22’si “Çeşitli konularda dokümanlar hazırlayarak öğrencileri bilgilendiren bir birim” cevabını vermişlerdir. Ayrıca öğrencilerin “Diğer” seçeneğinde belirttikleri ifadeler analiz edildiğinde “Pek fazla bir iş yapmayan, odasında boş boş oturan birilerinin olduğu bir birim” ve “Canımız sıkıldığında sohbet etmek için gittiğimiz bir birim” ifadelerine ulaşılmıştır. PDR servisi denilince öğrencilerin birçoğunun akıllarına ilk önce öğrencilerin kişisel sorunlarını çözebilmelerine yardımcı olan bir birim geldiği görülmektedir.

4.1.3. PDR Servisinde Görevli Psikolojik Danışmanı Tanıma Durumuna İlişkin Bulgular

Çizelge 5

PDR Servisinde Çalışan Psikolojik Danışmanı Tanıma Durumuna İlişkin Görüşler

“Lisenizdeki PDR servisinde görevli psikolojik danışmanı tanıyor muydunuz?”	n	%
Evet	352	67,3
Kısmen	141	27
Hayır	30	5,7
Toplam	523	100

Araştırmaya katılan öğrencilerin liselerinde görevli psikolojik danışmanı tanıyıp tanımadığına ilişkin görüşlerini belirlemek için “Lisenizdeki PDR servisinde görevli psikolojik danışmanı tanıyor muydunuz?” sorusuna Çizelge 5'te görüldüğü üzere, öğrencilerin % 67,3'ü “Evet”, % 27'si “Kısmen” ve % 5,7'si ise “Hayır” cevabını vermişlerdir. Öğrencilerin çoğunluğunun liselerindeki PDR servisinde görevli psikolojik danışmanı tanıdığı görülmektedir.

4.1.4. PDR Servisinin Çalışmalarından Haberdar Olma Durumuna İlişkin Bulgular

Çizelge 6

PDR Servisinin Çalışmalarından Haberdar Olma Durumuna İlişkin Görüşler

“Lisede öğrenim görürken PDR servisinin çalışmalarından haberdar mıydınız?”	n	%
Evet	219	41,9
Kısmen	198	37,9
Hayır	106	20,3
Toplam	523	100

Araştırmaya katılan öğrencilerin lise öğrenimleri boyunca PDR servisinin çalışmalarından haberdar olup olmadıklarına ilişkin görüşlerini belirlemek için “Lisede öğrenim görürken PDR servisinin çalışmalarından haberdar mıydınız?” sorusuna Çizelge 6'da görüldüğü üzere, öğrencilerin % 41,9'u “Evet”, % 37,9'u “Kısmen” ve % 20,3'ü “Hayır” cevabını vermişlerdir. Öğrencilerin çoğunluğunun lisede öğrenim görürken PDR servisinin çalışmalarından haberdar olduğu ancak öğrencilerin % 20,3'ünün ise bu çalışmalardan haberdar olmadığı görülmektedir.

Araştırmanın birinci alt problemi olan “Okul PDR servisiyle ilgili algılara ilişkin öğrencilerin görüşleri nelerdir?” sorusuna ilişkin elde edilen veriler genel olarak incelendiğinde; öğrencilerin çoğunluğu okullarındaki PDR servisinin yerini bilmekte, PDR servisinde görevli psikolojik danışmanı tanımakta, PDR servisinin çalışmalarından

haberlar ve PDR servisini öğrencilerin kişisel sorunlarını çözebilmelerine yardımcı olan bir birim olarak görmektedir.

4.2. Okul PDR Servisinin Sunduğu Hizmetlerin Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular

4.2.1. Okul PDR Servisinden Yararlanmış Olma Durumuna İlişkin Bulgular

Çizelge 7

PDR Servisinden Yararlanmış Olma Durumuna İlişkin Görüşler

“Lise öğreniminiz süresince PDR servisine hiç gittiniz mi?”	n	%
Hiç gitmedim.	132	25,2
Derslerimle ilgili sorunlarım için gittim.	161	30,8
Psikolojik problemlerim ile ilgili gittim.	45	8,6
Ailemle ilgili sorunlarım için gittim.	31	5,9
Arkadaşlarımla ilgili sorunlarım için gittim.	49	9,4
Üniversite tercihi ile ilgili yardım almak için gittim.	256	48,9
Diğer	45	8,6

Araştırmaya katılan öğrencilerin lise öğrenimleri boyunca PDR servisine gidip gitmediklerine ilişkin görüşlerini belirlemek için “Lise öğreniminiz süresince PDR servisine hiç gittiniz mi?” sorusuna Çizelge 7’de görüldüğü üzere, en fazla öğrencilerin % 48,9’u “Üniversite tercihi ile ilgili yardım almak için gittim.” ve % 30,8’i “Derslerimle ilgili sorunlarım için gittim.” en az ise öğrencilerin %5,9’u “Ailemle ilgili sorunlarım için gittim.”, % 8,6’sı “Psikolojik problemlerim ile ilgili gittim.”, % 25,2’si ise “Hiç gitmedim.” cevabını vermişlerdir. Ayrıca öğrencilerin “Diğer” seçeneğinde belirttikleri ifadeler analiz edildiğinde; “Disiplin sebebiyle gittim.”, “Sohbet etmek için, canım sıkıldığında takılmak için gittim.” ve “Ders çalışma programı hazırlama konusunda yardım almak için gittim.” ifadelerine ulaşılmıştır. Öğrencilerin çoğunluğunun lise öğrenimleri boyunca PDR servisine üniversite tercihi ile ilgili yardım almak için gittiği ancak öğrencilerin yaklaşık dörtte birinin ise PDR servisine hiç gitmediği anlaşılmaktadır.

4.2.2. PDR Servisine İhtiyaç Duyulan Durumda Gitme Durumuna İlişkin Bulgular

Çizelge 8

PDR Servisine İhtiyaç Duyulduğu Zaman Gitme Durumuna İlişkin Görüşler

“Lise yıllarında öğreniminiz süresince, PDR servisine ihtiyacınız olduğunda (bilgi alma, psikolojik destek, sohbet vb.) rahatlıkla gidebiliyor muydunuz?”	n	%
Evet	315	60,2
Kısmen	122	23,3
Hayır	86	16,4
Toplam	523	100

Araştırmaya katılan öğrencilerin lise öğrenimleri boyunca PDR servisine ihtiyaç duydukları zaman gitme durumlarına ilişkin görüşlerini belirlemek için “Lise yıllarında öğreniminiz süresince, PDR servisine ihtiyacınız olduğunda rahatlıkla gidebiliyor muydunuz?” sorusuna Çizelge 8’de görüldüğü üzere, öğrencilerin % 60,2’si “Evet”, %23,3’ü “Kısmen” ve %16,4’ü “Hayır” cevabını vermişlerdir. Öğrencilerin çoğunluğunun lise yıllarında öğrenimleri süresince, PDR servisine ihtiyacı olduğunda rahatlıkla gidebildiği görülmektedir.

4.2.3. PDR Hizmetlerinin Tanıtılma Durumuna İlişkin Bulgular

Çizelge 9

PDR Hizmetlerinin Tanıtılma Durumuna İlişkin Görüşler

“Lisenizde PDR servisinde çalışan psikolojik danışman yaptığı çalışmaları sizlere çeşitli yollar ile tanıtır mıydı?”	n	%
Evet	214	40,9
Kısmen	204	39
Hayır	105	20,1
Toplam	523	100

Araştırmaya katılan öğrencilerin liselerinde görev yapan psikolojik danışman tarafından yürütülen PDR hizmetlerinin tanıtılma durumuna ilişkin görüşlerini belirlemek için “Lisenizde PDR servisinde çalışan psikolojik danışman yaptığı çalışmaları sizlere çeşitli yollar ile (bilgilendirici doküman, panolar, sınıflarda sunum, okul web sitesi, seminer vb.) tanıtır mıydı?” sorusuna Çizelge 9’da görüldüğü üzere, öğrencilerin % 40,9’u “Evet”, %39’u “Kısmen” ve % 20,1’i “Hayır” cevabını vermişlerdir. Öğrencilerin çoğunluğunun liselerinde PDR servisinde çalışan psikolojik danışmanın yaptığı çalışmaları çeşitli yollar ile öğrencilere tanıttığı görülmektedir.

4.2.4. Öğrencilere Sunulan Okul PDR Hizmetlerine İlişkin Bulgular

Çizelge 10

Öğrencilere Sunulan Okul PDR Hizmetlerine İlişkin Görüşler

“Lise öğreniminiz süresince size yönelik hangi rehberlik çalışmaları yürütüldü?”	Evet		Kısmen		Hayır		Bilmiyorum	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Öğrencilerin karşılaştıkları sorunları çözmelerine yardım etmeye yönelik bireysel görüşme hizmetleri	253	48,4	169	32,3	86	16,4	15	2,9
Çeşitli konularda öğrencilere yönelik eğitimler verilmesi	250	47,8	178	34	82	15,7	13	2,5
Çeşitli konularda alanında uzman kişiler davet edilerek öğrencilere yönelik seminer, konferans vb. etkinliklerin düzenlenmesi	197	37,7	166	31,7	143	27,3	17	3,3
Çeşitli konularda öğrencileri bilgilendirici afiş, broşür, pano, bülten vb. dokümanlar hazırlanıp yayınlanması	197	37,7	193	36,9	117	22,4	16	3,1
Ailelere yönelik bireysel ve topluca bilgilendirici çalışmalar	125	23,9	152	29,1	212	40,5	34	6,5
PDR servisi tarafından belirlenen öğrencilerin, okullarındaki akranlarına çeşitli konularda temel düzeyde yardım etmelerine yönelik çalışmalar	115	22	175	33,5	186	35,6	47	9
Öğrencilerin kendini tanımasına yardımcı olmaya yönelik test, anket, envanter vb. çalışmalar	192	36,7	196	37,5	114	21,8	21	4

Araştırmaya katılan öğrencilere lise öğrenimleri boyunca hangi rehberlik çalışmalarının yürütüldüğüne ilişkin görüşlerini belirlemek için “Lise öğreniminiz süresince size yönelik hangi rehberlik çalışmaları yürütüldü?” sorusuna Çizelge 10’da görüldüğü üzere “Evet” cevabının en fazla olduğu seçenekler “Öğrencilerin karşılaştıkları sorunları çözmelerine yardım etmeye yönelik bireysel görüşme hizmetleri (% 48,4)” ve “Çeşitli konularda öğrencilere yönelik eğitimler verilmesi (% 47,8)”, “Kısmen” cevabının en fazla olduğu seçenekler “Öğrencilerin kendini tanımasına yardımcı olmaya yönelik test, anket, envanter vb. çalışmalar (% 37,5)” ve “Çeşitli konularda öğrencileri bilgilendirici afiş, broşür,, pano, bülten vb. dokümanlar hazırlanıp yayınlanması (% 36,9) ve “Hayır” cevabının en fazla olduğu seçenekler ise “Ailelere yönelik bireysel ve topluca bilgilendirici çalışmalar (%40,5)” ve “PDR servisi tarafından belirlenen öğrencilerin, okullarındaki akranlarına çeşitli konularda temel

düzeyde yardım etmelerine yönelik çalışmalar (% 35,6)” seçenekleridir. Öğrencilerin birçoğuna göre liselerinde PDR servisi tarafından en fazla karşılaştıkları sorunları çözmelerine yardım etmeye yönelik bireysel görüşme hizmetlerinin yürütüldüğü; en az ise ailelere yönelik bireysel ve topluca bilgilendirici çalışmaların yürütüldüğü görülmektedir.

Araştırmanın ikinci alt problemi olan “Okul PDR servisinin sunduğu hizmetlerin değerlendirilmesine ilişkin öğrencilerin görüşleri nelerdir?” sorusuna ilişkin elde edilen veriler genel olarak incelendiğinde; öğrencilerin birçoğu lise öğrenimleri boyunca PDR servisine ihtiyaç duydukları zaman rahatlıkla gidebildiğini, en fazla üniversite tercihi ile ilgili yardım almak için gittiğini, psikolojik danışman tarafından yürütülen çalışmaların çeşitli yollar ile öğrencilere tanıtıldığını, ortaöğretim süreci boyunca öğrencilere en fazla öğrencilerin karşılaştıkları sorunları çözmelerine yardım etmeye yönelik bireysel görüşme hizmetlerinin; en az ise ailelere yönelik bireysel ve topluca bilgilendirici çalışmalarının yürütüldüğünü ifade etmişlerdir.

4.3. Rehberlik Saatlerinin Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular

4.3.1. Rehberlik Saatlerinin Etkili Olma Durumuna İlişkin Bulgular

Çizelge 11

Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Rehberlik Saatlerini, Öğrencilere Faydalı Olacak Şekilde Doldurma Durumuna İlişkin Görüşler

Lisedeki öğreniminiz süresince haftada bir ders saati olarak yer alan rehberlik saatlerinizde sizce sınıf rehber öğretmenleriniz, rehberlik saatlerinizi sizin için faydalı olacak şekilde yeterince doldurabiliyorlar mıydı?”	n	%
Evet	101	19,3
Kısmen	191	36,5
Hayır	231	44,2
Toplam	523	100

Araştırmaya katılan öğrencilerin, liselerinde rehberlik saatlerinin etkili olma durumuna ilişkin görüşlerini belirlemek için “Lisedeki öğreniminiz süresince haftada bir ders saati olarak yer alan rehberlik saatlerinizde sizce sınıf rehber öğretmenleriniz, rehberlik saatlerinizi sizin için faydalı olacak şekilde yeterince doldurabiliyorlar mıydı?” sorusuna Çizelge 11’de görüldüğü üzere, öğrencilerin % 19,3’ü “Evet”, % 36,5’i “Kısmen” ve % 44,2’si “Hayır” cevabını vermişlerdir. Öğrencilerin

çoğunluğunun lisesindeki sınıf rehber öğretmenlerinin rehberlik saatlerini, öğrencilere faydalı olacak şekilde yeterince dolduramadığı görülmektedir.

4.3.2. Rehberlik Saatlerinde Yürütülen Etkinliklerin Yeterlik Alanlarına İlişkin Bulgular

Çizelge 12

Rehberlik Saatlerinde Hangi Yeterlik Alanlarında Etkinliklerin Yürütüldüğüne İlişkin Görüşler

“Lise öğreniminiz süresince rehberlik saatlerinde sınıf rehber öğretmeni veya okul psikolojik danışmanı tarafından aşağıdaki yeterlik alanları ile ilgili etkinlikler yapılıyor muydu?”	Evet		Kısmen		Hayır		Bilmiyorum	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Okula ve çevreye etkin olarak uyum sağlama	126	24,1	202	38,6	157	30	38	7,3
Potansiyelini tam olarak kullanıp eğitsel başarıyı artırma	131	25	216	41,3	148	28,3	28	5,4
Kendini tanıma, kabul etme ve geliştirme	146	27,9	202	38,6	144	27,5	31	5,9
Başkalarını anlama, kabul etme ve kişiler arası etkileşim	147	28,1	185	35,4	151	28,9	40	7,6
Aile ve topluma karşı olumlu anlayış ve tutum geliştirme	159	30,4	187	35,8	142	27,2	35	6,7
Hayatı güvenli ve sağlıklı sürdürmek için olumlu tutum ve davranışlar geliştirme	137	26,2	195	37,3	149	28,5	42	8
Eğitsel ve mesleki kararları için gerekli olgunluğa ulaşma	200	38,2	204	39	90	17,2	29	5,5

Araştırmaya katılan öğrencilerin, lise öğrenimleri süresince rehberlik saatlerinde sınıf rehber öğretmeni veya okul psikolojik danışmanı tarafından hangi yeterlik alanları ile ilgili etkinlikler yapıldığına ilişkin görüşlerini belirlemek için “Lise öğreniminiz süresince rehberlik saatlerinde sınıf rehber öğretmeni veya okul psikolojik danışmanı tarafından aşağıdaki yeterlik alanları ile ilgili etkinlikler yapılıyor muydu?” sorusuna Çizelge 12’de görüldüğü üzere “Evet” cevabının en fazla olduğu seçenekler “Eğitsel ve mesleki kararları için gerekli olgunluğa ulaşma (% 38,2)” ve “Aile ve topluma karşı olumlu anlayış ve tutum geliştirme (% 30,4)”, “Kısmen” cevabının en fazla olduğu seçenekler “Potansiyelini tam olarak kullanıp eğitsel başarıyı artırma (% 41,3)” ve “Eğitsel ve mesleki kararları için gerekli olgunluğa ulaşma (% 39)” ve “Hayır” cevabının en fazla olduğu seçenekler ise “Okula ve çevreye etkin olarak uyum sağlama (% 30)” ve “Başkalarını anlama, kabul etme ve kişiler arası etkileşim (% 28,9)”

seçenekleridir. Öğrencilerin birçoğuna göre rehberlik saatlerinde en çok yürütülen yeterlik alanının öğrencilerin % 38,2'sine göre “Eğitsel ve mesleki kararları için gerekli olgunluğa ulaşma” yeterlik alanı olduğu, en az yürütülen yeterlik alanının ise öğrencilerin % 30'una göre “Okula ve çevreye etkin olarak uyum sağlama” olduğu anlaşılmaktadır.

4.3.3. Rehberlik Saatlerinde Yürütülen Çalışmalara İlişkin Bulgular

Çizelge 13

Liselerde Rehberlik Saatlerinde Yürütülen Çalışmalara İlişkin Görüşler

“Lise öğreniminiz süresince rehberlik saatlerinde sınıf rehber öğretmeniniz veya okul psikolojik danışmanı tarafından aşağıdaki durumlardan hangisine ağırlık verilmekteydi?”	n	%
Çeşitli konularda rehberlik etkinlikleri uygulanırdı	110	21
Yalnızca branş dersleri işlenirdi	44	8,4
Hem rehberlik etkinlikleri uygulanırdı hem de branş dersleri işlenirdi	103	19,7
Serbest çalışmamız için izin verilirdi	214	40,9
Diğer	52	9,9
Toplam	523	100

Araştırmaya katılan öğrencilerin liselerinde rehberlik saatlerinde yürütülen çalışmalara ilişkin görüşlerini belirlemek için “Lise öğreniminiz süresince rehberlik saatlerinde sınıf rehber öğretmeniniz veya okul psikolojik danışmanı tarafından aşağıdaki durumlardan hangisine ağırlık verilmekteydi?” sorusuna Çizelge 13'te görüldüğü üzere, öğrencilerin % 21'i “Çeşitli konularda rehberlik etkinlikleri uygulanırdı.”, % 8,4'ü “Yalnızca branş dersleri işlenirdi.”, % 19,7'si “Hem rehberlik etkinlikleri uygulanırdı hem de branş dersleri işlenirdi.”, % 40,9'u “Serbest çalışmamız için izin verilirdi.” ve % 9,9'u “Hem rehberlik etkinlikleri uygulanırdı hem de serbest çalışmamıza izin verilirdi.” cevabını vermişlerdir. Ayrıca öğrencilerin “Diğer” seçeneğinde belirttikleri ifadeler analiz edildiğinde; “Hem rehberlik etkinlikleri uygulanırdı hem de serbest çalışmamıza izin verilirdi.” ve “Çeşitli konularda anket veya ölçek doldurtulurdu.” ifadelerine ulaşılmıştır. Öğrencilerin çoğunluğunun liselerinde rehberlik saatlerinde serbest çalışması için izin verildiği görülmektedir.

4.3.4. Rehberlik Etkinlikleri İçin Gereken Ders Saati Süresine İlişkin Bulgular

Çizelge 14

Haftalık Ders Programında Rehberlik Etkinlikleri İçin Kaç Ders Saati Ayrılması Gerektiğine İlişkin Görüşler

“Sizce liselerde haftalık ders programında rehberlik etkinlikleri için kaç ders saati ayrılmalıdır?”	n	%
Ders saati ayrılmamalıdır	33	6,3
1 ders saati	166	31,7
2 ders saati	216	41,3
3 ders saati	87	16,6
Diğer	21	4
Toplam	523	100

Araştırmaya katılan öğrencilerin, liselerde haftalık ders programında rehberlik etkinlikleri için kaç ders saati ayrılması gerektiğine ilişkin görüşlerini belirlemek için “Sizce liselerde haftalık ders programında rehberlik etkinlikleri için kaç ders saati ayrılmalıdır?” sorusuna Çizelge 14’te görüldüğü üzere öğrencilerin % 6,3’ü “Ders saati ayrılmamalıdır”, % 31,7’si “1 ders saati”, %41,3’ü “2 ders saati”, %16,6’sı “3 ders saati” ve % 4’ü “Diğer” cevabını vermişlerdir. Öğrencilerin çoğunluğunun liselerde haftalık ders programında rehberlik etkinlikleri için 2 ders saati ayrılmasını istedikleri görülmektedir.

Araştırmanın üçüncü alt problemi olan “Rehberlik saatlerinin değerlendirilmesine ilişkin öğrencilerin görüşleri nelerdir?” sorusuna ilişkin elde edilen veriler genel olarak incelendiğinde; öğrencilerin birçoğuna göre sınıf rehber öğretmenleri rehberlik saatlerini, kendilerine faydalı olacak şekilde yeterince dolduramamakta, rehberlik saatlerinde sınıf rehber öğretmeni veya okul psikolojik danışman tarafından en çok eğitsel ve mesleki kararlar için gerekli olgunluğa ulaşma yeterlik alanıyla ilgili etkinlikler yürütülmekte, liselerde rehberlik saatlerinde çoğunlukla öğrencilerin serbest çalışması için izin verilmekte ve liselerde haftalık ders programında rehberlik etkinlikleri için 2 ders saati ayrılması gerektiği düşünülmektedir.

4.4. Akademik, Mesleki ve Kişisel-Sosyal Gelişim Alanlarına Yönelik Çalışmaların Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular

4.4.1. Akademik Gelişim Alanına Yönelik Değerlendirmelere İlişkin Bulgular

Çizelge 15

Öğrencilerin Akademik Gelişimlerini Desteklemek Amacıyla Yürütülen Rehberlik Çalışmalarına İlişkin Görüşler

“Akademik (eğitsel) gelişiminizi desteklemek için aşağıdaki çalışmalardan hangisi yapılmaktaydı?”	Evet		Kısmen		Hayır		Bilmiyorum	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Etkili ve verimli ders çalışma alışkanlıkları kazanmanıza yönelik çalışmalar	237	45,3	178	34	92	17,6	16	3,1
Etkili öğrenme yöntemleri konusunda çalışmalar	189	36,1	199	38	117	22,4	18	3,4
Derslerdeki başarınızı nasıl artırılabilceğiniz konusunda çalışmalar	225	43	177	33,8	104	19,9	17	3,3
Motivasyonunuzun desteklenmesi ve artırılmasına yardımcı çalışmalar	210	40,2	187	35,8	107	20,5	19	3,6
Okula, çeşitli etkinliklere ve yeni durumlara alışmanıza yardımcı çalışmalar	144	27,5	172	32,9	173	33,1	34	6,5
Zamanı ekonomik kullanma ve serbest zamanınızı etkili bir şekilde değerlendirmenize yardımcı çalışmalar	155	29,6	195	37,3	147	28,1	26	5
Sınıf geçme sistemi hakkında bilgilendirmeye yönelik çalışmalar	166	31,7	166	31,7	157	30	34	6,5
Kendi gelişiminize uygun okul içi ve okul dışı sosyal, eğitsel, kültürel kol, seçmeli ders, kurs vb. seçebilmenize yardımcı çalışmalar	124	23,7	191	36,5	184	35,2	24	4,6
Özel eğitime muhtaç öğrencilerin, kendilerine uygun okul veya programlara yerleşmelerine yardımcı olmaya yönelik çalışmalar	113	21,6	129	24,7	186	35,6	95	18,2
Sınav kaygınızı azaltmaya yönelik çalışmalar	260	49,7	158	30,2	82	15,7	23	4,4

Araştırmaya katılan öğrencilerin, lise öğrenimleri boyunca akademik gelişimlerini desteklemek amacıyla hangi rehberlik çalışmalarının yürütüldüğüne ilişkin görüşlerini belirlemek için “Akademik (eğitsel) gelişiminizi desteklemek için aşağıdaki çalışmalardan hangisi yapılmaktaydı?” sorusuna Çizelge 15’te görüldüğü üzere “Evet” cevabının en fazla olduğu seçenekler “Sınav kaygınızı azaltmaya yönelik çalışmalar (% 49,7)” ve “Etkili ve verimli ders çalışma alışkanlıkları kazanmanıza yönelik çalışmalar (%45,3)”, “Kısmen” cevabının en fazla olduğu seçenekler “Etkili öğrenme yöntemleri konusunda çalışmalar (% 38)” ve “Zamanı ekonomik kullanma ve serbest zamanınızı etkili bir şekilde değerlendirmenize yardımcı çalışmalar (% 37,3)” ve “Hayır” cevabının en fazla olduğu seçenekler ise “Özel eğitime muhtaç öğrencilerin, kendilerine uygun okul veya programlara yerleşmelerine yardımcı olmaya yönelik çalışmalar (% 35,6)” ve “Kendi gelişiminize uygun okul içi ve okul dışı sosyal, eğitsel, kültürel kol, seçmeli ders, kurs vb. seçebilmenize yardımcı çalışmalar (% 35,2)” seçenekleridir. Öğrencilerin birçoğuna göre lise öğrenimleri boyunca akademik gelişimlerinin desteklenmesi

amacıyla en fazla sınav kaygısının azaltılmasına yönelik çalışmaların, en az ise özel eğitime muhtaç öğrencilerin, kendilerine uygun okul veya programlara yerleşmelerine yardımcı olmaya yönelik çalışmaların yürütüldüğü anlaşılmaktadır.

4.4.2. Kişisel Gelişim Alanına Yönelik Değerlendirmelere İlişkin Bulgular

Çizelge 16

Öğrencilerin Kişisel Gelişimlerini Desteklemek Amacıyla Yürütülen Rehberlik Çalışmalarına İlişkin Görüşler

“Kişisel gelişiminizi desteklemek için aşağıdaki çalışmalardan hangisi yapılmaktaydı?”	Evet		Kısmen		Hayır		Bilmiyorum	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Sosyal becerinizi geliştirmeye yönelik çalışmalar	129	24,7	162	31	209	40	23	4,4
Karşı cinsle ilgili yaşayabileceğiniz sorunları çözmenize yardımcı çalışmalar	78	14,9	130	24,9	273	52,2	42	8
Yanlış tutum ve davranışlarınızı olumlu yönde değiştirmenize yardımcı çalışmalar	142	27,2	179	34,2	168	32,1	34	6,5
Ailevi sorunlarınızı çözmenize yardımcı çalışmalar	131	25	164	31,4	188	35,9	40	7,6
Özgüven veya benlik saygınızı geliştirmenize yönelik çalışmalar	157	30	153	29,3	175	33,5	38	7,3
Yaşadığınız kaygı ve korkularınızı aşmanıza yardımcı çalışmalar	179	34,2	156	29,8	150	28,7	38	7,3
Ergenlik dönemi ile ilgili yaşadığınız sorunları çözmenize yardımcı çalışmalar	157	30	150	28,7	176	33,7	40	7,6
Problem çözme ve karar verme becerisi geliştirmenize yardımcı çalışmalar	157	30	174	33,3	161	30,8	31	5,9
Sosyal ortama uyum sağlamanız yardımcı çalışmalar	135	25,8	185	35,4	164	31,4	39	7,5
Arkadaşlarınız ile olumlu ilişkiler geliştirmenize yardımcı çalışmalar	167	31,9	180	34,4	142	27,2	34	6,5

Araştırmaya katılan öğrencilerin, lise öğrenimleri boyunca kişisel gelişimlerini desteklemek amacıyla hangi rehberlik çalışmalarının yürütüldüğüne ilişkin görüşlerini belirlemek için “Kişisel gelişiminizi desteklemek için aşağıdaki çalışmalardan hangisi yapılmaktaydı?” sorusuna Çizelge 16’da görüldüğü üzere, “Evet” cevabının en fazla olduğu seçenekler “Yaşadığınız kaygı ve korkularınızı aşmanıza yardımcı çalışmalar (%34,2)” ve “Arkadaşlarınız ile olumlu ilişkiler geliştirmenize yardımcı çalışmalar (% 31,9)”, “Kısmen” cevabının en fazla olduğu seçenekler “Sosyal ortama uyum sağlamanıza yardımcı çalışmalar (%35,4)” ve “Arkadaşlarınız ile olumlu ilişkiler geliştirmenize yardımcı çalışmalar (% 34,4)” ve “Hayır” cevabının en fazla olduğu

seçenekler ise “Karşı cinsle ilgili yaşayabileceğiniz sorunları çözmenize yardımcı çalışmalar (% 52,2)” ve “Sosyal becerinizi geliştirmeye yönelik çalışmalar (% 40)” seçenekleridir. Öğrencilerin birçoğuna göre lise öğrenimleri boyunca kişisel gelişimlerinin desteklenmesi amacıyla en fazla yaşanan kaygı ve korkuların aşılmasına yardımcı olmaya yönelik çalışmaların, en az ise karşı cinsle ilgili yaşanabilecek sorunları çözmelerine yardımcı olmaya yönelik çalışmaların yürütüldüğü anlaşılmaktadır.

4.4.3. Kariyer Gelişim Alanına Yönelik Değerlendirmelere İlişkin Bulgular

Çizelge 17

Öğrencilerin Kariyer Gelişimlerini Desteklemek Amacıyla Yürütölen Rehberlik alışmalarına İlişkin Görüşler

“Kariyer gelişiminizi desteklemek için aşağıdaki çalışmalardan hangisi yapılmaktaydı?”	Evet		Kısmen		Hayır		Bilmiyorum	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Kendinizi daha iyi tanımaya, ilgi ve yeteneklerinizin farkına varmanıza yardımcı alışmalar	194	37,1	185	35,4	121	23,1	23	4,4
İlgi ve yeteneklerinizi tanımaya yönelik test, anket, envanter vb. uygulama alışmaları	197	37,7	195	37,3	111	21,2	20	3,8
Yükseköğretim programlarına giriş koşulları hakkında bilgilendirmeye yönelik alışmalar	272	52	150	28,7	82	15,7	19	3,6
Alan seçiminin önemi ve yükseköğretim programlarıyla ilişkisi konusunda bilgilendirmeye yönelik alışmalar	253	48,4	158	30,2	86	16,4	26	5
Kendi özelliklerinize uygun mesleklerin neler olduğı hakkında bire bir yardım etmeye yönelik alışmalar	200	38,2	159	30,4	137	26,2	27	5,2
Mesleklerin gerektirdiğı kişilik özellikleri ile ilgili bilgilendirme alışmaları	188	35,9	184	35,2	127	24,3	24	4,6
Meslekleri daha iyi tanımanız ve meslekler hakkında daha fazla bilgi sahibi olmanız amacıyla çeşitli meslek mensupları okula davet edilerek gerçekleştirilen konferans, seminer vs. alışmalar	207	39,6	149	28,5	141	27	26	5
Meslekleri daha iyi tanımanız ve meslekler hakkında daha fazla bilgi sahibi olmanız amacıyla rehberlik saatlerinde gerçekleştirilen etkinlikler	180	34,4	168	32,1	147	28,1	28	5,4
Meslekleri daha iyi tanımanız ve meslekler hakkında daha fazla bilgi sahibi olmanız amacıyla hazırlanıp yayınlanan kitap, broşür, pano vb. alışmalar	175	33,5	167	31,9	147	28,1	34	6,5
Üniversiteleri daha yakından tanımak ve bilgi sahibi olabilmek amacıyla üniversitelere vb. kurumlara geziler	197	37,7	153	29,3	147	28,1	26	5

Araştırmaya katılan öğrencilerin, lise öğrenimleri boyunca kariyer gelişimlerini desteklemek amacıyla hangi rehberlik çalışmalarının yürütüldüğüne ilişkin dağılımlarını belirlemek için “Kariyer (mesleki) gelişiminizi desteklemek için aşağıdaki çalışmalardan hangisi yapılmaktaydı?” sorusuna Çizelge 17’de görüldüğü üzere, “Evet” cevabının en fazla olduğu seçenekler “Yükseköğretim programlarına giriş koşulları hakkında bilgilendirmeye yönelik çalışmalar (%52)” ve “Alan seçiminin önemi ve yükseköğretim programlarıyla ilişkisi konusunda bilgilendirmeye yönelik çalışmalar (%48,4)”, “Kısmen” cevabının en fazla olduğu seçenekler “İlgi ve yeteneklerinizi tanımaya yönelik test, anket, envanter vb. uygulama çalışmaları(% 37,3)” ve “Kendinizi daha iyi tanımaya, ilgi ve yeteneklerinizin farkına varmanıza yardımcı çalışmalar (%35,4)” ve “Hayır” cevabının en fazla olduğu seçenekler ise “Meslekleri daha iyi tanımanız ve meslekler hakkında daha fazla bilgi sahibi olmanız amacıyla hazırlanıp yayınlanan kitap, broşür, pano vb. çalışmalar (% 28,1)” ve “Meslekleri daha iyi tanımanız ve meslekler hakkında daha fazla bilgi sahibi olmanız amacıyla rehberlik saatlerinde gerçekleştirilen etkinlikler (% 28,1)” seçenekleridir. Öğrencilerin birçoğuna göre lise öğrenimleri boyunca kişisel gelişimlerinin desteklenmesi amacıyla en fazla yükseköğretim programlarına giriş koşulları hakkında bilgilendirmeye yönelik çalışmaların, en az ise meslekleri daha iyi tanıma ve meslekler hakkında daha fazla bilgi sahibi olmak amacıyla hazırlanıp yayınlanan kitap, broşür, pano vb. ile ilgili çalışmaların yürütüldüğü anlaşılmaktadır.

4.4.4. Öğrencilere Okul PDR Hizmetleri ile Kazandırılan Bilgi ve Becerilerin Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular

Çizelge 18

Öğrencilere Okul PDR Hizmetleri ile Kazandırılan Bilgi ve Becerilere İlişkin Görüşler

“Lise öğreniminiz süresinde, PDR hizmetlerinin size hangi bilgi ve becerileri kazandırdığını düşünüyorsunuz?”	Evet		Kısmen		Hayır		Bilmiyorum	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Okula ve çevreye etkin olarak uyum sağlama	149	28,5	182	34,8	177	33,8	15	2,9
Potansiyelini tam olarak kullanıp eğitsel başarıyı artırma	144	27,5	185	35,4	180	34,4	14	2,7
Kendini tanıma, kabul etme ve geliştirme	156	29,8	165	31,5	186	35,6	16	3,1
Başkalarını anlama, kabul etme ve kişiler arası ilişkileri geliştirme	162	31	169	32,3	168	32,1	24	4,6
Topluma karşı olumlu anlayış ve tutum geliştirme	167	31,9	172	32,9	167	31,9	17	3,3
Hayatını güvenli ve sağlıklı sürdürmek için olumlu tutum ve davranış geliştirme	148	28,3	167	31,9	183	35	25	4,8
Eğitsel ve mesleki kararları için gerekli olgunluğa ulaşma	207	39,6	157	30	141	27	18	3,4

Araştırmaya katılan öğrencilerin, lise öğrenimleri boyunca PDR hizmetlerinin kendilerine hangi bilgi ve becerileri kazandırdığına ilişkin dağılımlarını belirlemek için “Lise öğreniminiz süresinde, PDR hizmetlerinin size hangi bilgi ve becerileri kazandırdığını düşünüyorsunuz?” sorusuna Çizelge 18’de görüldüğü üzere, “Evet” cevabının en fazla olduğu seçenekler “Eğitsel ve mesleki kararları için gerekli olgunluğa ulaşma (% 39,6)” ve “Topluma karşı olumlu anlayış ve tutum geliştirme (% 31,9)”, “Kısmen” cevabının en fazla olduğu seçenekler “Potansiyelini tam olarak kullanıp eğitsel başarıyı artırma (35,4)” ve “Okula ve çevreye etkin olarak uyum sağlama (34,8)” ve “Hayır” cevabının en fazla olduğu seçenekler ise “Kendini tanıma, kabul etme ve geliştirme (% 35,6)” ve “Hayatını güvenli ve sağlıklı sürdürmek için olumlu tutum ve davranış geliştirme (%35)” seçenekleridir. Öğrencilerin birçoğuna göre lise öğrenimleri boyunca PDR hizmetleri ile kendilerine en fazla eğitsel ve mesleki kararları için gerekli olgunluğa ulaşmalarına yardımcı bilgi ve beceriler, en az ise kendini tanıma, kabul etme ve geliştirme ile ilgili bilgi ve beceriler kazandıkları anlaşılmaktadır.

Araştırmanın dördüncü alt problemi olan “Akademik, mesleki ve kişisel-sosyal gelişim alanlarına yönelik çalışmaların değerlendirilmesine ilişkin dağılım nasıldır?” sorusuna ilişkin elde edilen veriler genel olarak incelendiğinde; öğrencilerin birçoğuna göre, öğrencilerin akademik gelişimlerini desteklemek amacıyla en fazla sınav kaygısının azaltılmasına yönelik çalışmalar, en az ise özel eğitime muhtaç öğrencilerin, kendilerine uygun okul veya programlara yerleşmelerine yardımcı olmaya yönelik çalışmalar; öğrencilerin kişisel gelişimlerini desteklemek amacıyla en fazla yaşanan

kaygı ve korkuların aşılmasına yardımcı olmaya yönelik çalışmalar, en az ise karşı cinsle ilgili yaşanabilecek sorunları çözmelerine yardımcı olmaya yönelik çalışmalar; öğrencilerin kariyer gelişimlerini desteklemek amacıyla en fazla yükseköğretim programlarına giriş koşulları hakkında bilgilendirmeye yönelik çalışmalar, en az ise meslekleri daha iyi tanıma ve meslekler hakkında daha fazla bilgi sahibi olmak amacıyla hazırlanıp yayınlanan kitap, broşür, pano vb. ile ilgili çalışmalar yürütülmüştür. Lise öğrenimleri boyunca PDR hizmetleri kendilerine en fazla eğitsel ve mesleki kararları için gerekli olgunluğa ulaşmalarına yardımcı bilgi ve beceriler en az ise en az ise kendini tanıma, kabul etme ve geliştirme ile ilgili bilgi ve beceriler kazandırmıştır.

4.5. Okul PDR Hizmetleri İle İlgili Beklenti ve Önerilere İlişkin Bulgular

4.5.1. Okul PDR Hizmetlerini Gelişim ve Gelecek Yaşam Açısından Yararlı Bulma Durumuna İlişkin Bulgular

Çizelge 19

Okul PDR Hizmetlerini Gelişim ve Gelecek Yaşam Açısından Yararlı Bulma Durumuna İlişkin Görüşler

“Lise öğreniminiz süresince sizlere sunulan PDR hizmetlerini öğrencilerin gelişimi ve gelecek yaşamı açısından yararlı buluyor muydunuz?”	n	%
Evet	252	48,2
Kısmen	171	32,7
Hayır	100	19,1
Toplam	523	100

Araştırmaya katılan öğrencilerin, liselerinde öğrenimleri boyunca sunulan PDR hizmetlerini gelişimleri ve gelecek yaşamları açısından yararlı bulma durumlarına ilişkin görüşlerini belirlemek için “Lise öğreniminiz süresince sizlere sunulan PDR hizmetlerini öğrencilerin gelişimi ve gelecek yaşamı açısından yararlı buluyor muydunuz?” sorusuna Çizelge 19’da görüldüğü üzere, öğrencilerin %48,2’si “Evet”, %32,7’si “Kısmen” ve %19,1’i “Hayır” cevabını vermişlerdir. Öğrencilerin çoğunluğunun liselerinde öğrenimleri boyunca sunulan PDR hizmetlerini gelişimleri ve gelecek yaşamları açısından yararlı buldukları görülmektedir.

4.5.2. Okul PDR Hizmetleri ile Kazandırılması İstenen Bilgi ve Becerilere İlişkin Bulgular

Çizelge 20

Okul PDR Hizmetleri ile Kazandırılması İstenen Bilgi ve Becerilere İlişkin Görüşler

“Sizce liselerde PDR hizmetlerinin öğrencilere hangi bilgi ve becerileri kazandırması yararlı olur?”	Evet		Kısmen		Hayır		Bilmiyorum	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Okulda ve yaşamın diğer alanlarında öğrenmeye olumlu katkı sağlayacak bilgi ve beceriler	372	71,1	113	21,6	31	5,9	7	1,3
Ortaöğretim sonrası üniversite gibi önemli tercihler yapmaya yardımcı olacak akademik hazırlıkları tamamlamaya yardımcı bilgi ve beceriler	385	73,6	92	17,6	35	6,7	11	2,1
Akademik başarı ile çalışma hayatı, ev yaşamı ve toplum ilişkisini anlamaya yardımcı bilgi ve beceriler	326	62,3	136	26	51	9,8	10	1,9
İş dünyasını araştırma, kendini tanıma ve kariyer seçimi yapmaya yardımcı bilgi ve beceriler	336	64,2	120	22,9	58	11,1	9	1,7
Gelecekteki kariyer(meslek) başarısı ve doyumu için stratejiler geliştirmeye yardımcı bilgi ve beceriler	344	65,8	115	22	54	10,3	10	1,9
Kişisel özellikler, eğitim-öğretim ve çalışma dünyası arasındaki ilişkiyi öğrenmeye yardımcı bilgi ve beceriler	335	64,1	125	23,9	47	9	16	3,1
Kendini ve başkalarını tanıma ve başkalarına saygı duymaya yardımcı bilgi, tutum ve kişilerarası beceriler	355	67,9	108	20,7	49	9,4	11	2,1
Hedeflere ulaşmak için kararlar vermeye, hedefler belirlemeye ve gerekli adımları atmaya yardımcı bilgi ve beceriler	363	69,4	114	21,8	35	6,7	11	2,1
Güvenlik ihtiyacını karşılamaya ve hayatta kalmaya yardımcı bilgi ve beceriler	263	50,3	139	26,6	101	19,3	20	3,8

Araştırmaya katılan öğrencilerin, liselerde PDR hizmetlerinin hangi bilgi ve becerileri kazandırması gerektiğine ilişkin dağılımlarını belirlemek için “Sizce liselerde PDR hizmetlerinin öğrencilere hangi bilgi ve becerileri kazandırması yararlı olur?” sorusuna Çizelge 20’de görüldüğü üzere, “Evet” cevabının en fazla olduğu seçenekler “Ortaöğretim sonrası üniversite gibi önemli tercihler yapmaya yardımcı olacak akademik hazırlıkları tamamlamaya yardımcı bilgi ve beceriler (% 73,6)” ve “Okulda ve yaşamın diğer alanlarında öğrenmeye olumlu katkı sağlayacak bilgi ve beceriler (% 71,1)”, “Kısmen” cevabının en fazla olduğu seçenekler “Güvenlik ihtiyacını karşılamaya ve hayatta kalmaya yardımcı bilgi ve beceriler (% 26,6)” ve “Akademik başarı ile çalışma hayatı, ev yaşamı ve toplum ilişkisini anlamaya yardımcı bilgi ve

beceriler (% 26)” ve “Hayır” cevabının en fazla olduğu seçenekler ise “Güvenlik ihtiyacını karşılamaya ve hayatta kalmaya yardımcı bilgi ve beceriler (% 19,3)” ve “İş dünyasını araştırma, kendini tanıma ve kariyer seçimi yapmaya yardımcı bilgi ve beceriler (% 11,1)” seçenekleridir. Öğrencilerin birçoğu liselerde PDR hizmetlerinin öğrencilere en fazla ortaöğretim sonrası üniversite gibi önemli tercihler yapmaya yardımcı olacak akademik hazırlıkları tamamlamaya yardımcı bilgi ve beceriler, en az ise güvenlik ihtiyacını karşılamaya ve hayatta kalmaya yardımcı bilgi ve beceriler kazandırmasını istedikleri anlaşılmaktadır.

4.5.3. Okul PDR Hizmetlerinin Yürütülmesi İle İlgili Önerilere İlişkin Bulgular

Çizelge 21

Okul PDR Hizmetleriyle İlgili Önerilere İlişkin Görüşler

“Sizce öğrencilerin gelişimlerinin desteklenmesi ve gelecek yaşama daha iyi hazırlanmaları için ortaöğretim(lise) kurumlarındaki PDR servislerinin yapmasını önerdiğiniz faaliyetleri işaretleyiniz.”	n	%
İhtiyacı olan öğrenciler ile bire bir görüşme yapma	460	88
Test ve benzeri araçlar ile sorunlu öğrencileri tespit etme	272	52
Disiplin sorunu olan öğrenciler ile ilgilenme	277	53
Yalnızca problemli öğrenciler ile ilgilenme	63	12
Broşür ve benzeri dokümanlar ile öğrencileri bilgilendirme	355	67,9
Her sınıf düzeyindeki öğrencilere rehberlik saatlerinde uygulanmak üzere etkinlikler tasarlama ve uygulama	359	68,6
Çeşitli konularda (kendini tanıma, etkili iletişim, meslek seçimi, verimli çalışma, karar verme-problem çözme vb.) öğrencilerin bilgi ve becerilerini artırıcı küçük grup çalışmaları (10-15 kişilik) hazırlama ve uygulama	371	70,9
Çeşitli konularda (kendini tanıma, etkili iletişim, meslek seçimi, verimli çalışma, karar verme-problem çözme vb.) alanında uzman kişilerin davetiyle seminer, konferans vb. düzenleme	363	69,4
Sınıf rehber öğretmenlerine ve okul idarecilerine öğrenciler ile iletişimlerini geliştirecek konularda eğitimler verme	266	50,9
Velilere yönelik bilgilendirici çalışmalar yapma	365	69,8
Okuldaki çeşitli kurullara katılarak (zümre, öğretmen kurulları vb) öğrenci gelişimine uygun kararlar alınmasını sağlama	274	52,4
Okulun güvenliği ile ilgili çalışmalara katılma	135	25,8
Okulun eğitim-öğretim faaliyetlerinin kalitesini artırıcı çalışmalara öncülük etme	346	66,2
Diğer	29	5,5

Araştırmaya katılan öğrencilerin, liselerde PDR servislerinin yürütmesi gerektiğini düşündüğü faaliyetlere ilişkin görüşlerini belirlemek için “Sizce öğrencilerin

gelişimlerinin desteklenmesi ve gelecek yaşama daha iyi hazırlanmaları için ortaöğretim(lise) kurumlarındaki PDR servislerinin yapmasını önerdiğiniz faaliyetleri işaretleyiniz.” sorusuna Çizelge 21’de görüldüğü üzere en çok önerilen faaliyetler olarak öğrencilerin % 88’i “İhtiyacı olan öğrenciler ile bire bir görüşme yapma”, % 70,9’u “Çeşitli konularda öğrencilerin bilgi ve becerilerini artırıcı küçük grup çalışmaları hazırlama ve uygulama”, % 69,8’i “Velilere yönelik bilgilendirici çalışmalar yapma” ve % 69,4’ü “Çeşitli konularda alanında uzman kişilerin davetiyle seminer, konferans vb. düzenleme” cevabını vermişlerdir. En az önerilen faaliyetler olarak öğrencilerin % 12’si “Yalnızca problemlili öğrenciler ile ilgilenme”, %25,8’i “Okulun güvenliği ile ilgili çalışmalara katılma” cevabını vermişlerdir. Ayrıca öğrencilerin “Diğer” seçeneğinde belirttikleri ifadeler analiz edildiğinde; “Öğrencilerin kendisine gelmesini beklememeli, herkese ulaşmaya, tanışmaya çalışmalı.”, “Alan ve meslek seçimi gibi süreçlerde öğrencilerin doğru tercihler yapabilmesine yardımcı olacak çalışmalar yürütmeli” ve “Odalarında boş boş oturmamalı, öğrencilere ulaşmaya çalışmalı” ifadelerine ulaşılmıştır. Öğrencilerin birçoğu liselerde PDR servislerinin en fazla ihtiyacı olan öğrenciler ile bire bir görüşme yapması, en az ise yalnızca problemlili öğrenciler ile ilgilenilmesi konusunda öneride bulundukları görülmektedir.

Araştırmanın beşinci alt problemi olan “Okul PDR hizmetleri ile ilgili beklenti ve önerilere ilişkin dağılım nasıldır?” sorusuna ilişkin elde edilen veriler genel olarak incelendiğinde; öğrencilerin birçoğu liselerde PDR hizmetleri en fazla ortaöğretim sonrası üniversite gibi önemli tercihler yapmaya yardımcı olacak akademik hazırlıkları tamamlamaya yardımcı bilgi ve beceriler, en az ise güvenlik ihtiyacını karşılamaya ve hayatta kalmaya yardımcı bilgi ve beceriler kazandırmasını istemekte, PDR servislerinin en fazla ihtiyacı olan öğrenciler ile bire bir görüşme yapması ve çeşitli konularda öğrencilerin bilgi ve becerilerini artırıcı küçük grup çalışmaları hazırlama ve uygulama; en az ise yalnızca problemlili öğrenciler ile ilgilenilmesi önerisinde bulunmakta ve lise öğrenimleri boyunca sunulan PDR hizmetlerini gelişimleri ve gelecek yaşamları açısından yararlı bulmaktadırlar.

BÖLÜM V

TARTIŞMA ve YORUM

Bu bölümde araştırmanın alt amaçlarında izlenen sıra takip edilerek araştırmanın bulgularına yönelik tartışma ve yorumlara yer verilmiştir.

5.1. Okul PDR Servisiyle İlgili Algılara İlişkin Bulguların Tartışılması

Araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunluğu okullarındaki PDR servisinin yerini bilmekte (% 92,2), PDR servisinde görevli psikolojik danışmanı tanımakta (% 67,3), PDR servisinin çalışmalarından haberdar (% 41,9) ve PDR servisini öğrencilerin kişisel sorunlarını çözebilmelerine yardımcı olan bir birim (% 57,2) olarak görmektedir.

Alan yazın incelendiğinde okul PDR servisiyle ilgili algılara ilişkin bu bulguları destekler nitelikte başka çalışmalara rastlanmaktadır. Aydın (1987) tarafından gerçekleştirilen araştırmada araştırmaya katılanların yarısından fazlasının okullarda bir PDR servisinin bulunduğundan haberleri olduğu sonucuna ulaşmıştır. Nazlı'nın (2014) Polis Akademisinde yürütmüş olduğu araştırmada da benzer bulgulara rastlanmış olup; Polis Akademisi bünyesinde öğrencilere hizmet sunan PDR Bürosunda görevli personeli, araştırmaya katılan öğrencilerin yarısından fazlasının tanıdıkları sonucuna ulaşmıştır. Bu bulguyu kısmen destekler nitelikte başka bir araştırma ise Yüksel (2008) tarafından yapılmıştır. Yüksel'in (2008) çalışmasında ortaöğretimdeki öğrenci görüşlerine göre PDR hizmetlerinin değerlendirilmesi yapılmış ve okul psikolojik danışmanını tanıyan öğrencilerin PDR hizmetlerinin yeterli düzeyde verildiğini belirttiği sonucuna ulaşmıştır. Turan'ın (2009) araştırmasının bulgularına göre ise PDR servisinin ne tür çalışmalar yaptığını bilmenin öğrencilerin rehberlik hizmetine ilişkin tutumları üzerinde olumlu etkilerinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgular PDR servisinin öğrencilere tanıtıldığı ve PDR servislerinin okullarda öğrenciler için görünür halde olduğu şeklinde yorumlanabilir. Öğrencilerin okul PDR servisinin çalışmalarından haberdar olması öğrencilerin tutumlarını olumlu yönde

etkileyebileceğinden, okullarda PDR servislerinin ne gibi çalışmalar yürüttüğü, nasıl yardımda bulunduğu ve öğrencilerin bu hizmetlerden nasıl yararlanacaklarının anlatılmasının faydalı olduğu söylenebilir.

Okul PDR servisiyle ilgili algılara ilişkin bir başka alt problem olarak öğrencilerin PDR servisi denilince akıllarına ne geldiğine dair düşünceleri ile ilgili bulgunun alan yazında yer alan başka araştırma bulgularıyla örtüştüğü anlaşılmaktadır. Baltacı ve Karataş'ın (2013) yaptığı çalışmada öğrenciler PDR servisini; ders kaytarma, sorun çözme yeri, yararı olamayan ve sadece sorunlu öğrencilere yönelik hizmet sunduğu şeklinde ifade etmişlerdir. Sılacı'nın (2010) çalışmasında ise öğrenciler rehberliği yönlendirmek, yardım etmek, psikolojik destek ve danışmanlık olarak tanımlamışlardır. Soykatırcı'nın (2004) çalışmasında ise öğrenciler PDR hizmetlerini; kendilerinin her türlü sorununa çözüm getiren, her konuda yardım eden ve üniversite, meslek ve alan seçiminde kendilerine bilgi veren bir hizmet olarak görmektedirler. Okul PDR servisine yönelik algılara dair ortaya konulan bu görüşler öğrencilere sunulan PDR hizmetlerinin daha çok kriz odaklı ve tedavi edici olarak yürütüldüğü ve okullarda halen geleneksel rehberlik anlayışının temel alındığı hizmetlere ağırlık verildiğine işaret ettiği şeklinde değerlendirilebilir.

5.2. Okul PDR Servisinin Sunduğu Hizmetlerin Değerlendirilmesine İlişkin Bulguların Tartışılması

Araştırmaya katılan öğrencilerin birçoğu göre lise öğrenimleri boyunca PDR servisine ihtiyaç duydukları zaman rahatlıkla gidebildiğini (% 60,2), en fazla üniversite tercihi ile ilgili yardım almak için gittiğini (% 48,9), en az ise aile ile ilgili sorunlar için gittiğini (% 5,9) belirtmişlerdir. Ayrıca liselerde görev yapan psikolojik danışman tarafından yürütülen çalışmaların çeşitli yollar ile öğrencilere tanıtıldığı (% 40,9), ortaöğretim süreci boyunca öğrencilere hangi rehberlik hizmetlerinin yürütüldüğüne ilişkin soruya en fazla “Evet” cevabı verilen seçeneğin “Öğrencilerin karşılaştıkları sorunları çözmelerine yardım etmeye yönelik bireysel görüşme hizmetleri (% 48,4)” en fazla “Hayır” cevabı verilen seçeneğin ise “Ailelere yönelik bireysel ve topluca bilgilendirici çalışmalar (% 40,5)” olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Alan yazın incelendiğinde çalışmada ulaşılan bu bulguların başka araştırmalardan elde edilen bulgularla paralel olduğu görülmektedir. Sılacı'nın (2010) çalışmasında, daha önce PDR hizmetlerinden yararlandınız mı?” sorusuna katılımcıların çoğu yararlandığını

söylemiştir. Çetin'in (2016) yaptığı araştırmaya katılmış olan öğrencilerin % 58'i öğrenim hayatları boyunca en az bir kez PDR servisinden yararlanmışlardır. Beyaz (2003) ise araştırmasında lise öğrencilerinin % 54.3'ünün PDR servisine bir veya birkaç kez gittikleri sonucuna ulaşmıştır. Polat'ın (2007) ilköğretim okulları sekizinci sınıf öğrencilerinin okul PDR hizmetlerinden yararlanma düzeylerini belirlemek amacıyla yaptığı araştırmada öğrencilerin ihtiyaç duyduklarında çekinmeden ister kendi istekleriyle isterse başkalarının yönlendirmesiyle olsun rahatlıkla PDR servisinden yardım aldıkları görülmüştür. Öğrencilerin ihtiyaç duyduklarında okul PDR servisinden yararlanabilmeleri ve psikolojik danışmanlar tarafından yürütülen hizmetlerin tanıtılmış olması sayesinde PDR servisinin çalışmalarından haberdar olmanın öğrencilerin okul PDR servisine ilişkin algılarının olumlu yönde etkilendiğini, tutumlarının olumlu yönde olduğunu ve PDR hizmetlerini önem verdiklerini söyleyebiliriz. Bu yüzden okullarda PDR servisinin öğrencilere nasıl yardımda bulunacağı ve öğrencilerin bu hizmetlerden nasıl yararlanacaklarının anlatılmasının önemli olduğu söylenebilir.

Okul PDR servisinin sunduğu hizmetlerin değerlendirilmesine ilişkin bir başka alt problem olarak öğrencilerin en çok hangi konularda PDR servisinden yararlandıklarına dair bulgular alan yazındaki başka bulgularla benzerlik taşımaktadır. Güvendi (2010) çalışmasında, öğrencilerin çoğunluğunun üst öğrenim kurumları hakkında bilgi almak için PDR servislerine başvurduklarını belirlemiştir. Beyaz (2003) ise araştırmasında lise öğrencilerinin PDR servisine gitme nedenlerinin gelecek endişesi ve üniversiteye girme kaygıları olduğu sonucuna ulaşmıştır. Yapılan araştırmanın ve başka araştırmanın bulgularının bu şekilde sonuçlar ortaya koyması aslında beklenen bir durumdur. Çünkü lise öğrencileri için üniversiteye geçiş yapabilmek kadar seçecekleri üniversite ve lisans programı da önemlidir. Bu yüzden bu dönemlerde başarının önemli bir parçası da titizlikle yapılmış bir tercih olduğu için lise öğrencilerinin en çok üniversite tercihi ile ilgili konularda PDR servisinden yardım almaya ihtiyaç duydukları söylenebilir.

5.3. Rehberlik Saatlerinin Değerlendirilmesine İlişkin Bulguların Tartışılması

Araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunluğuna göre sınıf rehber öğretmenleri rehberlik saatlerini, kendilerine faydalı olacak şekilde yeterince dolduramamakta (% 44,2), rehberlik saatlerinde çoğunlukla öğrencilerin serbest çalışması için izin (% 40,9) verilmektedir. Rehberlik saatlerinde hangi yeterlik alanında etkinlikler yapıldığına

ilişkin soruya en fazla “Evet” cevabı verilen seçeneğin “Eğitsel ve mesleki kararlar için gerekli olgunluğa ulaşma (% 38,2),” en fazla “Hayır” cevabı verilen seçeneğin ise “Okula ve çevreye etkin olarak uyum sağlama (% 30)” olduğu ve araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunluğuna göre liselerde haftalık ders programında rehberlik etkinlikleri için iki ders saati (% 41,3) ayrılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Rehberlik saatlerinin yararlı olup olmadığı ile ilgili alan yazın incelendiğinde bu araştırma bulgusuyla çelişen araştırma bulgularına rastlanmaktadır. Torunoğlu, (2015) rehberlik programında yer alan yeterlik alanlarına ilişkin sınıf rehber öğretmenlerinin görüşlerini incelemiş ve yeterlik alanlarının öğrencilerin başarılarını artırdığı sonucuna ulaşmıştır. Avcı ve Nazlı (2006) yaptıkları çalışmada sınıf rehberliğinin öğrencilerin akademik başarılarını artırdığını ve sınıf rehberliğine katılan öğrencilerin sınav kaygılarının, katılmayan öğrencilerden düşük olduğu belirlenmiştir. Berber (2010) ortaöğretim kurumlarında görev yapan sınıf ve okul psikolojik danışmanlarının görüşleri doğrultusunda 10. sınıf rehberlik programının öğrencilerde olumlu tutum ve davranış geliştirme niteliklerine sahip olduğunu tespit etmiştir. Nazlı’nın (2003) yaptığı çalışmadan elde edilen bulgulara göre, öğretmenlerin kapsamlı gelişimsel rehberlik ve psikolojik danışma programını yararlı ve etkili olarak değerlendirdikleri belirlenmiştir. Nazlı (2014) tarafından yapılan bir başka çalışmada da benzer bulgulara ulaşılmıştır. Nazlı (2014) Polis Akademisi’nde yaptığı çalışmada öğrencilerin yarısından fazlasının sınıf rehberliği uygulamalarını şimdi ve gelecek yaşamları için gerekli bir çalışma olarak gördüklerini belirtmişlerdir. Çivicioğlu’nun (2016) yaptığı araştırmanın sonucuna göre ise öğrenciler ortaöğretim rehberlik programını kısmen etkili bulmaktadırlar. Ancak, Soykatırcı’nın (2004) çalışması araştırmada elde edilen bulguyu desteklemekte ancak diğer araştırmalarla çeliştiği görülmektedir. Soykatırcı’nın (2004) çalışmasında öğrenciler sorunlarının çözümünde rehberlik saatlerinin yeterince yararlı olup olmadığına ilişkin soruya %44,7’si rehberlik saatlerinin sorunlarının çözümünde yararı olduğunu, %55,3’ü ise rehberlik saatlerinin sorunlarının çözümünde hiçbir yararı olmadığını belirtmiştir. Sınıf rehber öğretmenlerinin rehberlik saatlerinde uygulanması istenilen etkinlikleri nasıl uygulayacaklarını bilmemeleri veya uzmanı olmadığı konularda öğrencilere yardımcı olmaya çalışmaları rehberlik saatlerini amacına uygun dolduramamalarına neden olduğu ve bu durumun da rehberlik saatlerinin öğrenciler için faydalı olmasını engellediği düşünülebilir. Ayrıca sınıfların kalabalık olması veya rehberlik saati süresince öğrencilerin kendileriyle ilgili sorunlarıyla yeterince ilgilenilebilecek ortam ve zamanın olmaması da bu duruma yol açıyor olabilir.

Rehberlik saatlerinin değerlendirilmesine ilişkin bir başka alt problem olarak liselerde haftalık ders programında rehberlik etkinlikleri için kaç ders saati ayrılması gerektiğine dair elde edilen bulguyu destekleyen birçok araştırmada (Bardakçı, 2011; Berber 2010; Demirel, 2010; Hatunoğlu ve Hatunoğlu, 2006 ve Yazgünoğlu, 2012) sınıf rehberliğine ayrılan sürenin yetersiz bulunduğu ve bazı hedefleri bir ders saatinde kazandırmanın mümkün olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu konuda alan yazın incelendiğinde (Berber, 2010 ve Demirel, 2010) rehberlik saatlerinin yeterli bulunmamasının sebeplerinden birisinin sınıfların kalabalık olmasından kaynaklı olarak kalabalık bir sınıf ortamında verilen sürede etkinliklerin amacına uygun olarak tamamlanamamasından kaynaklanabileceği görülmüştür.

Rehberlik saatlerinin değerlendirilmesine ilişkin rehberlik saatlerinin nasıl doldurulduğu ile ilgili olarak elde edilen bulgu ile tutarlılık gösteren başka araştırmalara (Kızıl, 2007; Hatunoğlu ve Hatunoğlu, 2006 ve Soykatırcı, 2004) da rastlanmıştır. Soykatırcı'nın (2004) yaptığı çalışmada okullarda rehberlik saatlerinin yoğunlukla rehberlik etkinlikleri ve serbest çalışma ile doldurulduğu tespit edilmiştir. Hatunoğlu ve Hatunoğlu (2006) ilköğretim ve lise düzeyinde gerçekleştirdiği araştırma sonuçlarına göre rehberlik saatinin sınıf rehber öğretmenleri tarafından sağlıklı ve amacına uygun değerlendirilmediği ve bu saatteki rehberlik programının dışına çıkılıp farklı uğraşlarla ilgilenildiği belirlenmiştir. Kızıl (2007) çalışmasında orta öğretim kurumlarında hem rehber öğretmenlerin hem de sınıf rehber öğretmenlerinin büyük bir yoğunluğunun görüşlerine göre rehberlik etkinliklerinin okullarda tam anlamıyla uygulanamadığı sonucuna ulaşılmıştır. Sınıf rehber öğretmenlerinin çoğu bu saatlerde ne yapacaklarını tam olarak bilemedikleri ve bu yüzden öğrencileri kendi hallerine bırakmayı tercih etmiş olabileceği için rehberlik saatlerinin bu şekilde doldurulduğu akla gelebilir. Ayrıca, ortaöğretim sürecinde olan öğrenciler üniversite sınavına hazırlandıklarından dolayı test çözme, ders çalışma gibi etkinlikleri gerçekleştirmeleri amacıyla öğrencilere rehberlik saatlerinde serbest çalışmaları için izin verildiği sonucuna ulaşılabilir.

5.4. Akademik, Mesleki ve Kişisel-Sosyal Gelişim Alanlarına Yönelik Çalışmaların Değerlendirilmesine İlişkin Bulguların Tartışılması

Araştırmaya katılan öğrencilerin birçoğuna göre, öğrencilerin akademik gelişimlerini desteklemek amacıyla en fazla sınav kaygısının azaltılmasına yönelik çalışmalar (% 49,7) ve etkili ve verimli ders çalışma alışkanlıkları kazandırmaya

yönelik çalışmalar (% 45,3); öğrencilerin kişisel gelişimlerini desteklemek amacıyla en fazla yaşanan kaygı ve korkuların aşılmasına yardımcı olmaya yönelik çalışmalar (% 34,2) ve arkadaşları ile olumlu ilişkiler geliştirmelerine yardımcı çalışmalar (% 31,9); öğrencilerin kariyer gelişimlerini desteklemek amacıyla ise en fazla yükseköğretim programlarına giriş koşulları hakkında bilgilendirmeye yönelik çalışmalar (% 52) ve alan seçiminin önemi ve yükseköğretim programlarıyla ilişkisi konusunda bilgilendirmeye yönelik çalışmalar (% 48,4) yürütülmektedir. Okul PDR hizmetlerinin öğrencilere lise öğrenimleri boyunca neler kazandırdığına baktığımızda ise en fazla eğitsel ve mesleki kararları için gerekli olgunluğa ulaşmalarına yardımcı bilgi ve beceriler (% 39,6) kazandırmıştır. Alan yazın incelendiğinde araştırmadan elde edilen bu bulgularla tutarlı başka araştırmalara (Özkaya, 2012; Polat, 2007; Şahin, 2006 ve Yağcı, 2007) rastlanmaktadır.

Polat'ın (2007) yaptığı çalışmada öğrencilerin, eğitsel rehberlikle ilgili olarak aldıkları yardımların daha çok ders çalışma becerilerinin geliştirilmesi konusunda bilgilendirilmesi şeklinde olduğu bulunmuştur. Yağcı'nın (2007) araştırma sonucuna göre psikolojik danışmanlar tarafından eğitsel rehberlik faaliyetleri kapsamında öğrencileri etkili öğrenme ve çalışma becerileri geliştirilmesine yardımcı olma ve motivasyonunun desteklenmesi ve artırılmasına yönelik çalışmaların yapıldığı görülmüştür. Öğrencilerin üniversiteye hazırlık döneminde bulunmaları sebebiyle öğrencilerin sınav kaygısının azaltılması, verimli ders çalışma ve zamanı etkili kullanma konularında PDR hizmetlerinden yararlanmış olmaları aslında beklenen bir sonuçtur diyebiliriz.

Öğrencilerin kişisel gelişimlerini desteklemek amacıyla yürütülen PDR çalışmalarının neler olduğu ile ilgili araştırma bulguları yine Polat'ın (2007) araştırmasının bulguları ile örtüşmektedir. Polat'ın (2007) yaptığı araştırmada öğrencilerin arkadaşlarıyla olumlu ilişkiler geliştirmede PDR servisinin katkısının olduğu, kız erkek arkadaşlığı konusunda sorunlar olduğunda PDR servisine başvurma konusunda kararsız kaldıkları görülmüştür. Ortaöğretimdeki dönemde ergen bir birey olarak her öğrencinin önemsenmek ve kabul edilme gereksinimini daha yoğun hissetmesi sebebiyle arkadaş ilişkileri önemli görülmektedir. Bu yüzden ortaöğretim kurumlarında okul PDR servislerinin bu konulara ağırlık vermeleri bu dönemdeki öğrenci özelliklerinin ihtiyaçlarının dikkate alınarak PDR hizmetlerinin yürütüldüğünün göstergesi olabilir.

Özkaya (2012) ve Şahin (2006) tarafından yapılan araştırmaların, öğrencilerin kariyer gelişimlerini desteklemek amacıyla yürütülen PDR çalışmalarının neler olduğu konusundaki bulgular ile paralel sonuçları taşıdığını göstermektedir. Bu araştırma bulgularına daha detaylı baktığımızda Özkaya'nın (2012) araştırmasında ortaöğretim kurumlarında görev yapan yönetici ve öğrencilerin mesleki rehberlik hizmetlerine ilişkin görüşlerine göre; psikolojik danışmanların, öğrencilerin gelecekte yapabileceklerini tanıtmak amacıyla üst eğitim kurumlarına yönelik geziler düzenleme ve meslek tanıtımı ve mesleki bilgilendirme konularında yapılan çalışmaları yeterli buldukları sonucuna ulaşılmıştır. Şahin'in (2006) araştırmasında ise, öğrencilerin büyük çoğunluğunun PDR servisinden üniversite sınavına daha bilinçli hazırlanma konusunda yardım almak amacıyla yararlandığı anlaşılmıştır. Okullardaki PDR servislerinin özellikle üniversite sınavı ve mezuniyet sonrası iş ve çalışma olanakları hakkında bilgi verdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Ortaöğretim sonrası gençlerin yükseköğretime ya da hayata ve iş alanlarına yönlendirilmesi için bu dönemde bireysel özellikleri, koşulları, kapasite ve sınırlılıkları ve en önemlisi de gelecek yaşamları ile ilgili konularda farkındalık geliştirmelerinin ve bilgi sahibi olduktan sonra bilinçli tercihler yapmalarının önemli olduğunu söyleyebiliriz.

5.5. Okul PDR Hizmetleri İle İlgili Beklenti ve Önerilere İlişkin Bulguların Tartışılması

PDR hizmetlerinin liselerde hangi bilgi ve beceri kazandırmasının yararlı olacağına ilişkin soruya en fazla “Evet” cevabının verildiği seçeneğin “Ortaöğretim sonrası üniversite gibi önemli tercihler yapmaya yardımcı olacak akademik hazırlıkları tamamlamaya yardımcı bilgi ve beceriler (% 73,6)” en fazla “Hayır” cevabının verildiği seçeneğin ise “Güvenlik ihtiyacını karşılamaya ve hayatta kalmaya yardımcı bilgi ve beceriler (% 19,3)” olduğu sonuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin birçoğu PDR servislerinin en fazla, ihtiyacı olan öğrenciler ile bire bir görüşme yapması (% 88) ve çeşitli konularda öğrencilerin bilgi ve becerilerini artırıcı küçük grup çalışmaları hazırlanması ve uygulanması (% 70,9); en az ise yalnızca problemlili öğrenciler ile ilgilenilmesi (% 12) hususunda önerilerde bulunmuştur. Ayrıca öğrencilerin çoğunluğu liselerinde öğrenimleri boyunca sunulan PDR hizmetlerini gelişimleri ve gelecek yaşamları açısından yararlı (% 48,2) bulmaktadırlar.

Liselerde PDR hizmetlerinin hangi bilgi ve becerileri kazandırması gerektiğine ilişkin alt probleme ait bulguların, Çetin (2016), Özkaya (2012) ve Soykatırcı (2004) tarafından yapılan araştırma bulguları ile tutarlı olduğu görülmektedir. Çetin (2016) çalışmasında, rehberlik etkinliklerinin öğrencilerin okul sonrası yaşamlarına yön verecek şekilde olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Özkaya'nın (2012) ortaöğretim kurumlarında görev yapan yöneticilerin katıldığı araştırmasının bulgularına göre en fazla öğrencilerin kişisel sorunlarıyla ilgili yardımların sağlandığı görülmektedir. Öğrencilerin kişisel sorunlarına yönelik yapılacak yardımları okul ve ders başarılarıyla ilgili çalışmalar takip etmektedir. Soykatırcı'nın (2004) yaptığı çalışma ile öğrenciler, en fazla geleceğe yönelik beklentiler alanında problem yaşamaktadır. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun gelecek konusunda endişeli oldukları ve üniversite ve meslek seçimi konusunda yeterince bilgilendirilmediklerini ve bu konuda kendilerine rehberlik yapılması gerektiğini düşündükleri ve üniversite, meslek ve alan seçimi hakkında daha fazla bilgilendirilmek istedikleri tespit edilmiştir. Çocukluktan yetişkinliğe geçişin fiziksel ve cinsel değişimleri, değer ve tutumlardaki değişimler, meslek seçimi, bir yaşam felsefesi oluşturma gibi amaçlar, bu dönemde ergene belirsizliklerle ve kararsızlıklarla dolu bir süreç yaşatır (Yeşilyaprak 2010). Bu yüzden bu dönemde öğrencilerin bir üst öğrenim kurumuna yönelik tercih yapması gibi önemli süreçler, karşılaşacakları farklı yaşantılara alışma, mesleki planlar yapma, evlilik ve aile hayatına hazırlanma durumların bu dönemdeki öğrencilerde korku ve kaygı oluşturmaları kaçınılmazdır. Buna bağlı olarak da bu dönemde öğrencilerin PDR hizmetlerinden beklentilerin araştırma bulgusundan elde edilen bulgularla tutarlı olması beklenen bir sonuçtur diyebiliriz.

İlgili alan yazın incelendiğinde, liselerde PDR servislerinin hangi faaliyetleri yürütmesi gerektiğine ilişkin alt probleme ait bulguları destekler nitelikte başka araştırma bulgularının olduğu görülmektedir. Başaran (2008) yönetici ve sınıf öğretmenleri ile gerçekleştirdiği araştırmasında, PDR hizmetlerinde bireysel görüşmeler yapılması konusunda önerilerde bulunulduğu görülmüştür. Çetin (2016) tarafından yapılan araştırmaya katılan öğrencilerin okul PDR servisinden beklentileri incelendiğinde, öğrencilerin en çok psikolojik danışmanın herkesi görüşmeye almasını, görüşmeye gelenlerin daha sık görüşmeye alınmasını ve daha çok seminer vermesini istedikleri görülmüştür. Yapılan araştırmada ve incelenen diğer araştırmalarda öğrencilerin çoğunluğunun bu önerilerde bulunması gelişimsel rehberlikte önemli bir hizmet olan "bireysel planlama" talebinde bulundukları ve bu da öğrencilerin gelişimsel

rehberlik yaklaşımına dayalı çalışmalar yapılmasını talep ettikleri şeklinde yorumlanabilir. Nazlı'ya (2016) göre gelişimsel rehberlikte bireysel planlama hizmeti öğrencilerin kişisel-sosyal, eğitsel ve kariyer gelişim planlarına yardımcı olmak için yapılır. Bu aktivite öğrenci veya ailelerine yönelik bireysel veya küçük gruplar halinde hizmet verir.

Öğrencilerin liselerinde öğrenimleri boyunca sunulan PDR hizmetlerini gelişimleri ve gelecek yaşamları açısından yararlı bulup bulmadığına ilişkin bulguları Yüksel (2008) ve Beyaz (2003) tarafından yapılmış araştırma bulguları desteklemektedir. Yüksel (2008) araştırmasında ortaöğretimdeki öğrenci görüşlerine göre PDR hizmetleri değerlendirmeye çalışmıştır. Öğretmenlerinin PDR hizmetlerini tanıttığını belirten, okul psikolojik danışmanını tanıyan ve okul psikolojik danışmanının okullarda mutlaka bulunması gerektiğini düşünen öğrenciler, PDR hizmetlerinin yeterli düzeyde verildiğini belirtmişlerdir. Beyaz'ın (2003) araştırmasında lise öğrencilerinin çoğu problemlerinin çözümünde PDR servisinin rolüne ilişkin olarak farklı düzeylerde PDR servislerini yararlı bulduğunu bildirmiştir. Bu bulgular yürütülen çalışmaların öğrenci ihtiyaçlarına yönelik olarak yapıldığı, okul PDR hizmetleri ile ilgili öğrencilerin gerekli bilince sahip oldukları, PDR hizmetinden etkili bir şekilde faydalandıkları, PDR servisinin önemli bir birim olarak görüldüğü şeklinde açıklanabilir.

Genel olarak elde edilen bulgular incelendiğinde, öğrenciler okullarındaki PDR servisinin yerini bilmekte, psikolojik danışmanı tanımakta, PDR servisine ihtiyaç duydukları zaman rahatlıkla gidebilmekte, en fazla üniversite tercihi ile ilgili yardım almak için gitmekte, psikolojik danışmanlar yürüttükleri çalışmaları öğrencilere tanıtmakta, en çok karşılaşılan sorunları çözebilmelerine yönelik bireysel görüşme hizmetleri talep yürütülmekte, en az ise ailelere yönelik bireysel ve topluca bilgilendirici çalışmaların yürütülmekte, rehberlik saatleri faydalı görülmekte ancak rehberlik saatleri amacına uygun olarak yürütülmemekte, PDR hizmetleri gelişim ve gelecek yaşam açısından yararlı bulunmakta, PDR servislerinden bire bir görüşme yapılmasını ve bilgi ve beceri kazandırmaya yönelik küçük grup çalışmaları yapılmasını talep etmektedir.

Dünyada ve ülkemizde PDR hizmetlerinin gelişim tarihini dikkate alarak bu bulguları yorumladığımızda öncelikle dünyada ve ülkemizdeki durumu değerlendirecek olursak; Rusların 1957 yılında uzay aracını fırlatmış olması, ABD'nin eğitim sisteminde ve okul PDR hizmetlerinin tarihinde önemli değişikliklere yol açmış; ABD'nin eğitim sistemini yeniden yapılandırmasına, eğitim sistemini öğretmen merkezli yaklaşımdan öğrenci merkezli yaklaşıma, PDR hizmetlerini geleneksel yaklaşımdan gelişimsel

yaklaşımına dönüştürmüştür (Gysbers, 2001; Nazlı, 2016). Ülkemizde ise Nazlı'ya (2016) göre 1990'lı yıllar eğitim sistemimizin eleştirildiği, yeniden yapılanmanın gerekli olduğunun vurgulandığı yıllar olmuştur. Eğitim sistemine getirilen eleştiriler kalkınma planlarına da yansımış ve 6. Beş Yıllık Kalkınma Planında (1990-1994) PDR hizmetlerinin etkinleştirilerek yaygınlaştırılması için gereken düzenlemelerin yapılması gerektiği belirtilmiştir (DPT, 1990) Ayrıca 15. Milli Eğitim Şurası'nda da ilkokullarda PDR hizmetlerinin önemi, dördüncü sınıftan itibaren öğrencileri tanımak için PDR hizmetlerinden yararlanılması gerektiği vurgulanmış ve okullardaki PDR çalışmalarının sağlıklı olmadığı, önem verilmesi gerektiği de belirtilmiştir (MEB, 1996). Araştırmamızın ve alan yazında bu konuda yapılmış başka araştırmanın bulgularında (Avcı ve Nazlı, 2006; Bardakçı, 2011; Berber, 2010; Çetin, 2016; Çivicioğlu, 2016; Doğan, 2003; Göller, 2004; Hatunoğlu ve Hatunoğlu, 2006, Baltacı ve Karataş, 2013;, Kızıl, 2007; Nazlı, 2003; Nazlı, 2014; Özdemir, 2008; Özkaya, 2012; Peker, 2008 ve Torunoğlu, 2015) ortaya çıkan sonuçlar 1990'lı yıllara göre PDR hizmetleri açısından daha iyi durumda olduğumuzu ancak ABD gibi gelişmiş ülkelerin verilerine (Beesley, 2004; Fox ve Butler, 2007; Gallant ve Zhao, 2011; Gysbers, Lapan ve Sun, 1997; Gysbers, 2001; Khun, 2004; Perkins, 2012; Stower, 2003; Vail, 2005 ve Zalaquett, 2005) baktığımızda ise daha çok çaba göstermek durumunda olduğumuzu göstermektedir. Bunun sebeplerinden birisi olarak bu araştırma bulgusunda da ortaya konulan psikolojik danışman/öğrenci oranının istenilen standarda ulaşmamış olması gösterilebilir. Çünkü alan yazın incelendiğinde ASCA ve MEB tarafından önerilen psikolojik danışman-öğrenci oranının sağlanmadığı ve okullardaki psikolojik danışman sayısının öğrenci sayısına oranla yeterli görülmediğine dair birçok araştırma bulgusuna (Baltacı ve Karataş, 2013; Çetin, 2016; Kızıl, 2007; Özkaya, 2012 ve Soykatırcı, 2004) rastlanmıştır. Psikolojik danışman sayısının öğrenci sayısına göre yetersiz olması sunulan PDR hizmetlerinin niteliğini olumsuz etkileyeceğinden PDR hizmetlerinin verimliliğinin artırılması ve daha ileri seviyelere ulaşması için okullardaki psikolojik danışman sayısının ideal düzeye taşınmasına ihtiyaç olduğu söylenebilir. Ayrıca PDR servisinin çalışmalarından hiç haberdar olmadığını veya yeterli düzeyde haberdar olmadığını, PDR servisine ihtiyaç duyduğunda rahatlıkla gidemediğini, PDR servisinin tanıtılmadığını, akademik, kişisel ve kariyer gelişimlerin desteklenmesine yönelik olarak bazı çalışmalarla ilgili hizmet alınamadığını belirten öğrenci görüşlerinin yetmiş yıllık geçmişe rağmen bu şekilde sonuçlar ortaya koyma sebepleri araştırılabilir.

BÖLÜM VI

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmada elde edilen sonuçlar özetlenmiş ve bu sonuçlara dayanarak sunulan önerilere yer verilmiştir.

6.1. Sonuçlar

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara dayalı olarak ulaşılan sonuçlar şu şekildedir:

1. Araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunluğu okullarındaki PDR servisinin yerini bilmekte, PDR servisinde görevli psikolojik danışmanı tanımakta, PDR servisinin çalışmalarından haberdar ve PDR servisini öğrencilerin kişisel sorunlarını çözebilmelerine yardımcı olan bir birim olarak görmektedir.
2. Araştırmaya katılan öğrencilerin birçoğu lise öğrenimleri boyunca PDR servisine ihtiyaç duydukları zaman rahatlıkla gidebildiğini, en fazla üniversite tercihi ile ilgili yardım almak için gittiğini, en az ise aile ile ilgili sorunlar için gittiğini belirtmişlerdir. Liselerde görev yapan psikolojik danışman tarafından yürütülen çalışmaların çeşitli yollar ile öğrencilere tanıtıldığı, ortaöğretim süreci boyunca öğrencilere en fazla öğrencilerin karşılaştıkları sorunları çözmelerine yardım etmeye yönelik bireysel görüşme hizmetlerinin, en az ise ailelere yönelik bireysel ve topluca bilgilendirici çalışmaların yürütüldüğü sonucuna ulaşılmıştır.
3. Araştırmaya katılan öğrencilerin birçoğuna göre sınıf rehber öğretmenleri rehberlik saatlerini, kendilerine faydalı olacak şekilde yeterince dolduramamakta, rehberlik saatlerinde sınıf rehber öğretmeni veya psikolojik danışman tarafından en çok eğitsel ve mesleki kararlar için gerekli olgunluğa ulaşma, en az ise okula ve çevreye etkin olarak uyum sağlama yeterlik alanıyla ilgili etkinlikler yürütülmekte, liselerde rehberlik saatlerinde çoğunlukla öğrencilerin serbest çalışması için izin verilmektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunluğu liselerde haftalık ders

programında rehberlik etkinlikleri için iki ders saati ayrılması gerektiğini düşünmektedir.

4. Araştırmaya katılan öğrencilerin birçoğuna göre, öğrencilerin akademik gelişimlerini desteklemek amacıyla en fazla sınav kaygısının azaltılmasına yönelik çalışmalar, en az ise özel eğitime muhtaç öğrencilerin, kendilerine uygun okul veya programlara yerleşmelerine yardımcı olmaya yönelik çalışmalar; öğrencilerin kişisel gelişimlerini desteklemek amacıyla en fazla yaşanan kaygı ve korkuların aşılmasına yardımcı olmaya yönelik çalışmalar, en az ise karşı cinsle ilgili yaşanabilecek sorunları çözmelerine yardımcı olmaya yönelik çalışmalar; öğrencilerin kariyer gelişimlerini desteklemek amacıyla ise en fazla yükseköğretim programlarına giriş koşulları hakkında bilgilendirmeye yönelik çalışmalar, en az ise meslekleri daha iyi tanıma ve meslekler hakkında daha fazla bilgi sahibi olmak amacıyla hazırlanıp yayınlanan kitap, broşür, pano vb. ile ilgili çalışmalar yürütülmektedir. Ayrıca öğrencilerin çoğuna göre lise öğrenimleri boyunca PDR hizmetleri kendilerine en fazla eğitsel ve mesleki kararları için gerekli olgunluğa ulaşmalarına yardımcı bilgi ve beceriler, en az ise kendini tanıma, kabul etme ve geliştirme ile ilgili bilgi ve beceriler kazandırmıştır.
5. Araştırmaya katılan öğrencilerin birçoğuna göre liselerde PDR hizmetleri en fazla ortaöğretim sonrası üniversite gibi önemli tercihler yapmaya yardımcı olacak akademik hazırlıkları tamamlamaya yardımcı bilgi ve beceriler, en az ise güvenlik ihtiyacını karşılamaya ve hayatta kalmaya yardımcı bilgi ve beceriler kazandırmalıdır. Öğrencilerin birçoğu PDR servislerinin en fazla ihtiyacı olan öğrenciler ile bire bir görüşme yapması, en az ise yalnızca problemlili öğrenciler ile ilgilenilmesi hususunda önerilerde bulunmuştur. Ayrıca öğrencilerin çoğunluğu liselerinde öğrenimleri boyunca sunulan PDR hizmetlerini gelişimleri ve gelecek yaşamları açısından yararlı bulmaktadırlar.

6.2. Öneriler

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara dayalı olarak ulaşılan sonuçlara dönük geliştirilen uygulama ve yeni araştırma önerileri aşağıdaki sunulmuştur:

6.2.1. Uygulama Önerileri

1. Araştırma bulgularından da anlaşıldığı gibi öğrencilerin PDR servislerine en

fazla üniversite tercihi ile ilgili yardım almak için gittiğinden bu konularla ilgili çalışmalara daha fazla önem verilmeli ve çalışmalar bu alanda yoğunlaştırılmalıdır.

2. Araştırma bulgularından da bilindiği üzere okullarda yürütülen rehberlik saatlerinin sınıf rehber öğretmenleri tarafından öğrencilere faydalı olacak şekilde doldurulamadığı anlaşılmaktadır. Bunun önüne geçmek için sınıf rehber öğretmenlerine rehberlik saatlerinde uygulamaları gereken etkinlikleri nasıl uygulayacakları konusunda hizmet içi eğitimden geçirilmeli ve uygun ortam(sınıfların kalabalık olmaması) ve zaman (rehberlik ders saati süresi) sağlanmalıdır.
3. Araştırma bulguları, öğrencilerin okul PDR hizmetleri ile ilgili bazı konularda sağlıklı ve doğru bilgi sahibi olmadıklarını göstermektedir. Öğrencilere okullarda yürütülen PDR hizmetlerinin gereği, önemi ve yararları anlatılmalı; öğrenciler bu hizmetlerden niçin, ne zaman ve nasıl yararlanacakları konusunda bilgilendirilmelidir.
4. Araştırma bulguları genel olarak değerlendirildiğinde öğrencilere okullarda sunulmuş olan PDR hizmetlerinin ağırlıklı olarak geleneksel PDR yaklaşımı odaklı çalışmalar yapıldığı anlaşılmaktadır. Buna bağlı olarak okullarda yürütülecek PDR hizmetleri gelişimsel PDR yaklaşımına göre düzenlenmelidir. Bu durumun uygulanmakta olan “MEB Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği”nden kaynaklandığı düşünülmektedir ve bu yüzden ilgili yönetmelik okul PDR hizmetlerinin gelişimsel rehberlik yaklaşımına göre yürütülmesini sağlayacak şekilde yeniden ele alınmalıdır.
5. Araştırma bulgularından da anlaşıldığı üzere öğrencilerin PDR hizmetlerinden beklentilerinin yoğunlaştığı konular dikkate alınarak, okul PDR hizmetleri; öğrencilerin başarısızlık, öğrenme güçlükleri, geleceğe dönük öğrenim, meslek seçme planları, kişisel problemler konularında yoğunlaştırılmalıdır.
6. Araştırma bulguları genel olarak incelendiğinde okul PDR hizmetleri kapsamında yürütülen bazı çalışmaların öğrenciler tarafından gereksiz görülmemesi için sunulan hizmetlerin amacı ve gerekliliği hakkında öğrenciler bilgilendirilmelidir.
7. Okullarında yürüttükleri PDR hizmetleri ile ilgili psikolojik danışmanlar belirli aralıklarla yapmış oldukları çalışmalarla ilgili öğrencilerin değerlendirmelerine başvurmaktadır.

6.2.2. Yeni Araştırma Önerileri

1. Bu araştırmada, lise öğrencilerinin kendilerine sunulan okul PDR hizmetlerini nasıl değerlendirdikleri araştırılmıştır. Benzer bir çalışma ilköğretim veya yükseköğretim kademesindeki öğrenciler üzerinde yürütülüp araştırmaların sonuçları bu araştırma sonuçları ile karşılaştırılabilir.
2. Bu araştırma sadece öğrencilerin görüşlerine dayalı olarak yürütülmüştür. Benzer bir araştırma okul psikolojik danışmanı, sınıf rehber öğretmeni ve okul yöneticileriyle de yapılarak ortaya çıkan bulgularla ilgili karşılaştırmalar yapılabilir.
3. Bu araştırma, Ankara'daki üniversitede öğrenim gören öğrencilerle sınırlı tutulmuştur. Çalışma grubunun sayısı geniş tutularak ve farklı bölge ve tabakalardan veri toplanarak araştırma yeniden yapılabilir.
4. Ortaöğretim kurumlarında yürütülen okul PDR hizmetlerinin değerlendirilmesi amacıyla yapılan bu çalışma çeşitli değişkenlere göre (cinsiyet, mezun olunan lise türü, sosyoekonomik düzey vb.) tek tek incelenerek araştırılabilir.
5. Bu araştırmada veriler araştırmacı tarafından hazırlanan anket yoluyla toplanmıştır. Okul PDR hizmetlerini değerlendirmek amacıyla daha kapsamlı veri toplama araçları geliştirilerek bu araçlarla toplanacak veriler değerlendirilebilir.

KAYNAKÇA

- Altun, E., Erkan, S. ve Kaya, O. (2006). *Rehberlikte program geliştirme seminer notları*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.
- Aluede, O. & Egbochuku, E. (2009). Teachers opinions of school counseling programs in Nigerian secondary schools. *Educational Research Quarterly*, 33 (1), 42-59.
- Amatea, E. S. & Clark, M. A. (2005). Changing schools, changing counselors: A qualitative study of school administrators' conceptions of the school counselor role. *Professional School Counseling*, 9(1), 16-27.
- American School Counselor Association (ASCA, 2004). *ASCA national standards for student*. <http://ascamodel.timberlakepublishing.com/files/NationalStandards.pdf>, adresinden 13 Ekim 2016 tarihinde alınmıştır.
- American School Counselor Association (ASCA, 2012). *ASCA national model: A framework for school counseling programs*. www.schoolcounselor.org
- Avcı, Y. ve Nazlı, S. (2006). Sınıf rehberliği etkinliklerinin öğrencilerin verimli ders çalışma alışkanlıkları, akademik başarıları ve sınav kaygıları üzerindeki etkisi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(15), 22-41.
- Aydın, G.A. (1987). Öğrencilerin psikolojik danışma ve rehberlik uygulamalarına ilişkin algı ve beklentileri. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 12(65), 61-69.
- Ayhan, B. İ. (2004). *Liselerde ve özel dersanelerde çalışan psikolojik danışmanların psikolojik danışma ve rehberlik biriminin işlevlerine ilişkin görev algılarının bazı değişkenler açısından karşılaştırılması* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi) Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Babayev, A. (2016). *Rehberlik ve psikolojik danışmanlık programı Azerbaycan'da öğrencilerin kendilerine sunulan psikolojik hizmetleri değerlendirmeleri* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi) Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Baltacı, H. Ş. ve Karataş, H. (2013). Ortaöğretim kurumlarında yürütülen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine yönelik okul müdürü, sınıf rehber öğretmeni, öğrenci ve okul rehber öğretmenin (psikolojik danışman) görüşlerinin incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 14(2), 427-460.
- Bakırcıoğlu, R. (2005). *İlköğretim ortaöğretim ve yükseköğretimde rehberlik ve psikolojik danışmanlık*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bardakçı, A. B. (2011). *İlköğretim okullarında çalışan sınıf öğretmeni, sınıf rehber öğretmeni ve psikolojik danışmanların kapsamlı/gelişimsel rehberlik*

programına ilişkin görüşleri (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi) Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Başaran, M. (2008). *İlköğretim okullarındaki yönetici ve sınıf rehber öğretmenlerinin psikolojik danışma ve rehberlik faaliyetlerinden beklentileri* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi) Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Baysal, A.(2006). Psikolojik danışma ve rehberlikte başlıca hizmet türleri. İçinde A. Kaya (Editör). *Psikolojik danışma ve rehberlik*, (s. 35-62). Ankara: Anı Yayıncılık.

Beesley, D. (2004). Teachers' perceptions of school counselor effectiveness: Colaborating for student success. *Education Journal*, 125 (2), 259-262.

Beesley, D. & Frey, L. L. (2006). Principals' perceptions of school counselor roles and satisfaction with school counseling services. *Journal of School Counseling*, 4(14), 27-39.

Berber, D. (2010). *Ortaöğretim kurumları onuncu sınıf rehberlik programı uygulanmalarının sınıf rehber öğretmenleri ve rehber öğretmenler görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi (Kayseri ili örneği)* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi) Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.

Beyaz, S. (2003). *Meslek lisesi öğrencilerinin bazı değişkenlere göre problemleri ve rehberlik servislerine ilişkin görüşleri* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi) Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Butler, I. & Fox, C. L. (2007). If you don't want to tell anyone else you can tell her: Young people's views on school counselling. *British Journal of Guidance & Counselling*, 35(1), 97-114.

Büyüköztürk, Ş. (2011). *Veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Canel, N. (2007). Eğitimde rehberlik hizmetlerinin yeri ve önemi, İçinde B. Aydın, (Editör), *Rehberlik* (s. 117-151). Ankara: Pegem Yayıncılık.

Cheah, P. K., Lee, M., Low, K. & Kok, J. (2012). The provision of counseling services in the secondary Schools of perak state, Malaysia. *Second International Conference on Social Science and Humanity*, 31(2), 70-89.

Cobia, D.C., & Henderson, D.A. (2007). Developing an effective and accountable school counseling program (2nd ed.). Upper Saddle River, NJ: Merrill/Prentice-Hall

Cooper, M., Hough, M. & Loynd C. (2005). Scottish secondary school teachers' attitudes towards, and conceptualisations of counselling. *British Journal of Guidance & Counseling*, 33(2), 199-221.

- Çetin, S (2016). *İlkokul öğrencilerinin okul psikolojik danışma ve rehberlik servisine ilişkin görüşleri* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi) Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Çivicioğlu, M. (2016). *Ortaöğretim rehberlik programının öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi) Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.
- Demirel, M. (2010). İlköğretim ve ortaöğretim kurumları sınıf rehberlik programının değerlendirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 35(156), 45-60.
- Deniz, M. E. (2002). *Üniversite öğrencilerinin karar verme stratejileri ve sosyal beceri düzeylerinin baskın ben durumları ve bazı özlük niteliklerine göre karşılaştırmalı olarak incelenmesi* (Yayınlanmamış doktora tezi) Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (1990). 6. *Beş Yıllık Kalkınma Planı* (1990-1994). T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Yayınları. <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan> adresinden 16 Mayıs 2017 tarihinde alınmıştır.
- Doğan, S. (2000). Okul rehberliği ve danışmanlığı alanında çağdaş bir yaklaşım: Kapsamlı rehberlik program modeli. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(13), 56-64.
- Doğan, E. (2013). *Farklı lise türlerindeki öğrencilerin rehberlik servisi ve psikolojik danışmanlara ilişkin metaforik algılarının karşılaştırılması (Tuzla ilçesi örneği)* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi) Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Erden, M. (2011). *Eğitim bilimlerine giriş*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Ergüner T., Leuwerke, W. ve Terzi, Ş. (2011). Psikolojik danışmanların okul psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri modeline dayalı olarak geliştirilen kapsamlı psikolojik danışma ve rehberlik programını değerlendirmeleri. *Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 1(1), 51-60.
- Erkan, S. (2014). *Okul psikolojik danışma ve rehberlik programlarının hazırlanması*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Erkan, S. ve Güven, M. (2006). *İlköğretim ve ortaöğretim kurumları sınıf rehberlik programı*. Ankara: MEB Yayınları.
- Gallant, D.J. ve Zhao, J. (2011). High school students' perceptions of school counseling services awareness, use, and satisfaction. *Counseling Outcome Research and Evaluation*, 2(1), 87-100.

- Girgin, G. (2006). Çağdaş eğitim sisteminde öğrenci kişilik hizmetleri ve rehberlik. İçinde A. Kaya (Editör). *Psikolojik danışma ve rehberlik*, (s. 63-91). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Göller, G. Y. (2004). *Okullardaki önleyici rehberlik hizmetlerinin değerlendirilmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi) Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Güvendi, M. (2000). İlköğretim okulları ikinci kademesinde yürütülmekte olan rehberlik etkinlikleri ve öğrenci beklentilerine ilişkin bir araştırma. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8, 51-60.
- Gysbers, N. C., Lapan, R.T. & Sun Y. (1997). The impact of morefully implemented guidance programs on the school experiences ofhigh school students: A statewide evalutaion study. *Journal of Counselingand & Development*, 75(4), 292-302.
- Gysbers, N. C. (2001). School guidance and counseling in the 21st century: Remember the past into the future. *Professional School Counseling*, 5(2), 96-105.
- Gysbers, N.C. Henderson, P. (2006). *Developing and managing your school guidance program*. American Association for Counselingand Development, 5. Edition, Alexandria, VA : ACA.
- Hatunoğlu, A. ve Hatunoğlu, Y. (2006). Okullarda verilen rehberlik hizmetlerinin problem alanları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14(1), 333-338.
- Hıdır, A. (2010). *Ortaöğretim kurumlarında sunulan rehberlik hizmetlerinin öğrenci kazanımlarının amacına ulaşma düzeyi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi) Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- İlgar, L. (2008). Rehberlikte hizmet alanları. İçinde Gazioğlu, E.İ. ve İlgar, Ş.M. (Editörler). *Öğretmen ve öğretmen adayları için rehberlik*, (s. 43-73). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Joel O. P. & Muango, G. (2012). An evaluation of the effectiveness of guidance and counselling services in Public Universities in Kenya. *Journal of Emerging Trends in Educational Research and Policy Studies*, 3(2), 151-154.
- Kızıl, D. (2007). *Ortaöğretim kurumlarındaki rehber öğretmenlerin ve sınıf rehber öğretmenlerin sınıf içi rehberlik etkinlikleri ile ilgili görüşleri* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi) Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Korkut-Owen, F. (2007). Psikolojik danışman eğitiminin ve okullardaki psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin niteliğini yükseltmeye yönelik öneriler. İçinde Özyürek, R. ve Korkut-Owen, F. (Editör). *Gelişen psikolojik danışma ve rehberlik -1*. İstanbul: Nobel Yayın Dağıtım.

- Konca, F. 2007. *İlköğretimde psikolojik danışma ve rehberlik programlarının geliştirilmesi sürecinde karşılaşılan sorunlar* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi) Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Kuhn, L. A. (2004). *Student perceptions of school counselor roles and functions*. Unpublished master's thesis. University of Maryland, Baltimore, USA.
- Külahoglu, Ş. (2004). *Okul psikolojik danışmanlık ve rehberlik programlarının geliştirilmesi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Lepak, J. L. (2008). *Teacher perceptions of school counselor effectiveness*. Unpublished master's thesis, University of Wisconsin-Stout, Wisconsin, USA.
- MacDonald, G. & Sink, C. (1998). The status of comprehensive guidance and counseling in the United States. *Professional School Counseling*. 2(2), 88-94.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (1996). *15. Milli Eğitim Şurası*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2001). Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği. Sayı: 24376.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2006). İlköğretim ve ortaöğretim kurumları sınıf rehberlik programı. <http://www.meb.gov.tr> adresinden 18 Ekim 2016 tarihinde indirilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2008). Türk milli eğitim sistemi. <http://www.meb.gov.tr> adresinden 20 Ekim 2016 tarihinde indirilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2013). Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği. Sayı: 28758.
- Modo, F., Mogbo, I., Sanni K. & Uwah, C. (2013). "Guidance and counseling services in secondary school as coping strategy for improved academic performance of students in Akwa Ibom State, Nigeria. *Researchon Humanities and Social Sciences*. 3(4), 76-84.
- Nazlı, S. (2003). Öğretmenlerin kapsamlı gelişimsel rehberlik ve psikolojik danışma programını algılamaları ve değerlendirmeleri. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(10), 131-145.
- Nazlı, S. (2006). Sınıf rehberliği öğrenme yaşantılarının düzenlenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(25), 81-86.
- Nazlı, S. (2014). Polis Akademisi kapsamlı gelişimsel rehberlik programının orta vadeli değerlendirilmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5(41), 103-116.
- Nazlı, S. (2016). *Kapsamlı gelişimsel rehberlik programı*. Ankara: Anı Yayıncılık.

- Özbay, Y. (2008). Kişisel rehberlik. İçinde G. Can(Editör). *Psikolojik danışma ve rehberlik*, (s. 118-146). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Özdemir, E. (2008). *Anadolu liselerinde görev yapan idareci ve öğretmenlerin rehberlik hizmetlerini benimseme düzeyi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi) Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özgüven, İ.E. (2001). *Çağdaş eğitimde psikolojik danışma ve rehberlik*. Ankara: PDREM Yayınları.
- Özkaya, G. M. (2012). *Ortaöğretim kurumlarında görev yapan yöneticilerin rehberlik hizmetlerine ilişkin görüşleri (Diyarbakır ili örneği)* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi) Dicle Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Diyarbakır.
- Özoğlu, S. Ç. (1997). *Eğitimde rehberlik ve psikolojik danışma*. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınevi.
- Peker, A. (2008). *Farklı liselerdeki öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin rehberlik beklentilerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi) Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Perkins, G. W. (2012). *School counselors and teachers perceptions of elementary school counselor roles related to personal/social, academic, and career counseling*.
http://www.counseling.org/resources/library/vistas/vistas12/2012_vol_1_45-66/Article_53.pdf adresinden 22 Ekim 2016 tarihinde alınmıştır.
- Polat, C. (2007). *İlköğretim okulları sekizinci sınıf öğrencilerinin okul psikolojik danışma ve rehberlik servisinden yararlanma düzeylerinin belirlenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi) Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Poyraz, C. (2007). *Orta dereceli okullarda yürütülen rehberlik hizmetleri üzerine bir araştırma* (Yayınlanmamış doktora tezi) İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Saldıroğlu, H. (2002) Eğitim sisteminde program ve rehberlik. *Bilimin ve Aklın Aydınlanlığında Eğitim Dergisi*, 1(32), 13-15.
- Sculli, N. (2011). Assessing the counseling needs of high school students: The role of needs assessments in comprehensive school counseling programs (CSCPs) and the ASCA National Model.
- Selen, N. (2008). *Liselerdeki psikolojik danışma ve rehberlik servislerinin algılanan etkililiğinin bazı değişkenlere göre incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi) Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

- Sılacı, Z. (2010). *Hizmet alanlar açısından sosyal bir statü olarak eğitimde rehberlik ve psikolojik danışma* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi) Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Soykatırcı, M. (2004). *Ergenlik dönemindeki öğrencilerin okullardaki psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine bakış açıları* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi) Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Stower, C. J. (2003). *Post-secondary perceptions of the secondary school counselor and their functions at the high school level*. Unpublished Doctoral dissertation. Virginia Polytechnic Institute and State University, Virginia, USA.
- Şahin, E. (2006). *Ortaöğretim rehberlik çalışmalarının üniversitedeki alan seçimine etkisi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi) Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Yüksel, F. Y. (2008). Ortaöğretimdeki öğrenci görüşlerine göre psikolojik danışma ve rehberlik (PDR) hizmetlerinin değerlendirilmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5(2), 1-26.
- Tan, H. (2000) *Psikolojik danışma ve rehberlik teori ve uygulama*. Ankara: MEB Yayınları.
- Terzi, Ş. I. (2006). Okul psikolojik danışma ve rehberlik programlarının geliştirilmesi. İçinde A. Kaya (Editör). *Psikolojik danışma ve rehberlik*, (s. 359-388). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Topcu, Ç. (2014). *9. sınıf rehberlik programının öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi) Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.
- Torunoğlu, H. (2015). *Meslek lisesi okul psikolojik danışmanlarının ve sınıf rehber öğretmenlerinin rehberlik programına ilişkin görüşlerinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi) Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir.
- Turan, F. (2009). *Lise öğrencilerinin rehberlik servisine ilişkin tutumlarının kendini açma davranışı açısından incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi) Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Türk Dil Kurumu (2011). *Türkçe sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Vail, K. (2005). What do counselors do? *American School Board Journal*, 19(2), 24–27.
- Yağcı, N. (2007). *Ortaöğretim kurumlarında görev yapan rehber öğretmenlerin ortaöğretim öğrencilerinin yönlendirilmesi üzerindeki etkisi (Kayseri ili örneği)*

(Yayınlanmamış yüksek lisans tezi) Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.

Yazgünoğlu, S. S. (2012). *Okul ve sınıf rehber öğretmenlerinin ilköğretim ve ortaöğretim kurumları sınıf rehberlik programına ilişkin görüşleri* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi) Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Yeşilyaprak, B. (2007). *İlk ve ortaöğretimde gelişimsel rehberlik*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Yeşilyaprak, B. (2010). *Eğitimde rehberlik hizmetleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Yılmaz, H., Kurt, S. ve Üre, Ö. (2002). *Rehberlik*. Konya: Çizgi Kitapevi Yayınları.

Yılmaz, R. (2008). *Ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin sınıf rehberlik çalışmaları ile ilgili uygulamalarının araştırılması* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi) Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Zalaquett, C. P. (2005). Principals' perceptions of elementary school counselors' role and functions. *Professional School Counseling*, 8, 451-457.

EKLER

Ek 1

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ
ETİK KURULU
KARAR ÖRNEĞİ**

Karar Tarihi : 12/02/2015

Toplantı Sayısı : 4

Karar Sayısı : 32

32- Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü yüksek lisans öğrencilerinden **Emrah İçtüzzer**'in "Ortaöğretim Kurumlarında Yürütülen Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinin Çeşitli Değişkenlere Göre Değerlendirilmesi" başlıklı tezi ile ilgili 19/01/2015 tarihli "İnsan Üzerinde Yapılan Klinik Dışı Araştırmalar Başvuru Formu" Etik Kurulumuzca incelenmiştir.

Yapılan görüşmeler ve incelemeler sonucunda, Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü yüksek lisans öğrencilerinden **Emrah İçtüzzer**'in "Ortaöğretim Kurumlarında Yürütülen Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinin Çeşitli Değişkenlere Göre Değerlendirilmesi" başlıklı tezinin, araştırma protokolüne uyulması ve etik onay tarihinden itibaren geçerli olması koşuluyla uygulanmasının etik açıdan uygun olduğuna oy birliği ile karar verildi.

**ASLININ AYNIDIR
02/03/2015**

Prof.Dr.Muharrem ÖZEN
Ankara Üniversitesi
Etik Kurulu Başkanı

Ek 2

**PSİKOLOJİK DANIŞMA VE REHBERLİK(PDR)
HİZMETLERİNİ DEĞERLENDİRME ANKETİ**

Elinizdeki bu anket Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Programında yapmakta olduğum yüksek lisans tez çalışmamda kullanılmak üzere ortaöğretimde (liselerde) yürütülen Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinin (PDR) değerlendirilmesi amacıyla hazırlanmıştır. Ankette yer alan soruları ortaöğretim(lise) süresince doğrudan yaşadıklarınıza ya da gördüklerinize (gözlemlerinize) dayalı olarak yanıtlamanız önemlidir. Araştırmada anket formunu dolduranın kimliği değil, verilen cevaplar önemlidir. Bu nedenle anket formuna isminizi yazmanız gerekmemektedir. Araştırmanın değeri ve başarısı tümüyle sizin katılımınıza ve içtenlikle vereceğiniz cevaplara bağlıdır. Araştırmanın daha sağlıklı bir sonuca ulaşması ve doldurduğunuz anketin işleme alınabilmesi için lütfen soruların tümünü yanıtlayınız. Sizden istenen anket maddelerine ilişkin görüşlerinizi samimi bir şekilde ilgili kutucuklara çarpı (X) işareti koyarak belirtmenizdir.

Ayrırmış olduğunuz zaman ve göstermiş olduğunuz ilgi için teşekkür ederim.

Psikolojik Danışman
Emrah İÇTÜZER

Cinsiyetiniz : () Kadın () Erkek

Öğrenim gördüğünüz üniversite :

Öğrenim gördüğünüz fakülte :

Öğrenim gördüğünüz bölüm :

Şu anki sınıf düzeyiniz : () Hazırlık Sınıfı () 1. Sınıf

Lise mezuniyet yılınız :

Mezun olduğunuz lise türü :

() Genel Lise

() Meslek Lisesi

() Fen Lisesi

() Anadolu Lisesi

() Anadolu Öğretmen Lisesi

() İmam Hatip Lisesi

() Diğer (Lütfen yazınız).....

Mezun olduğunuz lisede yaklaşık olarak toplamda kaç öğrenci vardı?

(Lütfen yazınız) :

Aşağıdaki soruları ortaöğretim (lise) süresince doğrudan yaşadıklarınıza ve gözlemlerinize dayalı olarak cevaplayınız.

1- Lisenizdeki rehberlik servisinin (PDR servisi) yerini biliyor muydunuz?

() Evet () Hayır

2- Lise yıllarınızda öğrenim görürken, PDR servisi denilince aklınıza ilk ne geliyordu?
(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.)

- () Sorunlu öğrencilerle ilgilenen bir birim.
- () Disiplin problemi olan öğrenciler ile görüşen bir birim.
- () Öğrencilerin kişisel sorunlarını çözebilmelerine yardımcı olan bir birim.
- () Öğrencilere test, anket vb. ölçekler uygulayan bir birim.
- () Öğrencilere çeşitli konularda bilgilendirmeye yönelik eğitimler veren bir birim.
- () Çeşitli konularda dokümanlar hazırlayıp yayınlayarak öğrencileri bilgilendiren bir birim.
- () Rehberlik saatlerinde öğrencilere uygulanacak etkinlikleri planlayan ve hazırlayan bir birim.
- () Öğrencilere alan, meslek, yükseköğretim programı seçimi vb. tercih sürecinde yardımcı olan bir birim.
- () Diğer (Lütfen yazınız).....

- 3- Lisenizde kaç tane rehber öğretmen (psikolojik danışman) vardı?
(Lütfen yazınız) :.....
- 4- Lisenizdeki PDR servisinde görevli rehber öğretmeni (psikolojik danışman) tanıyor muydunuz?
() Evet () Kısmen () Hayır
- 5- Lise öğreniminiz süresince PDR servisine hiç gittiniz mi? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.)
() Hiç gitmedim.
() Derslerimle ilgili sorunlarım için gittim.
() Psikolojik problemlerim ile ilgili gittim.
() Ailemle ilgili sorunlarım için gittim.
() Arkadaşlarımla ilgili sorunlarım için gittim.
() Üniversite tercihi ile ilgili yardım almak için gittim.
() Diğer (Lütfen yazınız).....
- 6- Lise yıllarında öğreniminiz süresince, PDR servisine ihtiyacınız olduğunda (bilgi alma, psikolojik destek, sohbet vb.) rahatlıkla gidebiliyor muydunuz?
() Evet () Kısmen () Hayır
- 7- Lisede öğrenim görürken PDR servisinin çalışmalarından haberdar mıydınız?
() Evet () Kısmen () Hayır
- 8- Lisenizde PDR servisinde çalışan rehber öğretmen (psikolojik danışman) yaptığı çalışmaları sizlere çeşitli yollar ile (bilgilendirici doküman, panolar, sınıflarda sunum, okul web sitesi, seminer vb.) tanıtır mıydı?
() Evet () Kısmen () Hayır
- 9- Eğitim-öğretim kurumlarında bir sınıfın rehberlik hizmetlerini yürüten ve rehberlik saatlerine giren sınıf öğretmeni/sınıf rehber öğretmeni görev yapmaktadır. Lisedeki öğreniminiz süresince haftada bir ders saati olarak yer alan rehberlik saatlerinizde sizce sınıf rehber öğretmenleriniz, rehberlik saatlerinizi sizin için faydalı olacak şekilde yeterince doldurabiliyorlar mıydı?
() Evet () Kısmen () Hayır
- 10- Lise öğreniminiz süresince rehberlik saatlerinde sınıf rehber öğretmeni veya okul rehber öğretmeni (psikolojik danışman) tarafından aşağıdaki yeterlik alanları ile ilgili etkinlikler yapılıyor muydu?
- | | Ev
et | Kı
smen | Hay
ır | Bil
miyorum |
|---|----------|------------|-----------|----------------|
| a) Okula ve çevreye etkin olarak uyum sağlama | () | () | () | () |
| b) Potansiyelini tam olarak kullanıp eğitsel başarıyı artırma | () | () | () | () |
| c) Kendini tanıma, kabul etme ve geliştirme | () | () | () | () |
| d) Başkalarını anlama, kabul etme ve kişiler arası etkileşim | () | () | () | () |
| e) Aile ve topluma karşı olumlu anlayış ve tutum geliştirme | () | () | () | () |
| f) Hayatı güvenli ve sağlıklı sürdürmek için olumlu tutum ve davranışlar geliştirme | () | () | () | () |
| g) Eğitsel ve mesleki kararlar için gerekli olgunluğa ulaşma | () | () | () | () |
- 11- Lise öğreniminiz süresince rehberlik saatlerinde sınıf rehber öğretmeniniz veya okul rehber öğretmeni (psikolojik danışman) tarafından aşağıdaki durumlardan hangisine ağırlık verilmekteydi?
() Çeşitli konularda rehberlik etkinlikleri uygulanırdı.
() Yalnızca branş dersleri işlenirdi.
() Hem rehberlik etkinlikleri uygulanırdı hem de branş dersleri işlenirdi.
() Serbest çalışmamız için izin verilirdi.
() Diğer (Lütfen yazınız).....

12- Sizce liselerde haftalık ders programında rehberlik etkinlikleri için kaç ders saati ayrılmalıdır?

- () Ders saati ayrılmamalıdır
 () 1
 () 2
 () 3
 () Diğer (Lütfen yazınız).....

Aşağıdaki soruları mezun olduğunuz lisedeki PDR servisinde çalışan rehber öğretmen (psikolojik danışman) tarafından yapılan çalışmaları göz önünde bulundurarak cevaplayınız.

13- Lise öğreniminiz süresince size yönelik hangi rehberlik çalışmaları yürütüldü?

	Evet	Kısmen	Hayır	Bilmiyorum
a) Öğrencilerin karşılaştıkları sorunları çözmelerine yardım etmeye yönelik bireysel görüşme hizmetleri	()	()	()	()
b) Çeşitli konularda (etkili iletişim, ergenlik dönemi, sınav kaygısı, sosyal kaygı, stres yönetimi vb.) öğrencilere yönelik eğitimler verilmesi	()	()	()	()
c) Çeşitli konularda alanında uzman kişiler davet edilerek öğrencilere yönelik seminer, konferans vb. etkinliklerin düzenlenmesi	()	()	()	()
d) Çeşitli konularda öğrencileri bilgilendirici afiş, broşür, pano, bülten vb. dokümanlar hazırlanıp yayınlanması	()	()	()	()
e) Ailelere yönelik bireysel ve topluca bilgilendirici çalışmalar	()	()	()	()
f) PDR servisi tarafından belirlenen öğrencilerin, okullarındaki akranlarına çeşitli konularda temel düzeyde yardım etmelerine yönelik çalışmalar	()	()	()	()
g) Öğrencilerin kendini tanımasına yardımcı olmaya yönelik test, anket, envanter vb. çalışmalar	()	()	()	()

14- Akademik (eğitsel) gelişiminizi desteklemek için aşağıdaki çalışmalardan hangisi yapılmaktaydı?

	Evet	Kısmen	Hayır	Bilmiyorum
a) Etkili ve verimli ders çalışma alışkanlıkları kazanmanıza yönelik çalışmalar	()	()	()	()
b) Etkili öğrenme yöntemleri konusunda çalışmalar	()	()	()	()
c) Derslerdeki başarınızı nasıl artırılabilirliğiniz konusunda çalışmalar	()	()	()	()
d) Motivasyonunuzun desteklenmesi ve artırılmasına yardımcı çalışmalar	()	()	()	()
e) Okula, çeşitli etkinliklere ve yeni durumlara alışmanıza yardımcı çalışmalar	()	()	()	()
f) Zamanı ekonomik kullanma ve serbest zamanınızı etkili bir şekilde değerlendirmenize yardımcı çalışmalar	()	()	()	()
g) Sınıf geçme sistemi hakkında bilgilendirmeye yönelik çalışmalar	()	()	()	()
h) Kendi gelişiminize uygun okul içi ve okul dışı sosyal, eğitsel, kültürel kol, seçmeli ders, kurs vb. seçebilmenize yardımcı çalışmalar	()	()	()	()
i) Özel eğitime muhtaç öğrencilerin, kendilerine uygun okul veya programlara yerleşmelerine yardımcı olmaya yönelik çalışmalar	()	()	()	()
j) Sınav kaygınızı azaltmaya yönelik çalışmalar	()	()	()	()

15- Kişisel gelişiminizi desteklemek için aşağıdaki çalışmalardan hangisi yapılmaktaydı?

	Evet	Kısmen	Hayır	Bilmiyorum
a) Sosyal becerinizi geliştirmeye yönelik çalışmalar	()	()	()	()
b) Karşı cinsle ilgili yaşayabileceğiniz sorunları çözmenize yardımcı çalışmalar	()	()	()	()
c) Yanlış tutum ve davranışlarınızı olumlu yönde değiştirmenize yardımcı çalışmalar	()	()	()	()
d) Ailevi sorunlarınızı çözmenize yardımcı çalışmalar	()	()	()	()
e) Özgüven veya benlik saygınızı geliştirmenize yönelik çalışmalar	()	()	()	()
f) Yaşadığınız kaygı ve korkularınızı aşmanıza yardımcı çalışmalar	()	()	()	()
g) Ergenlik dönemi ile ilgili yaşadığınız sorunları çözmenize yardımcı çalışmalar	()	()	()	()
h) Problem çözme ve karar verme becerisi geliştirmenize yardımcı çalışmalar	()	()	()	()
i) Sosyal ortama uyum sağlamanız yardımcı çalışmalar	()	()	()	()
j) Arkadaşlarınız ile olumlu ilişkiler geliştirmenize yardımcı çalışmalar	()	()	()	()

16- Kariyer (mesleki) gelişiminizi desteklemek için aşağıdaki çalışmalardan hangisi yapılmaktaydı?

	Evet	Kısmen	Hayır	Bilmiyorum
a) Kendinizi daha iyi tanımaya, ilgi ve yeteneklerinizin farkına varmanıza yardımcı çalışmalar	()	()	()	()
b) İlgi ve yeteneklerinizi tanımaya yönelik test, anket, envanter vb. uygulama çalışmaları	()	()	()	()
c) Yükseköğretim programlarına giriş koşulları hakkında bilgilendirmeye yönelik çalışmalar	()	()	()	()
d) Alan seçiminin önemi ve yükseköğretim programlarıyla ilişkisi konusunda bilgilendirmeye yönelik çalışmalar	()	()	()	()
e) Kendi özelliklerinize uygun mesleklerin neler olduğu hakkında bire bir yardım etmeye yönelik çalışmalar	()	()	()	()
f) Mesleklerin gerektirdiği kişilik özellikleri ile ilgili bilgilendirme çalışmaları	()	()	()	()
g) Meslekleri daha iyi tanımanız ve meslekler hakkında daha fazla bilgi sahibi olmanız amacıyla çeşitli meslek mensupları okula davet edilerek gerçekleştirilen konferans, seminer vs. çalışmalar	()	()	()	()
h) Meslekleri daha iyi tanımanız ve meslekler hakkında daha fazla bilgi sahibi olmanız amacıyla rehberlik saatlerinde gerçekleştirilen etkinlikler	()	()	()	()
i) Meslekleri daha iyi tanımanız ve meslekler hakkında daha fazla bilgi sahibi olmanız amacıyla hazırlanıp yayınlanan kitap, broşür, pano vb. çalışmalar	()	()	()	()
j) Üniversiteleri daha yakından tanımak ve bilgi sahibi olabilmek amacıyla üniversitelere vb. kurumlara geziler	()	()	()	()

17- Lise öğreniminiz süresinde, PDR hizmetlerinin size hangi bilgi ve becerileri kazandırdığını düşünüyorsunuz?

	Evet	Kısmen	Hayır	Bilmiyorum
a) Okula ve çevreye etkin olarak uyum sağlama	()	()	()	()
b) Potansiyelini tam olarak kullanıp eğitsel başarıyı artırma	()	()	()	()
c) Kendini tanıma, kabul etme ve geliştirme	()	()	()	()
d) Başkalarını anlama, kabul etme ve kişiler arası ilişkileri geliştirme	()	()	()	()
e) Topluma karşı olumlu anlayış ve tutum geliştirme	()	()	()	()
f) Hayatını güvenli ve sağlıklı sürdürmek için olumlu tutum ve davranış	()	()	()	()
g) Eğitsel ve mesleki kararları için gerekli olgunluğa ulaşma	()	()	()	()

18- Sizce liselerde PDR hizmetlerinin öğrencilere hangi bilgi ve becerileri kazandırması yararlı olur?

	Evet	Kısmen	Hayır	Bilmiyorum
a) Okulda ve yaşamın diğer alanlarında öğrenmeye olumlu katkı sağlayacak bilgi ve beceriler	()	()	()	()
b) Ortaöğretim sonrası üniversite gibi önemli tercihler yapmaya yardımcı olacak akademik hazırlıkları tamamlamaya yardımcı bilgi ve beceriler	()	()	()	()
c) Akademik başarı ile çalışma hayatı, ev yaşamı ve toplum ilişkisini anlamaya yardımcı bilgi ve beceriler	()	()	()	()
d) İş dünyasını araştırma, kendini tanıma ve kariyer seçimi yapmaya yardımcı bilgi ve beceriler	()	()	()	()
e) Gelecekteki kariyer(meslek) başarısı ve doyumu için stratejiler geliştirmeye yardımcı bilgi ve beceriler	()	()	()	()
f) Kişisel özellikler, eğitim-öğretim ve çalışma dünyası arasındaki ilişkiyi öğrenmeye yardımcı bilgi ve beceriler	()	()	()	()
g) Kendini ve başkalarını tanıma ve başkalarına saygı duymaya yardımcı bilgi, tutum ve kişilerarası beceriler	()	()	()	()
h) Hedeflere ulaşmak için kararlar vermeye, hedefler belirlemeye ve gerekli adımları atmaya yardımcı bilgi ve beceriler	()	()	()	()
i) Güvenlik ihtiyacını karşılamaya ve hayatta kalmaya yardımcı bilgi ve beceriler	()	()	()	()

19- Lise öğreniminiz süresince sizlere sunulan PDR hizmetlerini öğrencilerin gelişimi ve gelecek yaşamı açısından yararlı buluyor muydunuz?

() Evet () Kısmen () Hayır

20- Sizce öğrencilerin gelişimlerinin desteklenmesi ve gelecek yaşama daha iyi hazırlanmaları için ortaöğretim(lise) kurumlarındaki PDR servislerinin yapmasını önerdiğiniz faaliyetleri işaretleyiniz. (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.)

- () İhtiyacı olan öğrenciler ile bire bir görüşme yapma
- () Test ve benzeri araçlar ile sorunlu öğrencileri tespit etme
- () Disiplin sorunu olan öğrenciler ile ilgilenme
- () Yalnızca problemli öğrenciler ile ilgilenme
- () Broşür ve benzeri dokümanlar ile öğrencileri bilgilendirme
- () Her sınıf düzeyindeki öğrencilere rehberlik saatlerinde uygulanmak üzere etkinlikler tasarlama ve uygulama
- () Çeşitli konularda (kendini tanıma, etkili iletişim, meslek seçimi, verimli çalışma, karar verme-problem çözme vb.) öğrencilerin bilgi ve becerilerini artırıcı küçük grup çalışmaları (10-15 kişilik) hazırlama ve uygulama
- () Çeşitli konularda (kendini tanıma, etkili iletişim, meslek seçimi, verimli çalışma, karar verme-problem çözme vb.) alanında uzman kişilerin davetiyle seminer, konferans vb. düzenleme
- () Sınıf rehber öğretmenlerine ve okul idarecilerine öğrenciler ile iletişimlerini geliştirecek konularda eğitimler verme
- () Velilere yönelik bilgilendirici çalışmalar yapma
- () Okuldaki çeşitli kurullara katılarak (zümre, öğretmen kurulları vb) öğrenci gelişimine uygun kararlar alınmasını sağlama
- () Okulun güvenliği ile ilgili çalışmalara katılma
- () Okulun eğitim-öğretim faaliyetlerinin kalitesini artırıcı çalışmalara öncülük etme
- () Diğer (Lütfen yazınız).....